

PETRU VINTILĂ

OMUL NĂSCUT PE BRAZDELE PLUGULUI VIAȚĂ DE ORFAN

Editura
ACADEMIA ROMÂNĂ
Centrul de Studii Transilvane
Cluj-Napoca 2013

<https://biblioteca-digitala.ro>

PETRU VINTILĂ

**OMUL NĂSCUT PE
BRAZDELE PLUGULUI
VIAȚĂ DE ORFAN**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VINTILĂ, PETRU

Omul născut pe brazdele plugului; viață de orfan /
Petru Vintilă; pref. de Nicolae Bocșan; ed., studiu introd.,
indici și note: Laurențiu Ovidiu Roșu. - Cluj-Napoca: Editura
Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, 2013
Bibliogr.
Index
ISBN 978-973-7784-79-7

821.135.1-94

OMUL NĂSCUT PE BRAZDELE PLUGULUI VIAȚĂ DE ORFAN

Prefață de Nicolae Bocșan
Ediție, studiu introductiv, indici și note:
Laurențiu Ovidiu Roșu

Editura ACADEMIA ROMÂNĂ
Centrul de Studii Transilvane

Cluj Napoca 2013

Editor

MUZEUL BANATULUI MONTAN

Referenți științifici

Conf. univ. dr. Carmen Albert

Prof. univ. dr. Nicolae Bocșan

PREFAȚĂ

După ce a dat la lumină memoriile lui Pavel Jumanca din Caransebeș, până la primul război mondial, Ovidiu Roșu își continuă seria editării memorialisticii bănățene, întărind convingerea că bănățenii au început încă din secolul al XVIII-lea să-și depeze întâmplările vieții, cu deosebire cei din granița militară, mai instruiți și mai umblați prin lume cu prilejul campaniilor Regimentului de graniță de la Caransebeș. Însemnările de pe cărțile bisericești, în care a excelat Ilia Călțun, scoase la lumină de regretatul Valeriu Leu au deschis o tradiție a consemnării istoriei vieții în Banat și mai ales printre grăniceri și descendenții acestora. După *Cronica* lui Nicolae Stoica de Hațeg, poate cea dintâi scriere cu caracter memorialistic, încadrabilă memoriei autobiografice, s-a dezvoltat în Banat această tradiție de a pune pe hârtie istoria vieții, mai ales în perioade cruciale din istoria oamenilor, cum a fost primul război mondial.

Cei cu ascendență în lumea grănicerească, ai domii lui Ilia Călțun sau Nicolae Stoica de Hațeg, au considerat un fapt de prestigiu social și militar să redacteze întâmplările și faptele lor de arme, încadrându-le în ceea ce memoria autobiografică a denumit povestea vieții. Așa au procedat Pavel Jumanca, Tata Oancea, Coriolan Buracu, Petricoane Drugărin, Petru Talpeș și exemplele pot continua.

Noua povestire pe care o lansează Ovidiu Roșu aparține lui Petru Vintilă, tatăl cunoscutului scriitor

cu același nume, care își povestește istoria vieții de la nașterea sa în 1898, până la sfârșitul primului război mondial și intrarea sa în armata României. Scrise cu har de povestitor, memoriile sale, redactate după 1957, ultimul an menționat în text, vădesc atât o influență livrescă, cu expresii mai puțin utilizate de țaran, cu povestirea populară tradițională, din care nu lipsesc o serie de aspecte ale imaginarului popular (nașterea copilului vestită de berzele așezate pe brazda trasă de plug, visul babei Icoana, cataclismele care prevesteau anumite evenimente).

Este o poveste încărcată de dramatism și realism, ce descinde din realismul țărănesc, a unei drame trăite de copilul părăsit de mama lui, crescut de bunica sa, care și ea îl părăsește înainte de vârsta maturității, obligat să lucreze de mic la cele mai grele munci din gospodărie – arat, secerat, transportul lemnului de la pădure. Dramatismul povestirii crește gradual, până în momentul încorporării sale în 1916, la vârsta de 18 ani, în armata austro-ungară, mai exact, în Regimentul 43 Infanterie de la Caransebeș.

Dramatismul copilăriei lui Petru are în povestea vieții sale semnificația orgoliului de mai târziu al bărbatului care a reușit în viață prin forțe proprii, prin muncă asiduă, deși nu de puține ori l-a tentat să ilustreze și mirajul unei copilării frumoase la Crușovăț și în satele învecinate, solidaritatea umană în fața dezastrelor naturale, a unor accidente, obiceiuri și aspecte ale vieții cotidiene. Cititorul poate descoperi lucruri noi despre gospodăria țăranilor din Banatul de munte, despre ocupațiile lor, despre orientarea țăranilor la câmp în orele zilei după mersul trenurilor, despre figuri luminoase din Banat, cum a fost cea a doctorului Virgil Nemoianu, sau a unor gospodari de frunte, despre zburdălniciile copiilor cu vacile la păscut ș. a.

Plecarea la oaste la sfârșitul lunii iunie i-a schimbat destinul, eliberându-l de viața chinuită de slugă, spune el, la care l-a condamnat o mamă mașteră prin modul în care s-a purtat cu el după ce l-a părăsit. Plecarea la oaste, întotdeauna un eveniment în lumea satului, petrecut cu muzică, fanfare, lume multă, considerat o sărbătoare până la război, constituind un moment de trecere a tânărului la maturitate, i-a deschis un alt orizont. A fost o sărbătoare umbrită însă de primejdiile întrevăzute de tinerii încorporați din cauza unui război sângeros, în care trebuia să lupte, dar nu știau pentru ce. Singurul reper era împăratul căruia i-au depus jurământul.

Partea a doua a memoriilor descrie faptele de arme, actele de bravură ale tânărului soldat care nu și-a uitat originea, aplicând sub guler panglica tricoloră sau cântând în trenul care îl ducea pe frontul italian numai cântece naționale, cum a fost *Pe-al nostru steag e scris unire*. Curios, Petru Vintilă nu revarsă în memorii trăirile naționale întâlnite la foarte mulți memorialiști, care plasau sentimentele lor târzii, din perioada interbelică sau de după al doilea război, în anii primei mari conflagrații. Această parte este dedicată strict faptelor de arme, de bravură, ilustrând un soldat, apoi un fruntaș și caporal orgolios, preocupat să-și legitimeze cariera militară care l-a dus după primul război, până în 1921, la gradul de sergent major, după ce a absolvit mai multe școli sau cursuri militare în România Mare din anul 1919.

Cariera militară l-a purtat și la Jicin (Boemia), unde era centrul garnizoanei Regimentului 43 k.u.k. din Caransebeș, până la platoul de la Doberdo, unde a purtat lupte grele cu italienii. Petru Vintilă relatează cu amănunte tragedia războiului, condițiile de teren, tranșeele și cavernele, armamentul și

incursiunile detașamentului de asalt din care făcea parte, demonstrând cunoștințe tactice și amănunte demne de un ofițer. Este tipul clasic al frunțașului și caporalului k.u.k., ce reprezenta un element important în structura regimentului, ca om de legătură între trupă și ofițer, de care depindea în mare măsură soarta soldaților din grupa pe care o conducea. Secțiunea consacrată războiului dezvăluie un alt tip de orgoliu, cel al bravurii militare, al succesului militar. Povestea războiului nu lasă să răzbată nici un sentiment, poate decât cel al datoriei împlinite și al ororilor războiului, atunci când descrie grămezile de morți ce au rămas agățați în rețelele de sârmă ghimpată. Insolită în peisajul sângeros al războiului este figura taragotistului Luță Ioviță din Caransebeș, care acompania atacul bănățenilor din Reg. 43 cu melodii populare din Banat, sau bucuria victoriei în urma asaltului care a determinat italienii să se retragă, lăsând în urmă alimente și vin de Malaga, armament și tehnică de luptă.

Războiul a purtat apoi în Tirol, unde batalionul de asalt din care făcea parte a suferit pierderi grele. Soarta i-a hărăzit un final fericit. În concediu a fost mușcat de un câine și a fost internat în spital la Budapesta, unde, prin grația unui medic omenos, i s-a prelungit concediul nemaifiind obligat să meargă pe frontul de la Verdun, de unde Pau Șușara i-a relatat grozăviile de pe frontul de acolo. În drum spre Biserica Albă, unde se afla un alt sediu de garnizoană a Regimentului 43, s-a oprit la Crușovăț unde era rugă în 18 octombrie 1918 st.v., când a primit vestea încheierii războiului. Se încheie istoria vieții de soldat, cu reîntoarcerea soldaților de pe front și cu încorporarea sa în garda națională de la Lugoj

Finalul memoriilor descrie întemeierea familiei și a gospodăriei și încorporarea sa în armata română, la Regimentul 112 Infanterie „Împăratul Traian” din Orșova, unde și-a adus și familia.

Este povestea vieții omului simplu, mai exact a două ipostaze dramatice ale acesteia, copilăria și războiul, care se adaugă unui lung șir de memorii bănățene ce reprezintă deja o tradiție în cultura românilor bănățeni.

Nicolae Bocșan

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În anul 2011, în perioada în care pregăteam pentru tipar *Memoriile*¹ învățătorului Pavel Jumanca din Caransebeș, am avut șansa de a-l cunoaște pe pictorul naiv Mihai Vintilă din Reșița, care a avut bunăvoința să accepte ilustrarea acestui volum cu schițe legate de textul manuscrisului, mai ales că pe Pavel Jumanca îl cunoștea din perioada copilăriei petrecute la Caransebeș, pe o stradă apropiată.

În acest context, am aflat că și tatăl acestuia, sergentul major Petru Vintilă, originar din Crușovăț, și-a așternut pe hârtie amintirile primilor ani de viață, pornind de la naștere și până în momentul întoarcerii din Primul Război Mondial. Cu ajutorul acestuia, am reușit să intru în posesia unei reproduceri xeroxate a memoriilor, care se găseau la București, la nepotul autorului, artistul plastic Petru Vintilă junior.

Un an mai târziu, în toamna anului 2012, originalul memoriilor, alături de câteva fotografii și cărți poștale ale autorului, a intrat în posesia Serviciului Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, prin donație, toate fiind incluse în cadrul *Fondului Personal Dr. Mihai Vintilă Reșița*².

Amintirile sunt scrise probabil după 1950, la insistențele fiului Petru Vintilă, scriitor la București³, pentru autor ele fiind o concretizare a ideii că scrisul

¹Pavel Jumanca, *Memorii*, prefață de Nicolae Bocșan, studiu introductiv Ovidiu Laurențiu Roșu, Editura David Press Print, Timișoara, 2011.

²Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Fondul Personal Dr. Mihai Vintilă Reșița*, fond în curs de preluare.

³*Despre tata*, material redactat de către Mihai Vintilă la 26 septembrie 2012 special pentru această lucrare. Nu este inclus în fondul arhivistic aflat în procedură de preluare.

este de origine divină, are în el însuși sacralitate⁴, la fel ca și la generațiile anterioare care doreau să transmită evenimentele importante.

Lucrarea este scrisă cu creionul, pe coli de hârtie utilizate în activitatea sanitar veterinară, probabil primite de la fiul Mihai, student la medicină veterinară, fiind structurată pe părți și, în cadrul acestora, pe fascicule.

Intervenția în text a fost minimă, vizând, în special, introducerea unor delimitări clare, din punct de vedere al dialogului, nemarcat de către autor. Pe lângă această întrerupere a liniarității narațiunii, au fost înlocuiți unii termeni precum: *marșină* cu *mașină*, *nici un*, *nici o* cu *niciun*, *nicio*, *kg* cu *kilogram*, *aceia* (sg. f.), cu *aceea*, *Moșul*, *Baba* sau *Uica* au fost utilizate fără majusculă, s-au înscris corect acordurile verbale și/ sau genitivale ș.a.

Intervențiile babei Iuli sau a jandarmilor maghiari au fost lăsate în forma aleasă de autor, cu greșelile inerente, determinate de necunoașterea limbii române. Ghilimelele, puse pentru multe cuvinte proprii, au fost menținute în forma aleasă de autor: „*Gel*”, „*Fluria*”, „*Ciocârlia*” sau „*Strâciovăț*”.

De asemenea, au fost păstrate unele cuvinte utilizate în zonă, în epoca respectivă, pentru a nu răpi din farmecul povestirii: *coleșă*, *brentă*, *țăruză*, *ghije*, *cloconind*, *ciumburate*, *adausă*, *maichi*, *toagele*, *vânăcios*, *belcâne*, *pansațiune*, *năpăriți*, *bunar* sau *înfloros*, dar și termenii cu care Petru Vintilă intră în contact în contextul declanșării conflagrației: *arbeit abteilung*, *decunguri*, *hanmașinenghever*, *banhof comando*, *alosolgai*, *urlabșainul*, *feldpost*, *felveber*, *lenungul*, *mainliher* ș.a.

⁴Valeriu Leu, Costa Roșu, *Cartea veche românească din Voievodina*, Editura Fundației, Novi Sad, 2007, p. 11.

În ceea ce privește denumirea subcapitolelor, am respectat titlurile alese de către autor, procedând doar la o numerotare a acestora în cadrul fiecărei părți.

Desenele din text aparțin fiului autorului, pictorul Mihai Vintilă din Reșița, care le-a realizat în anul 2012 pentru a ilustra memoriile tatălui său.

Laurențiu Ovidiu Roșu

STUDIU INTRODUCŢIV

Între materialele documentare păstrate în cadrul arhivelor, fondurile și colecțiile de documente personale sau familiale au o valoare aparte datorită faptului că, alături de materialele arhivistice create de către instituții sau de către societăți, contribuie la întregirea imaginii unei epoci sau perioade într-un anumit areal.

Importanța arhivelor particulare era reliefată într-o adresă a Arhivelor Statului, din 11 septembrie 1951, care informa toate unitățile subordonate că Direcția Generală a Presei verifică pe teren toate bibliotecile particulare, dispunând, totodată, să se efectueze acțiuni comune pentru identificarea colecțiilor arhivistice întrucât: *„Se află adeseori și corespondență variată. Importanța acesteia nu mai trebuie subliniată. Întotdeauna scrisorile între particulari au o apreciable notă de sinceritate, care nu trebuie lăsată la o parte pentru multele amănunte pe care le pot aduce în lumina științei. Ea se prezintă adesea pe simple petice de hârtie⁵”*.

Dacă din documentele oficiale poate fi deprinsă o anumită imagine, cele create de către personalități din domeniul culturii, religiei, economiei, sportului, științelor aduc lămuriri suplimentare despre viața cotidiană, credințele, temerile sau năzuințele oamenilor care au viețuit într-o anumită perioadă și care nu pot fi regăsite în altă parte.

⁵*** *Arhivele înfruntând vremurile - mărturii documentare*, ediție realizată de Corneliu Mihail Lungu, Ana Felicia Diaconu, Cristina Țineghe, București, 2006, p. 343.

În speță, este vorba de o încercare de salvare a memoriei, a unei percepții umane subiective care, în documentele oficiale, nu putea fi exprimată liber, fără teama de repercusiuni.

Un repertor al „*arhivelor personale și familiale*” a fost editat de către Filofteia Rânziș, în anul 2001, pentru Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale, Direcția Municipiului București și direcțiile județene: Alba, Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Bistrița Năsăud, Botoșani, Brașov, Brăila, Buzău, Caraș-Severin, Călărași, Constanța și Covasna⁶ și în anul 2002 pentru Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale și direcțiile județene Cluj, Dâmbovița, Dolj, Galați, Giurgiu, Gorj, Harghita și Hunedoara⁷.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Caraș-Severin păstrează în depozitele de arhivă astfel de mărturii, în rândul cărora amintim documentele din cadrul *Fondului Familial General Ioan Dragalina*⁸, *Colecției de Documente Romulus Novacovici*⁹, *Colecției de Manuscrise George Cătană*¹⁰, *Fondului Personal Învățător Pavel Jumanca*¹¹, *Fondului Familial Boșcaiu*, *Fondului Personal Profesor Octavian Răuț*, *Reșița* sau *Fondului Personal Petru Vintilă*. Mai sunt și altele, pe care nu le-am menționat, însă apreciem că, în ansamblu, ponderea acestora este destul de scăzută din punct de vedere cantitativ, comparativ cu cele create de către

⁶Filofteia Rânziș, *Arhive personale și familiale, Repertoriu arhivistic*, volumul I, București, 2001, p. 8.

⁷Idem, *Arhive personale și familiale, Repertoriu arhivistic*, volumul II, București, 2002, p. 7.

⁸Constantin Brătescu, *Istorie și cultură în arhivele Caraș-Severinului*, București, 1997, p. 156-159.

⁹*Ibidem*, p. 160-164.

¹⁰*Ibidem*, p. 165-167.

¹¹*Ibidem*, p. 168-169.

autoritățile și instituțiile din domeniul administrativ, militar, economic, cultural, juridic, sanitar sau școlar, în afara depozitelor arhivelor păstrându-se încă multe asemenea fonduri și colecții, a căror valoare le-ar permite includerea în cadrul Fondului Arhivistic Național.

Unul dintre cele mai interesante fonduri personale este cel creat de către scriitorul Petru Vintilă, fiul lui Petru Vintilă, tatăl fiind participant la prima conflagrație mondială și, în cele ce urmează, consider utilă prezentarea structurii acestuia.

Fondul Personal Petru Vintilă cuprinde documente create de către poetul, prozatorul și dramaturgul Petru Vintilă, care a văzut lumina zilei la data de 12 iunie 1922, în localitatea Orșova, din județul Mehedinți, ca fiu al subofițerului Petru Vintilă și al Mariei, născută Barbeș, și a decedat la 7 august 2002, în București.

A urmat liceul la Caransebeș și apoi Facultatea de Filologie a Universității din București, între anii 1942 și 1948. În paralel, este redactor la *Luptătorul Bănățean* (1945-1946) și *Frontul plugarilor* (1946-1948). A debutat în *Fruncea*, din Timișoara, în anul 1939. A fost redactor la *Contemporanul* (1948-1951), *Gazeta literară* (1954-1957), *Luceafărul* (1958-1963), *România liberă* (1964-1965), redactor șef adjunct la *Colocvii* (1966-1968) și *Satul socialist* (1968-1970). Scriitor cu activitate diversificată, în afară de poezie, proză și teatru, Petru Vintilă a mai scris literatură pentru copii, după rețeta genului – *Mai tare ca sfântul* (1969) și *Călătorie pe planeta Zeta* (1972), reportaje inspirate din noile realități social politice ale României – *Dobrogea în marș* (1961), *Șoseaua milionarilor* (1961) și *Orașe*

fără arhive (1964), publicistică, *101 picături de cerneală* (1973), un eseu confesiune, *Milița* (1972), și un roman cronologic, *Eminescu* (1974) – cercetare, compilație și sistematizare cronologică a vieții poetului. Prezent în numeroase antologii, autor de scenarii, a prefăcut ghiduri turistice sau a tradus singur și în colaborare din H. Sienkiewicz, și H. Lebrecht.¹²

Alături de cele de mai sus, din cele peste 60 de apariții editoriale și puneri în scenă, vădind o mare disponibilitate creatoare, unele scrieri suferind de influența spiritului proletcultist al vremii, mai amintim: *Gheorghe Doja*, piesă în trei tablouri (1944), *Cinci dioptrii*, poeme, (1945), *Nepoții lui Horea*, roman (1951), *Oraș de provincie*, nuvelă (1954), *Steaua magilor*, nuvele, (1958), *Orașul încercuit*, roman (1964), *Zăpezile de altă dată*, poezii, (1973), *Pictor de duminică*, amintiri (1983) ș.a.¹³.

La începutul deceniului 8 al secolului trecut Petru Vintilă donează Filialei Arhivelor Statului Caraș-Severin 68 de dosare, în cantitate de 1,25 m.l. create între anii 1874 și 1982. Cea mai mare parte a acestora a fost creată sau este în directă legătură cu activitatea donatorului, o mică parte fiind colecționată de către acesta.

Genurile de documente sunt diverse și cuprind: acte personale și familiale, afișe, invitații, corespondență, adevărinițe, manuscrise ale lucrărilor științifice și literare, lucrări artistice, fotografii și vederi.

Ordonarea și inventarierea acestora a fost realizată de către șeful Filialei Arhivelor Statului Caraș-Severin,

¹²Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006, p. 814.

¹³Victoria I. Bitte, Tiberiu Chiș, Nicolae Sârbu, *Dicționarul scriitorilor din Caraș-Severin*, Editura Timpul, Reșița, 1998, p. 283.

Constantin Brătescu, după cum urmează:

- A. *Documente personale și familiale;*
- B. *Documente rezultate din activitatea ziaristică;*
- C. *Manuscrise ale lucrărilor științifice;*
- D. *Manuscrise literare. Proză. Scenarii. Poezii. Reportaje;*
- E. *Documente și lucrări despre Petru Vintilă;*
- F. *Opere literare ale altor scriitori. Corespondență literară;*
- G. *Documente create de alte persoane;*
- H. *Lucrări artistice ale lui Petru Vintilă;*
- I. *Fotografii. Vederi.*

În prima categorie, *Documente personale și familiale*, 1918-1982, se păstrează o filă dintr-un jurnal intim al scriitorului, precum și scrisori și vederi trimise familiilor Vintilă și Barbeș din țară și din străinătate și invitații de a participa la conferința pe țară a scriitorilor, la întâlniri ale lucrătorilor din gospodăriile de stat, la expoziții comerciale, la sărbătoarea centenarului teatrului din Caransebeș și la vernisarea unor expoziții de pictură.

A doua categorie, *Documente rezultate din activitatea ziaristică*, 1952-1981, cuprinde corespondență literară și publicistică cu Camil Baltazar, Radu Cârneli, Nicolae Crevedia, Mircea Șerbănescu și Dragoș Vicol, cu teatre de stat, edituri și Uniunea Scriitorilor din România în legătură cu punerea în scenă a unor piese de teatru, sărbătorirea unor scriitori sau participarea la întocmirea unor lucrări științifice, cu poetul Nichifor Mihuța din Caransebeș privind întâlnirea scriitorilor caransebeșeni și apariția baladei *Costa păcurariul*, cu Horia Vasilescu despre înființarea unei reviste literare în Caransebeș, cu juristul Antoniu

Marchescu pentru colaborarea în vederea apariției unor studii cu caracter istoric, cu Aurel Cosma și scriitori țărani precum Ion Frumosu, Petru Petrica și Ghiță Bălan Șerban, dar și scrisori ale unor animatori culturali din Moldova, Dobrogea sau Transilvania despre colaborarea la diverse ziare și reviste.

În a treia categorie, *Manuscrise ale lucrărilor științifice*, se regăsesc manuscrisele lucrărilor: *Dicționar de geografie literară*, *Dicționarul literaturii bănățene*, *Dicționar de terminologie literară*, *Romanul cronologic Eminescu*, *Cum era Eminescu*, evocări de I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, M. Sadoveanu, Gh. Teodorescu Kirileanu și Mite Kremniz volumele I-VI, *Călătorie la Parnas – fals tratat de istoria literaturii române* și *Carte de excursii literare*.

În *Manuscrise literare. Proză. Scenarii. Poezii. Reportaje* întâlnim manuscrisele romanului Horea, ale povestirii *Raiul pierdut*, ale scenariului literar *Hiena*, poezii, epitaful *O specie solitară*, *O lăptărie suprarealistă*, despre lăptăria de pe strada Bărăției, pe care o frecventau scriitorii, *Cum mor scriitorii* – despre moartea lui Caragiale, Eminescu ș.a., *Lecturi anodine*, despre poeți români necunoscuți, *Paranoia și literatura*, cu referiri la Sașa Pană și Constantin Bacalbașa, *Veteranul doctor Isac*, despre unul dintre medicii lui Eminescu, reportaje pentru România liberă, *Satul românesc* ș.a.

A cincea categorie, *Documente și lucrări despre Petru Vintilă*, cuprinde o lucrare de diplomă dedicată operei literare a lui Petru Vintilă¹⁴ și o epigramă care i-a fost dedicată de către Gabriel Teodorescu, cu următorul conținut:

¹⁴Serviciul Județean Caraș Severin al Arhivelor Naționale, *Fondul Personal Scriitor Petru Vintilă*, inventar 382, dos. E 1, f. 1.

„De-mi dai un litru de absint,
Eu sunt în stare să și mint;
Ași spune în întregul burg:
Vintilă-i mare dramaturg.”¹⁵

Grupa F, *Opere literare ale altor scriitori. Corespondență literară*, strânge laolaltă texte precum: *Amar este drumul spre Palermo* de J. Werterheimer-Ghika, *Evocări literare*, de Aurel Cosma, *Dor*, de Fănuș Neagu, lucrări transcrise de scriitorul țaran Petru Petrica și corespondența dintre Silvia Gruzuiu, fiica lui Dimitrie Birăuțiu, și I. L. Caragiale.

În grupa G, *Documente create de alte persoane*, se află scrisori trimise între anii 1874-1880 de către locuitori din Bocșa, Lugoj și Reșița.

În categoria *Lucrări artistice ale lui Petru Vintilă* se păstrează schițe și desene ale acestuia, dar și două caricaturi aparținând lui V. Mândra Crâița din Focșani.

Grupa I, *Fotografii. Vederi*, conține o vedere a orașului Sibiu, o carte poștală ilustrând portul popular din Bucovina, o fotografie care surprinde intrarea armatei române în Oravița, 3 august 1919, trimisă de scriitorul plugar Petru Petrica și fotografii ale lui Petru Vintilă, Aurel Cosma Junior și cu un grup de scriitori la Sonnemberg.¹⁶

Deși în memoriile sale Petru Vintilă amintește căsătoria părinților săi, din anul 1897, registrul de căsătorii al Parohiei Ortodoxe Române Crușovăț -

¹⁵*Ibidem*, dos. E 2, f. 1.

¹⁶Laurențiu Ovidiu Roșu, *Fondul personal Petru Vintilă - structură documentară și valoare* în „Anuarul Arhivelor Mureșene”, Serie nouă, nr. I (V), Târgu Mureș, 2012, p. 69-80.

Cuptoare¹⁷ nu înregistrează acest eveniment, de fapt conviețuirea dintre cei doi avea la bază un concubinaj, frecvent întâlnit în epocă.¹⁸

Petru Vintilă s-a născut în data de 6 august 1989 și a fost botezat, trei zile mai târziu, de către administratorul parohial Ioan Trailoviciu, în prezența nașului Partenie Davidescu și a moașei Călina Vasilescu, ambii din Crușovăț. Părinții săi, Ilia Vasilescu și Petria Vintilă, erau agronomi, de religie greco-ortodoxă, din Crușovăț, numărul 38.¹⁹

La nici un an de la nașterea fiului, Ilia Vasilescu se stinge prematur din viață, la vârsta de 19 ani, de aprindere de plămâni, fiind îngropat în cimitirul satului în data de 3 martie 1899.²⁰

La trei zile după moartea soțului, Petria Vintilă își părăsește casa și micul născut, care nu împlinise nici un an, și își reface viața cu un tânăr de vârsta ei din Crușovăț.

¹⁷Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Colecția Registrelor Parohiale de Stare Civilă din Județul Caraș-Severin, Parohia Ortodoxă Română Crușovăț - Cuptoare*, inventar 200, reg. 8/1873-1950, f. 18v -19.

¹⁸Concubinajul era văzut ca o alternativă la contractarea unei căsătorii, pentru întemeierea unei familii, presupunând simpla înțelegere între persoane de sex opus, care se hotărau să trăiască împreună după toate legile morale ale unei familii, fără ca legăturile lor să fie oficializate de legile civile sau de către biserică. Cauzele erau legate de: greutatea formalităților prevăzute de codul civil pentru contractarea unei căsătorii și pentru divorț, dar și de nepotrivirile dintre legislația civilă și cea bisericească. Loredana Stepan, *Biserica și familia arădeană la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, în *Biserică și societate*, coordonatori Corneliu Pădurean și Mihai Săsăujan, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2005, p. 222.

¹⁹Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Colecția Registrelor Parohiale de Stare Civilă din Județul Caraș-Severin, Parohia Ortodoxă Română Crușovăț - Cuptoare*, inventar 200, reg. 13/1896-1924, f. 8v.

²⁰Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Colecția Registrelor Parohiale de Stare Civilă din Județul Caraș-Severin, Parohia Ortodoxă Română Crușovăț - Cuptoare*, inventar 200, reg. 14/1894-1942, f. 9v.

Micul Petru rămâne în grija bunicii, Dumitra Vasilescu, care, cu mari sacrificii, reușește să îi asigure cele necesare până la vârsta de 14 ani, când paralizează și moare după 3 zile.

Este o a doua pierdere catastrofală pentru micul Petru, care optează să treacă, împreună cu întreaga avere moștenită de la bunica Dumitra, în casa și familia mamei sale naturale. Dezamăgirile produse de către aceasta sunt profunde, deoarece, împreună cu tatăl vitreg, îi iau utilajul agricol și obiectele casnice, îi vând animalele și o parte a pământului, iar banii îi folosesc pentru gospodăria lor.

Imediat, la 14 ani, este trimis să lucreze la tunelurile căii ferate, iar la plecarea tatălui vitreg în război, în anul 1914, preia gospodăria acestuia.

La 18 ani, în anul 1916, este trimis pe front. Pornește din Caransebeș, cu Regimentul 43 infanterie, este instruit la Icin, în Cehia, apoi ajunge pe frontul italian, la Doberdo și pe râul Isonzo, în Munții Tirolului.

După întoarcerea din Primul Război Mondial, Petru Vintilă se căsătorește cu Maria Barbeș, din Crușovăț, despre care fiul, Mihai Vintilă, scria:

„Mama, țarancă, femeie frumoasă, a avut mai mulți frați, dintre care unul, Victor, fost învățător și director de școală primară la Cănicea, sat de munte aparținător de comuna Domașnea și la Crușovăț. Apoi, alt frate, unchiul meu Mihai, absolvent al Facultății de Litere și Filozofie din București, fost director al Bibliotecii Județene din Timișoara, iar soția acestuia, tanti Miți, sora compozitorului și dirijorului Mircea Popa, șeful Operei din Timișoara. Ceilalți frați ai mamei, Ion, într-o vreme a avut dughean (moștenire de la bunicul meu, taica Nicolae Barbeș, tatăl mamei mele, zis Poncea), fost primar

și lucrător la CFR. Un alt frate, uica Nicolae, grefier la Tribunalul din Oravița și Agasin, lucrător la vamă.”

Despre tatăl său, Mihai Vintilă preciza:

„În ceea ce privește pe tata, a avut o singură soră vitregă, tanti Mitra. Părinții s-au luat de tineri. Tata abia scăpase din primul război mondial cu grad de fraităr, că se și prezentase la părinții mamei să o ia de nevastă, că tare frumoasă era și promitea că se poate reangaja în armată și că poate fi capabil să întrețină o familie. Zis și făcut. După ce s-au căsătorit, așa cum e obiceiul la sat, s-au stabilit, plecând la Orșova, iar mai târziu, fiind angajat militar, la Caransebeș. Tata a mai făcut o școală de subofițeri și a ajuns subofițer în Batalionul Doi Grăniceresc de Gardă Regal din Caransebeș. Era un om chipeș, cu mustață și barbișon. În armată i se spunea de către tinerii soldați taica popa, datorită podoabei capilare. Avea o ținută vestimentară impecabilă, ceea ce impunea și mult respect. Înainte de a pleca la serviciu, cu noaptea în cap se barborea și-și aranja mustața și barbișonul, că așa învățase în armată, să fie la fix cu toate.²¹”

Petru și Maria Vintilă au avut patru copii: Iconia (Ica), Petru, Ionel și Mihai.

Ica Sabina, fiica cea mare, „era de o frumusețe cuceritoare. Avea o seamă de pretendenți, avocați și popi. Nu a vrut niciodată se devină preoteasă și, în final, soarta ei a fost alta. Consiliul de familie a hotărât să se mărite cu un doctor în drept, Amos, om inteligent cu o funcție onorabilă, ajuns pretor la Pretura Caransebeș”. Din mariajul cu dr. Ioan Amos Muscă au rezultat doi copii: Rodica, născută în anul 1940, măritată cu dr. Jura Ion și Sorin Muscă, medic veterinar (actualmente Vintilă), născut în anul 1941.

²¹Mihai Vintilă, *101 pete de culoare*, Editura Pro Marketing, Reșița, 2005, p. 18-19.

Petru, al doilea copil al familiei, devine scriitor, gazetar, eseist dar și pictor naiv în București. S-a căsătorit cu Iliana Zudor și au avut un copil, Petru, care a terminat Academia de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București.

Ionel, „Dede”, era descris de către fratele său Mihai astfel: *„L-am iubit foarte mult, pentru că îl știam ocrotitorul meu și mă lua în permanență lângă el. Îi simțeam căldura. Era un băiat foarte frumos, cu o dantură impecabilă și cu foarte mare succes la fete. A fost actor la teatrul Giulești, coleg cu Mihăilescu Brăila, apoi, în 1944, a luptat cu parașutiștii contra nemților la Băneasa. În urma sa a rămas un singur copil, Marius, crescut apoi de mama sa Nely. Ionel era poet, scenograf, dansator...”*

Mihai, mezinul familiei, era cu 13 ani mai mic decât Ica, cu 10 mai mic decât Petru și cu 7 mai mic decât Ionel. După cele 5 clase de liceu urmate la Caransebeș, în 1948 se înscrie la Școala Medie Tehnică Veterinară din Timișoara, apoi la Facultatea de Medicină Veterinară din Arad, mutată la București, pe care o finalizează în anul 1959. Este repartizat în Dobrogea și se întoarce, ca medic veterinar, în Banat, la Zorlențu Mare, Prigor, Domașnea sau Reșița. În timpul facultății se căsătorește cu o colegă, Stela, cu care a avut o fiică, Gloria.²²

Deși cochetase și înainte, după ieșirea la pensie se concentrează asupra picturii naive, lucrările ale fiind expuse în cadrul unor expoziții personale și de grup la: Reșița, Oțelu Roșu, Băile Herculane, București, Botoșani, Bocșa, Sibiu și în multe alte localități din țară, dar și în: Luxemburg, Belgia, Olanda, Serbia, Anglia, Elveția. Finlanda, Franța, Canada, Israel, Austria, Germania, SUA, Italia sau Japonia.

²²*Ibidem*, p. 20-23.

Lucrările de pictură naivă semnate Mihai Vintilă se regăsesc în colecții particulare și de stat din Pitești, Reșița, Caransebeș sau București, dar și în Muzeul Rovers din Olanda, Muzeul Max Fourny și al Mănăstirii Arles din Franța, Galeria Jeannine-Blais din Canada, Muzeul Kasper-Morges din Elveția, Muzeul de Artă din Deliblata, Muzeul Civilizațiilor din Canada, Muzeul Castelvetro din Italia și alte muzee din Germania, Israel, Venezuela, SUA, Austria, Franța, Danemarca sau Brazilia.

Nici scrisul nu îi este străin lui Mihai Vintilă, de sub „pana” sa apărând volumele: *Naufragiat pe insula naivilor*²³, *O clipă de vis*²⁴, *Dicționarul artei naive din România*²⁵, *Colivia cu naivi*²⁶ sau *101 pete de culoare*.²⁷

Viața familiei Vintilă se întrezărește din următorul pasaj:

„La Caransebeș locuiam pe strada Potocului, la nr. 28, aveam o casă frumoasă cu curte și acareturi și creșteam orătănii, porci, porumbei, iepuri, ce mai, o casă de gospodar. În grădina noastră erau ruinele unui zid gros ce înconjura vechea cetate feudală. Mi-aduc aminte de grădina noastră plină de flori și fântâna cu roată, cu via, nucul și ceilalți pomi fructiferi din curte, precum și salcia mirositoare, care înmiresma întreaga stradă până undeva departe. Și-apoi bucătăria de vară de sub șopron, unde mă leagă niște amintiri și de cuptorul din cărămidă, unde mama gătea cele mai bune mâncăruri și prăjituri, dar mai ales dulcele ștrudel cu cireșe.

²³Mihai Vintilă, *Naufragiat pe insula naivilor*, Editura Timpul, Reșița, 1996, p. 2.

²⁴Idem, *O clipă de vis*, Editura Modus, Reșița, 1998, p.1.

²⁵Idem, *Dicționarul artei naive din România*, Editura Timpul, Reșița, 2000, p. 2.

²⁶Idem, *Colivia cu naivi*, Editura Intergraf, Reșița, 2002, p. 3.

²⁷Idem, *101 pete de culoare*, Editura Pro Marketing, Reșița, 2005, p. 181-187.

Vacanțele le petreceam în satul natal al părinților, la Crușovăț, unde aveam o casă veche cu horn, acolo unde se afumau șuncile, cârnații și, într-un ungher, pe un strani sau o pătură așteptam până mama pregătea ceva de-aie gurii, o mămăligă, într-un ceaun mare și, într-un final, spărgea și niște ouă. Ca salată, tăia în felii castraveți cu usturoi tocat și acrit cu ceagăr, oțet de prune, din boasca rămasă de la coptul răchiei.

În fiecare vară, în vacanță, când tata își lua concediu, mergeam la Crușovăț, că era mult de lucru. Nu se mai termina, de la semănat ovăz, porumb, apoi legume în grădină, de cosit fân până la recoltatul prunelor, unde nu pridideam cu lucrul (tata angaja de fapt și năimitori) la cules de prune și de mere, apoi fabricatul răchiei, iar toamna căra toate produsele la Caransebeș. Podul casei era plin de mere, poame uscate pe leasă la fum, prune și mere, tăiate, prinse șirag pe sfoară. Țin minte că într-un an a trebuit să tăiem vreo 30 de găște (îmi scapă motivul) și podul casei era plin de pastramă afumată, de găște, iar cârnații și șuncile ne făceau cu ochiul. Părinții nu erau așa bogați, dar au moștenit ceva pământ la Alandin, în hotar, aproape de Iablanița. La Crușovăț am petrecut clipe de neuitat pentru că mai fugeam la râu să ne mai spălăm, dar acolo aveam și o vârșie unde răstoceam apa și prindeam clenii și brene (icrele de breană nu le consumam, auzisem că sunt toxice) și seara după ce curățam toți peștii și-i tăvăleam în făină de grâu și porumb (de la moara de apă cu lopeți a lui uica Victor, unde oamenii făceau cu rândul) și puneam peștii într-o tigaie cu unsoare de porc, încinsă. Pentru mine era un deliciu”.²⁸

Petru Vintilă ajunge și în al Doilea Război Mondial. Despre aceste evenimente fiul, Mihai, amintea:

²⁸Ibidem, p. 20.

„Aflasem mai târziu, după ce venise tata din al Doilea Război Mondial, că nu a adus altceva de pe front decât o schijă de brand, mare cât o jumătate de cartof și pe care o prețuia mult, spunând că a avut noroc că nu a fost rănit, în timp ce făcea aprovizionarea soldaților din primele tranșee (dar calul lui a fost lovit, cu intestinele după el și l-a împușcat cu un foc de pistol).

Eram destul de mic, aveam vreo 10-12 ani, când îi scriam tatei pe front și ne răspundea după destulă întârziere. Scrisorile lui le-am citit de nenumărate ori și mama plângea de nu mai putea, ori de câte ori le citea și le păstra sub Biblie, ca niște valori de mare preț. Atât timp cât citea scrisoarea, știa că tatăl nostru este viu. Așteptam cu nerăbdare să primim vești și îl căutam, așteptând în pragul ușii sau la fereastră, pe factorul poștal, ca nu cumva să treacă de casa noastră, fără să ne aducă vești. Într-o zi o vecină din apropiere primește o veste că fiul ei, Moise, a fost ucis în cotul Donului. Atunci mare tristețe pe capul lor și nu numai, toate vecinele pe la uși întrebau, ce știri mai sunt, ce noutăți, mulți bărbați, tineri, feciori din cătunul nostru erau plecați pe front și veștile nu prea erau de bun augur.

Venind acasă de pe front, uneori tata ne povestea despre bătălii, care ne îngrozeau. Țin minte că mereu ne spunea că pe unde a fost frontul erau numai necazuri: pe acolo pe unde a trecut, pe la Vinița, Jitomir până pe la Kiev. În rest poate că ar fi avut multe de spus dacă își scria memoriile din al Doilea Război Mondial și probabil că era predispus să-și însăileze și amintirile de groază prin câte a trecut și poate făcea o comparație și cu participarea sa în primul război.

Din când în când se mai întâlnea cu un prieten al lui, tot pensionar, plutonier major Buțică Gheorghe (de undeva de la Bibești) și își depăneau amintiri, unul din luptele din Italia celalalt din luptele de la Mărășești și

Mărăști. Eram prea mic ca să prețuiesc și să înțeleg că ei nu au luptat degeaba pentru neamul românesc.”

Ieșirea la pensie, greutatea anilor și evenimentelor, care i-au șlefuit viața și caracterul, își pun amprenta asupra acestui om demn, care reușise să-și croiască un drum prin greutățile vieții; despre această perioadă Mihai Vintilă precizează:

„După pensionare, l-am văzut mai îmbătrânit sau poate în costumele civile îmi părea un om mult peste vârsta lui. Problema cea mai arzătoare, pentru el, era că, la vârsta pensionării, trebuie să mai țină un copil la școală și pensia lui era destul de mică. Tot ceea ce mai realiza erau produsele obținute de la Crușovăț. Într-o toamnă, când nu am reușit la facultate, am ajuns la Crușovăț și mi-am găsit părinții în casa veche unde crescuse tata, o zi ploioasă, urâtă, dar și inimile noastre pline de amărăciune. L-am văzut obosit, amărât dar totuși cu speranțe.

Tata, mereu cu sfaturi – că cine nu învață, nu reușește, nu reușește în viață. M-am gândit foarte mult la efortul lor și îi respectam dar și cu gândul că tot voi reuși.

Poate că am fost crescuți și cu un spirit mai cazon, de disciplină, corectitudine și măsurile luate de noi să nu fie numai de mântuială sau să nu fie realizate tfr realizați, amintindu-ne mereu că: copiii trebuie să-și depășească întotdeauna părinții, asta ar fi bucuria cea mai mare într-o viață de om....

Și totul s-a încheiat cu o moarte... în anul 1967”²⁹

Importanța memoriilor, ca și izvoare istorice, este scoasă în evidență în ultimele decenii.

Fenomenul este surprins în întreaga sa amploare de către Valeriu Leu și Carmen Albert:

²⁹Despre tata...

„Multă vreme satul a fost spațiul de incontestabilă autoritate al folcloriștilor și etnografilor. Istoricii vieții rurale preferau studiul secvențial, pe domenii, ceea ce a determinat o cunoaștere lacunară și dezechilibrată. Satul apare multora ca un loc unde se elabora folclorul și se coceau răscoalele, când edenic, când mizer și întotdeauna în afara tumultului istoriei, a „marii” istorii. Prin Nicolae Iorga dar mai ales prin cercetările școlii gustiene se recuperează ideea totalității și interdisciplinarității ca modalitate de cunoaștere a universului rural...

Tot mai insistent în ultimul timp - pe măsură ce contactele cu experiența istoriografică universală se amplifică, pe măsură ce se valorifică surse din ce în ce mai diverse, dar mai ales în măsura descoperirii propriilor tradiții, istoriografia noastră se arată interesată de o nouă distincție - aceea a istoriei mentalităților, a sensibilității, a sentimentelor, a imaginarului. S-au pus întrebări noi, s-au stabilit noi direcții care, firesc, solicitau diversificare platformei documentare a noului edificiu istoriografic”.³⁰

Ne putem întreba cât de valoroase ar fi fost niște memorii de călătorie, niște amintiri sau niște scrieri despre personaje și evenimente, despre oameni și locuri, despre cetăți, târguri sau cătune în primul mileniu al erei noastre sau la începutul celui de-al doilea, în condițiile în care Nicolae Iorga leagă lipsa informațiilor despre Țara Românească și Moldova, anterior anului 1389, de faptul că marile drumuri de comunicație cu Răsăritul și Sud Estul european nu treceau prin părțile noastre, datorită faptului că în aceste zone nu exista o ordine asigurată.³¹

³⁰Valeriu Leu, Carmen Albert, *Banatul în memorialistica „măruntă” sau istoria ignorată*, Reșița, 1995, p. 7.

³¹Nicolae Iorga, *Istoria românilor prin călătorii*, ediția a II-a adăugită, volumul I, Editura Casei Școalelor, București, 1928, p. 6.

Tot el afirma: „Cine, pe la 1260-80, ar fi luat drumul Ardealului, ar fi găsit o Țară - Românească pe care noi astăzi, trebuie să facem eforturi de minte, înlăturând anumite prejudecăți și idei primite în școală, pentru a o înțelege... Evident Românii din aceea perioadă nu erau în stare să zugrăvească această Țară, ei care nu scriau și nu cetiau...”.³²

Cu cât ne apropiem de prezent crește numărul descrierilor și al memoriilor. Împăratul Iosif al II-lea, în călătoria sa prin Transilvania și Banat, din anul 1773, vizitează zonele din jurul Crușovățului. În 18 mai se deplasează de la Bozovici la Mehadia, trecând peste culmi golașe despădurite, devenite pășuni pentru capre și oi. Supraveghetorul pădurilor din Bozovici propunea înființarea unei fabrici de potasă, care să valorifice sutele de mii de copaci, care putrezeau. La Mehadia inspectează trupele din regimentul de graniță Papilla, nou înființat. În 19 mai împăratul trece prin Valea Bolvașnița, Globul Rău, Rusca, Feneș, Armeniș, Ilova, îndreptându-se spre Caransebeș.³³

Crușovățul este menționat de către J. J. Ehrler ca fiind un sat de români în cadrul districtului și cercului Orșova.³⁴ Relieful muntos, fiind o piedică în dezvoltarea cultivării cerealelor în zonă, venituri importante erau obținute de către locuitori din creșterea caprelor, oilor și porcilor.³⁵

O descriere a Banatului a fost întocmită de către împăratul Francisc I în urma marelui voiaj imperial, în

³²*Ibidem*, p. 9.

³³Ileana Bozac, Teodor Pavel, *Călătoria Împăratului Iosif al II-lea în Transilvania la 1773*, volumul I, ediția a II-a, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj Napoca, 2007, p. 529.

³⁴Johhan Jakob Ehrler, *Banatul de la origini până acum (1774)*, prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Editura Facla, Timișoara, 1982, p. 144.

³⁵*Ibidem*, p. 67.

cadrul căruia vizitează, împreună cu soția sa, Carolina Augusta von Wittelsbach și suita imperială, Galiția, Bucovina, Transilvania și Banatul.³⁶

În Banat perechea imperială s-a aflat timp de 17 zile, de la 28 septembrie la 14 octombrie 1817. În data de 30 septembrie oaspeții imperiali au parcurs următorul traseu: Caransebeș, Caransebeșul Nou, Buchin, Vălișoara, Ilova, Sadova, Feneș, Armeniș, Teregova, Domașnea, Cornea, Crușovăț, Plugova și Mehadia, înnoptând la Băile Herculane.³⁷ Crușovățul era caracterizat drept „*ein walachischer ort*”.³⁸

În anul 1900 Crușovățul era o localitate destul de mică, cu 110 case și un număr de 615 locuitori, români de religie ortodoxă. Între aceștia se „rătăcise” un sârb, de religie romano-catolică, probabil croat. Dintre case, 84 erau construite din piatră sau cărămidă, 1 din piatră sau pământ, 8 din chirpici sau pământ.³⁹

Petru Vintilă își structurează memoriile în trei părți, două mari, consistente și a treia, de foarte mică dimensiune, de parcă opera sa s-a oprit brusc. Ultima parte, fiind mai degrabă un epilog, o concluzie, o așezare a vieții sale tumultuoase, cu multe încercări și neazuri, de la cea mai fragedă vârstă și până la vârsta majoratului, în cadre normale, în care ar fi trebuit să curgă de la început.

Partea I cuprinde evenimentele petrecute în familia Vasilescu, din Crușovăț, între nașterea micului Petru, Vintilă după mamă, și perioada premergătoare plecării acestuia în Primul Război Mondial. Ea este

³⁶Costin Feneșan, *Banatul în jurnalul de călătorie al împăratului Francisc I (1817)* în „Anuar 2009”, Institutul de Cultură al Românilor din Voievodina, Editura ICRV, Zrenianin, 2009, p. 77.

³⁷*Ibidem*, p. 78.

³⁸*Ibidem*, p. 104.

³⁹****Recesământul din 1900 - Transilvania*, Editura Staff, 1999, p. 230-233.

formată din următoarele fascicule: În 1898 în jurul nașterii. Pe brazdele plugului în timpul arăturii de toamnă, Tot în toamna anului 1898. În jurul botezului și hotărârii prenumelui, În luna octombrie 1903, 1903. În jurul creșterii. Rămas la bunica să mă crească, Iulie 1904. La secerat grâu la locul numit „Balta de sus”, În 1905-1906 și 1906-1907. Evenimente petrecute în clasa I și a II-a primară, În anii 1907-1908 și 1908-1909. Evenimente în jurul claselor a III-a și a IV-a primară, În anul 1910. Eveniment petrecut în jurul potopului de ape mari, În anul 1911. Eveniment petrecut în jurul împreunatului oilor în pâlcuri. În primăvara anului 1911, după Sfântul Gheorghe, În anul 1912 primăvara. Eveniment în jurul plecării singur cu carul la pădure cu carul cu două vaci proprii pe Priporul țepos după chir. Cu moșu Mitru Ramba, cu moșu Nițu Dan, cu 2 roți distruse pe drumul lui Busu, În luna octombrie 1912. Eveniment petrecut în jurul paraliziei Bunicii Dumitra. Moartea și înmormântarea ei, 1913. După înmormântarea bunicii, mama și tatăl vitreg m-au trimis ca muncitor la căile ferate M.A.V. între tunelurile Iablașița și Mehadia, la Râpa Neagră și Anul 1914 și 1915. Evenimente în jurul concentrării la arbeit abteilung de făcut de decunguri pe Dealul Alionului la Orșova și la Țărova cu vitele vara.

Partea a II-a începe pe data de 26 mai 1916 și se finalizează în toamna anului 1918, în momentul încheierii conflagrației. În cadrul acesteia sunt prezentate următoarele: Din Crușovăț. Ziua plecării în armată la 29 mai 1916 până la Caransebeș. Ziua 29 mai 1916. Ziua plecării tinerilor recruți pentru armata Austro-Ungară, cei născuți în anul 1898, După 29 V 1916. În jurul plecării la Icin de la Caransebeș. Instrucția până la Italia - ajuns la 1 octombrie 1916. Evenimentele în jurul prezentării în armată, Luna

octombrie 1916. Ajuns în sectorul bucătăriilor. 6 octombrie 1916, În ianuarie 1917. La 25 ianuarie 1917. Aduc 2 prizonieri vii de la un post italian cu 7 oameni. Sectorul între Kostenovița cu Ffaihte Hripp, În februarie 1917. O minune. Am scăpat de la moarte sigură - un proiectil tras de italieni cade la picioare în tranșee este aruncat afară de mine unde a făcut explozie, Martie și aprilie 1917. Am fost prizonier și am scăpat din drum cu întreg convoiul de 22 prizonieri la 8 aprilie 1917 în sectorul Kostenovița, Luna mai 1917. Evenimentele în jurul agentului caporal Mărgan Iosif - un plic secret prins de italieni și sinuciderea caporalului, Luna mai 1917, ziua 17/18. Aruncarea în aer a unei caverne, cu post mic în ajutor, cu dinamită, prin tunelul subteran. Avansarea mea la grad de caporal. Un adăpost sare în aer din tunelul subteran cu dinamită, În luna iunie 1917. De la 1 la 22 VI. Primesc concediu 21 de zile, Incursiunea de 72 luptători în luna august 1917 - ziua de 11 spre 12 noaptea. La această incursiune caporalul Vintilă Petru este împuns de 2 italieni cu baionetele: I în coasta stângă, II în piept, dar cea din piept a sprijinit în mâna stângă, se văd semnele și astăzi, În luna octombrie 1917, în 12. Atac general, italienii se retrag până la Piave, În luna mai 1918. De la Piave la Tirolul de Sus pleacă Batalionul al IV-lea numit batalion de asalt. După lupta de asalt din Tirolul de Sus pleacă cu efectivul completat pe frontul de la Verdun. În sectorul de la Piave în luna mai 1918 și 24 VI 1918. Concediul de la Tirol 21 de zile.

Partea a III-a, de mici dimensiuni, comparativ cu celelalte, vizează prezentarea sumară a vieții autorului în intervalul octombrie 1918 - 1923 și cuprinde: Evenimente după 20 octombrie 1918, Prezentarea și înrolarea în armata română în data de 20 noiembrie 1919, la Regimentul 112 Infanterie „Împăratul

Traian" din Orșova cu gradul de caporal primit în armata austro-ungară, de la Regimentul 43 Infanterie pe frontul Italiei în sectorul Doberdo și În iulie 1923.

Deși este opera unui om simplu, fără prea multă școală, zestrea genetică a lui Petru Vintilă, transmisă fără niciun dubiu unei întregi liste de urmași: copii, nepoți sau chiar strănepoți, care au activat sau activează pe tărâmul literaturii, jurnalismului, artelor, culturii sau medicinei, înlătură orice barieră dintre inițiat și neinițiat, reușind să suplinească, cu succes, lipsa pregătirii de specialitate și să lase moștenire familiei sale, dar și celorlalți cititori, avizi de informație de prima mână, o operă deosebit de interesantă.

Aceasta poate servi drept bază de informații, în special pentru istoria copilăriei⁴⁰, dar și pentru istoria războiului. Despre ultima se afirma: „*Evenimente istorice excepționale, care creează tensiune maximă și o supersensibilizare a conștiințelor, generează și o bogată memorialistică. Confruntarea individului cu istoria în momentele de criză influențează decisiv destinul îndemnând la scris, la depunere de mărturie*”.⁴¹

Memoriile sale ne poartă în universul special al satului românesc din zona de deal a Banatului de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor și ne invită să cunoaștem viața, frământările, bolile, problemele sau evenimentele petrecute în familia Vasilescu poreclită Chir din Crușovăț.

Ele se pliază perfect noii direcții istoriografice, care încearcă se repopuleze spațiul cu oameni - cu oameni care au psihologie - în locul peisajului arid instaurat de canoanele pozitivismului marxist, al mulțimilor

⁴⁰Luminița Dumănescu, *Transilvania copiilor. Dimensiunea demografică a copilăriei la românii ardeleni (1857-1910)*, Editura Argonaut, Cluj Napoca, 2006, p. 25-27.

⁴¹Valeriu Leu, Carmen Albert, *Banatul în memorialistica „măruntă” sau istoria ignorată*, Reșița, 1995, p. 19.

anonime: „categorii”, „clase”, „mase” și necesită nu doar o bună cunoaștere a unui nou instrumentar, ci și noi categorii documentare. Este vorba deci de a înnoi metodologia, instrumentarul, perspectiva și temelia documentară. Corespondența, jurnalele, memoriile devin categorii indispensabile.⁴²

Putem afirma că aceasta nu este cu nimic mai specială decât orice familie din Crușovăț, din zona fostului Regiment de Graniță Româno Bănățean nr. 13 din Caransebeș, în rândul cărora a fost încadrată vreme de mai bine de un secol, a Banatului sau chiar a Imperiului Austro-Ungar, din zona urbană sau rurală. Saltul îl realizează Petru Vintilă care, la îndemnul fiului său, scriitor la București, la pensie, începe să aștearnă pe hârtie principalele evenimente care au jalonat viața sa, a familiei, a comunității din care făcea parte, în mod particular, dar și a lumii întregi, în sens general. Este vorba de mutații, de evenimente petrecute la nivel universal, care fac din tânărul Petru, dar și din milioane la fel ca și el, actori fără de voie pe scena acestei piese tragice, cu urmări catastrofale, numită Primul Război Mondial.

Petru Vintilă nu se remarcă în mod deosebit pe scena istoriei, nu reușește să acceadă la funcții sau la poziții deosebite pe plan politic, militar, social sau cultural, rămânând un figurant de rând pe scena istoriei, dar el realizează un lucru foarte important, immortalizează, prin intermediul scrisului, principalele evenimente și fapte la care a participat, reușind astfel să scoată din anonim familia și satul din care se trăgea.

Autorul dă dovadă de un veritabil talent de narator, creionând, în mod plastic, universul satului

⁴²Valeriu Leu, Nicolae Bocșan, *Marele Război în memorialistica bănățeană 1914-1919*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2012, p. 9.

Crușovăț, de la cumpăna dintre veacurile XIX și XX. Ogorul, holda sau locul de care sătenii erau atât de legați constituie cadrul pentru desfășurarea primei scene din cadrul memoriilor. Aici își petreceau un timp însemnat sătenii, din legătura aceasta intimă dintre pământ și econom rezultând produsele care le permiteau să își asigure cele necesare traiului, pentru ei și animalele din gospodărie.

Nimic nu putea tulbura liniștea acelei zile, de la începutul toamnei anului 1898, în care Ilia Vasilescu, împreună cu partenera sa de viață, Petria Vintilă, cu boii lor, din rasa Șfaitzer, arau pământul pentru însămânțările de toamnă. Auspiciile sub care debutează scrierea sunt dintre cele mai bune, la aceasta contribuind cele trei convoaie de berze și găște sălbatic, care treceau spre țările calde. Dintre aceste „două se desprind din ultimul convoi, când zburau în formă de triunghi și se așează direct pe brazda peste care urmau să treacă cu plugul tinerii”.

Evenimentul îl determină pe tânărul Ilie să afirme:

„-Tu, Petrio, știi că aceste două berze lăsate pe pământul nostru, înseamnă mare bucurie pentru noi și să însemni de ce, pentru că acest pământ moștenit de la strămoșii noștri, din familia „Gorcov” din Valea Bolvașnița, de lângă Mehadia, înrudită aici cu familia „Chir” o zisă Vasilescu din Crușovăț, știi ce vreau să zic, că mama noastră Dumitra, „văduvă” este venită aici la Chir Vasilescu, de la Valea Bolvașnița, din familia Gorcovilor și acest pământ este rânduit de sfântul să-l muncească și folosească o familie bună și nu are niciun blestem asupra lui, ca familia care-l va moșteni să aducă roade folositoare țării noastre și sātuțului nostru drag”.

În acest context se produce și venirea pe lume a noului născut, prilej de bucurie și pentru întreaga suflare din jur:

„Boii suflau căldură către noul născut, tata Ilia, plin de mândrie și de bucurie, se simțea tată în plină putere a cuvântului, iar mama Dumitra, devenind deodată bunică mulțimea și se ruga lui Dumnezeu pentru sănătate și fericirea noului născut, iar cele două berze zburau în jurul noului născut cu aripile lor ca ale vulturilor, se înălțau și iar se coborau, până un timp de câteva clipe se zărește în văzduhul cerului albastru la mare înălțime un alt convoi de berze, la care s-au alăturat și aceste două berze, îndreptându-se către Orșova, formând de data aceasta un cerc deasupra noului născut, apoi au pornit desfășurându-se în formă tot de triunghi, iar până jos la pământ se auzea clonconind prin graiul lor, urând noului născut sănătate, fericire și progres în viață”.

De bun augur și prevestitor de bine este și visul babei Icoana Avrămoane:

„- Eu am și visat, chiar astă noapte, cum soarele de la răsărit lumina și acoperea cu razele lui puternice casa voastră, de aceea, cred în tălmăcirea acestui vis, căci casa voastră, prin venirea odraslei așteptate de la fiul tău Ilia, va fi plină de fericire, iar prin razele soarelui va intra lumina vie în casa voastră, în așa fel, ca toți cei care se vor naște din această familie vor avea cuvânt și năzuințe spre viitor frumos, graiul, gândul și condeiul lor va trece și se vor răspândi pe toate continentele lumii.”

Prezentarea momentului nașterii este realizată de către Petru Vintilă parcă pentru a compensa greutățile care i-au marcat viața, de la naștere și până la maturitate.

La nici un an rămâne orfan de tată, care se stinge, la doar 19 ani, de aprindere la plămâni, fapt la care se adaugă abandonarea sa de către mamă, care se

recăsătorește, la trei zile după decesul soțului, cu un tânăr de vârsta ei din Crușovăț. Povara creșterii și a educării micului Petru rămâne în sarcina bunicii, Dumitra Vasilescu, care vreme de 14 ani devine tată, mamă, prieten, de fapt singurul om pe care acesta se baza și pe care îl mai avea pe lume.

Bunica Dumitra dă dovadă de un devotament extraordinar, subordonându-și întreaga existență creșterii și îngrijirii micului Petru. De fapt, în primii ani de viață, întreg universul acestuia se învârtea în jurul ei.

Din memorii aflăm informații despre Crușovăț, despre relațiile dintre oamenii de aici, despre educația din familie și cea din școală, raporturile de rudenie, participarea în comun la anumite lucrări agricole, dar și despre interiorul casei țărănești, despre alimentație sau despre îmbrăcăminte.

Universul lui Petru Vintilă este universul oricărui sat bănățean, la cumpăna dintre veacuri, în care modernizarea întârzia să pătrundă, fiind împiedicată de legături invizibile, care legau omul de locul ce îi oferea tot ceea ce avea nevoie de milenii. Mâncarea se pregătea în vatra focului, fierturile se făceau într-o căldare de tuci, agățată de un cârlig de lemn la capătul superior și de fier la cel inferior, în care se făcea „coleșa” și apa caldă, totul pe vatra focului, construită din cărămizi ce datau de două secole. În jurul vetrei focului se desfășura întreaga activitatea casnică, de la pregătirea mâncării, dezbaterile principalelor probleme și până la pregătirea temelor pentru școală și chiar dormitul „cu capul pe pragul ușii, care iese în gang, jos pe pământul gol... având ca așternut un cojoc cu o șubă, rupte și uzate amândouă. La căpătâi dormeam cu capul pe un sac umplut cu paie de secară, iar ca acoperiș ne acopeream

cu un cearceaf alb, mai mare, făcut din fuior și călți, țesut în războiul casei și aveam un strai de lână mai vechi.”

Narațiunea lui Petru Vintilă nu este una liniară, ci una secvențială, înaintea cititorilor fiind aduse doar evenimentele cele mai importante, care i-au marcat dezvoltarea în primii ani de viață: prima zi petrecută la cules de porumb, măsuratul oilor, începutul școlii, marea inundație din anul 1910, moartea bunicii, găsirea unei soluții după aceasta, prima experiență în muncă, preluarea unei gospodării la 16 ani sau plecarea în război când nu împlinise cei 18 ani.

De multe ori atitudinea micului Petru în fața greutăților și a lipsei de sprijin părintesc este una realistă; aceasta însă nu-l împiedică să se bucure de frumusețile vieții și ale naturii, putându-l caracteriza, pe bună dreptate, ca pe un veritabil supraviețuitor:

„Pe mine nu mă lua nimeni în seamă, cu cele 6 oi ale mele, vedeți, ceilalți erau copii și oameni mai înstăriți, cu oi mai multe, toți erau mai zburdați și mai închipuiți.

Pe fundul văii se scurgea apa rece albăstruie, plină de admirație, prin felul ei cum izvorăște dintr-o stâncă de mal crăpată, numită Izvorul Babei Dumilese, șerpuiind pe vale, prin nisipul argintiu și prin mijlocul diferitelor floricele de primăvară, trecând prin fundul ogașului fraților Barbeș, până ce intră în sectorul ogașului Satului Bătrân, până în dreptul fostei case de piatră a lui Geoangă”.

Profesorul său - bunica Dumitra, de asemenea are o tărie extraordinară, nelăsându-se doborâtă de nedreptățile și de loviturile vieții, fapt reieșit din dialogul cu moșul Iosum:

„ - De ce te mai necăjești atât babo Dumitro, alergii în toate părțile, nu vezi că ai 62 de ani și ai îmbătrânit fără vreme, mai lasă totul la o parte și te odihnește.

Bunica Dumitra răspunde cu durere adâncă din suflet și oftează:

- Of, Doamne, Dumnezeule, ce zi de pedeapsă a fost și ziua în care m-am născut, câte dureri am avut, câtă sărăcie și necazuri am trecut, numai de când am rămas cu nepoțelul ăsta până l-am crescut, uită-l, a și adormit, ce palid este, pe față i se văd oboselile și chinurile, ce l-au chinuit, că de mic copil l-am purtat tot după mine, la ori ce lucru am fost cu el și desculți și cu hainele toate rupte, de multe ori și flămânzi, căci sărăcia mă apăsa, ajutor n-am avut de nicio parte, așa că am fost nevoită să alerg, să mă lupt cu toate, până ce se va vedea crescut și să se poată conduce singur”.

Din întregul material se desprinde o legătură indestructibilă a omului cu mediul în care viețuia. Lumea lui Petru Vintilă este dependentă de roadele pământului, de animalele de muncă, de stihiiile naturii și de divinitate. În acest univers care, astăzi, în multe zone rurale, este pe cale de dispariție, moara, varnița, „firizul” cu apă, covăcia, vatra focului, cuina își aveau, fiecare, locul și rostul său.

În Crușovăț scândurile se făceau la firizul cu apă al lui Tudor Domil, obiectele din piatră de către pietrarul Mitru Ramba, cele de fier la covăcie, ușile și geamurile de către maistorul Petru Țolea din Petnic, varul se stingea la varniță, produsele agricole și cele animaliere erau obținute de către oameni precum taica Nițu Dan sau moșul Petru Giurgescu, care își petreceau partea covârșitoare a timpului la sălașe, pe dealuri, făina, de grâu sau de porumb, era măcinată la moara „rândașă”, domeniul magiei era în responsabilitatea babei Iula Căldăraș, iar divertismentul era asigurat de către artiști locali precum Iosum Ienășescu zis „Calu” cu clarinetul, de Ilia Domil, zis „Mârlava”, de Vasile Bocan cu cimpoaiele și de Ilie Gelea cu bombardonul.

Stilul propriu, inconfundabil al scrisului, dar și informațiile de primă mână pe care Petru Vintilă

le transmite, ne permit să îl plasăm în rândul memorialiștilor Primului Război Mondial, dintre care îi amintim pe: Coriolan Băran, P. Bizerea, Sever Bocu, Valeriu Braniște, Coriolan Buracu, Nicolae Corneanu, Aurel Cosma⁴³ sau Pavel Jumanca.

Laurențiu Ovidiu Roșu

43 *Ibidem*, p. 5-6.

VIAȚĂ DE ORFAN

I.1. ÎN 1898 ÎN JURUL NAȘTERII. PE BRAZDELE PLUGULUI ÎN TIMPUL ARĂTURII DE TOAMNĂ

În toamna anului 1898, la începutul însămânțărilor de toamnă, doi tineri căsătoriți, încă din anul 1897, anume Ilia Vasilescu cu Petria Vintilă, ambii aveau etatea de 20 de ani, erau copil și noră ai babei Dumitra Vasilescu, văduvă din comuna Crușovăț, Plt. T. B. Cr. S. Lugoj. Se aflau într-una din zile cu plugul cu boii lor, la aratul pământului și semănat pe locul numit Vârtoape, de lângă mormințul satului Crușovăț.

Boii erau de rasa „Șfaitzer”, frumoși și cu coarneau mari, mai mare dragul lor, te făcea să-i privești și să lucrezi cu ei, de la un capăt la celălalt al locului, iar plugul răsturnând o brazdă atât de mare și frumoasă, căci Ilia, feciorul babei Dumitra, mereu râdea și se bucura de sporul ce-l vedea în urma lui.

La capătul locului, regulat lăsa boii puțin să se odihnească, prinși în jug și mereu îi mângâia și le mulțumea de felul cum mergeau la plug, fără să le strige un cuvânt de „hăis” sau „cea”.

Deodată, se aud în văzduh și se văd trei convoaie, unul după altul, de berze și găște sălbatice, trecând dinspre Caransebeș spre Orșova, iar Ilia nici nu termină cuvântul și zise:

- Petrio, păsările astea se duc în țările calde. Văzându-se deodată că se desprind din ultimul convoi, când zburau în formă de triunghi, două berze vin mai jos, ca două avioane cu reacție și se așează direct pe brazda peste care urmau să treacă cu plugul tinerii de mai sus.

Soția lui Ilie zice mirată:

- Ilie, oare ce se va putut întâmpla acestor două berze de tocmai în pământul nostru au căzut, hai să mergem mai repede la ele poate au vreo aripă ruptă sau picior, doar nu se va fi auzit nicio pocnitură de pușcă a vreunui vânător, ce Dumnezeu poate fi?

Ilia fiind o fire foarte liniștită nu s-a pripit deloc, pentru că el bănuia ce bucurie le aduceau aceste berze și îi zise soției lui, după câteva minute de gândire:

- Tu, Petrio, știi că aceste două berze lăsate pe pământul nostru, înseamnă mare bucurie pentru noi și să însemni de ce, pentru că acest pământ moștenit de la strămoșii noștri, din familia „Gorcov” din Valea Bolvașnița, de lângă Mehadia, înrudită aici cu familia „Chir” zisă Vasilescu din Crușovăț, ști ce vreau să zic, că mama noastră Dumitra, „văduvă” este venită aici la Chir

Vasilescu, de la Valea Bolvașnița, din familia Gorcovilor și acest pământ este rânduit de sfântul să-l muncească și folosească o familie bună și nu are niciun blestem asupra lui, ca familia care-l va moșteni să aducă roade folositoare țării noastre și sātuțului nostru drag.

Boii merg pe brazdă suflând ușor, parcă și de bucuria berzelor din jurul lor și de a stăpânilor, pe care-i auzeau mereu vorbind, soarele se urca mereu către amiază. Și, iată că, deodată, se vede venind, cu de-ale mâncării și mama Dumitra „văduvă” cu o brentă⁴⁴ împletită de nuiete în spate și două gălețioare de lemn în mâini, una cu ciorbă de fasole și cealaltă găletuță cu salată de castraveți, apoi a mai adus în brentă mălai de făină de porumb și câteva plăcinte cu brânză de vacă.

Se apropie lângă plug și le zice:

- Bun lucrul copiii mamei, cred că sunteți obosiți și flămânzi și voi, sărmanii boi, că așa mult ați arat și arătura este frumoasă și bine adâncă.

Copiii Ilie și Petria răspund:

- Sărut mâna, mama noastră bună, ați sosit tocmai la timpul potrivit, trebuie să fie ora unu, că trecu și ușurel țugul⁴⁵ către Orșova. Bine, cu mama, hai, dejugați boii și veniți să mâncăm cu toții.

Mama Dumitra pregăti totul pentru mâncare și, apoi, privi cu ochii către Ilia, feciorul ei, care împărțea trifoi, ca să mănânce și cei doi boi, care trăgeau întruna la plug, apoi, deodată, vede cele două berze, care adunau diferite insecte și răme, ce se aflau în jurul brazdei răsturnate

- Ilie, cu mama, grai mama Dumitra, ce-i cu berzele astea, de unde au venit, Doamne, cum s-or fi rătăcit sărmanele de ele și tocmai pe brazdele noastre.

Ilia știa ce răspunde, cu lingura de lemn în mână.

- Dragă mamă, aceste berze sunt trimise anume din

⁴⁴ Brentă - coș de spate din nuiete.

⁴⁵ Țug, czug - tren.

convoiul lor, ca să ne prevestească venirea pe lume a unui nou născut, moștenitor al meu, oare nu știi că soția mea este cu sarcină în a noua lună și chiar astăzi, de când s-au abătut berzele pe la locul nostru au început durerile peste mijlocul corpului?

- Doamne sfinte, zice mama Dumitra, să meargă nora mea repede acasă, căci rămân eu la plug, până mai în seară.

Nici n-a apucat bine să adune lingurile și străchinile din locul în care mâncase, căci „moștenitorul” a și venit pe lume, chiar pe brazdele făcute proaspete.

Boii suflau căldură către noul născut, tata Ilia, plin de mândrie și de bucurie, se simțea tată în plină putere a cuvântului, iar mama Dumitra, devenind deodată bunică mulțumea și se ruga lui Dumnezeu pentru sănătatea și fericirea noului născut, iar cele două berze zburau în jurul noului născut cu aripile lor ca ale vulturilor, se înălțau și iar se coborau, până un timp de câteva clipe se zărește în văzduhul cerului albastru la mare înălțime un alt convoi de berze, la care s-au alăturat și aceste două berze, îndreptându-se către Orșova, formând de data aceasta un cerc deasupra noului născut, apoi au pornit desfășurându-se în formă tot de triunghi, iar până jos la

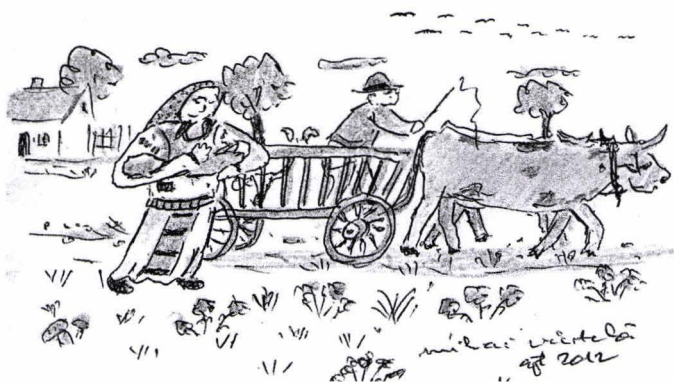
pământ se auzea clonconind prin graiul lor, urând noului născut sănătate, fericire și progres în viață.

Deodată, zice bunica:

- Haideți, copiii mei, repede cu băiețelul acasă, căci trebuie îngrijit, apoi îmbrăcat și după moașă, să-i taie buricul, cum se face de obicei, iar nora trebuie la căldură.

Ilie, tata, nu a mai stat pe gânduri, a dejugat boii de la plug, a aruncat plugul în car, apoi boii i-a înjugat de acum la car, a urcat și pe bunica și pe soție în car cu noul născut înfășurat în cotrânța⁴⁶ mamei lui, aruncându-l în coșul împletit la bunica și hai frate cu bucurie către casă.

Ajunși acasă, toți vecinii și neamurile mai apropiate au venit în întâmpinarea noului născut, cu buchete de flori, felicitând părinții și urând sănătate noului născut, a venit și baba Icoana Avrămoane și baba Stana Florescoane, prietene ale bunicii Dumitra.

Aceste două femei erau tot văduve ca și bunica și i-au zis:

- Vezi, fa, Dumitro, să nu te mai vedem plângând, că uite Dumnezeu te ajută, îți mărește familia, și-a adus în casă o cruce de voinic.

⁴⁶Cotrânță - articol obligatoriu al portului feminin tradițional. O foaie de țesătură (cel mai adesea din lână aspră sau păr) cam de 45 cm lățime și cu 3-4 cm mai lungă decât poalele, ornată cel mai adesea cu model rezultat din urzit.

Apoi zice și baba Icoana:

- Eu am și visat, chiar astă noapte, cum soarele de la răsărit lumina și acoperea cu razele lui puternice casa voastră, de aceea, cred în tălmăcirea acestui vis, căci casa voastră, prin venirea odraslei așteptate de la fiul tău Ilia, va fi plină de fericire, iar prin razele soarelui va intra lumina vie în casa voastră, în așa fel, ca toți cei care se vor naște din această familie vor avea cuvânt și năzuințe spre viitor frumos, graiul, gândul și condeiul lor va trece și se vor răspândi pe toate continentele lumii.

Ilia dejugă boii și le zise celor veniți în întâmpinare, haideți fraților și prietenilor în casă să bem și să ne cinstim în sănătatea noului născut, scoțând din pivniță vreo două, trei borcane cu rachiu de prune, apoi au început cu toții să fie veseli și bucuroși până în zori de dragul celui născut.⁴⁷

⁴⁷Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 1. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.2. TOT ÎN TOAMNA ANULUI 1898. ÎN JURUL BOTEZULUI ȘI HOTĂRÂRII PRENUMELUI

După nașterea mea, la vreo două săptămâni de zile, fusei botezat după obiceiul creștinesc, în biserica ortodoxă română din satul Crușovăț, la care era pe atunci paroh, părintele Ioan Trailoviciu, care avea casa parohială cu sediu la Cuptoare, deoarece administra amândouă biserici și cea din Crușovăț și cea din Cuptoare.

Prin botez am primit prenumele de Petru, după prenumele bunicului „Petru Chir” soțul decedat al bunicii mele Dumitra, mama tatălui meu Ilia.

Iar numele de familie mi-a rămas Vintilă, după numele familie mamei, deoarece mama nu a fost cununată la notar cu tata.

Această toamnă a fost, în general, foarte rece și tare ploioasă, așa îmi povestea mie bunica Dumitra, iar tatăl meu Ilia, cum era un om prea harnic și tânăr, numai de 20 de ani, a mers la munca câmpului în fiecare zi, prin toată vremea rea, s-a răcit atât de grav, încât a primit o pneumonie, pentru care i s-au dat toate îngrijirile, de care

s-a dispus în acele vremuri, cu doctorul Nemoianu⁴⁸ de la Mehadia și alte ajutoare muieresti de prin sat, dar toate au fost în zadar, căci după trei săptămâni, de dureri și chinuri, bietul tata a încetat din viață.

Mama mea a sta doar de ochii lumii, până ce l-a înmormântat pe tata, apoi, a treia zi, s-a și măritat cu un flăcău din sat, tot de aceeași etate a fostului ei soț decedat.

Bunica Dumitra vede cum stau lucrurile, necăjită și plină de amărăciune, totuși face apel la mama mea să vină înapoi, să-mi formeze cel puțin creșterea, până la 6-8 luni de zile, căci copilul, zice bunica, are nevoie să fie hrănit la piept un timp mai îndelungat, apoi ar fi bine, ca mama lui originală să-l crească și, la urma urmei, poate să se și căsătorească și în casa asta, cu copilul ei să fie la un loc.

Mama însă răspunde la sfatul dat de bunica:

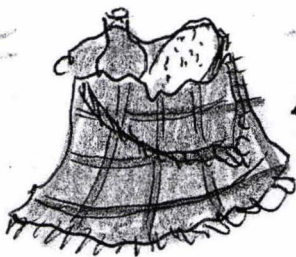
- Nici pomeneală să mai vin în casa dumneavoastră, creșteți copilul cum credeți dumneavoastră, căci eu am soțul meu și casa mea.

Din acea zi, mama mea măcar în sărbători să vină, nu a venit, să mă vadă ca odraslă sau să mă alăpteze, din contră trecea pe alte străzi laterale, numai să nu treacă pe dinaintea casei unde locuiam cu bunica.

Deci, de la această dată, de la două luni de naștere am rămas orfan de tată, fiind decedat și orfan de mamă, fiind recăsătorită cu alt bărbat.

Bunica Dumitra, după capul căreia a rămas toată îngrijirea și creșterea mea, rămâne de la această dată

⁴⁸Doctorul Virgil Nemoianu s-a născut în anul 1875 în localitatea Agadici, într-o familie de preoți. După absolvirea claselor primare urmează liceul la Debrețin și facultatea de medicină la Budapesta. În 1905, după dobândirea diplomei, devine medic în circumscripția Mehadia, care acoperea câteva zeci de sate de munte, apoi în stațiunea Băile Herculane și în secțiunea feroviară Topleț - Domașnea - Cornea. Căsătorit cu Elisabeta Knejevici din Vârșeț, cu care a avut cinci copii, în scurt timp dobândește o faimă profesională, care îl va situa printre fruntașii zonei. În 11 ianuarie 1930, se stinge din viață la doar 55 de ani.

mihai vintile
sept 2012

singură, numai cu mine în leagăn, făcut din scoarță de lemn de tei și mereu ofta și se gândea mult, ce are de făcut și cum mă va crește, căci trebuie să fiu hrănit cu lapte natural de mamă, cel puțin 6-8 luni, apoi scutece albe și întotdeauna învălit cu ele curate, aceste toate lucruri bunicii îi lipseau, însă un singur lucru i-a stat la îndemână: „curajul” și „hotărârea”, de care nu se despărțea nici chiar dacă mergea spre 60 de ani.

În fine îi veni o idee și se hotărî să o facă: să vândă cei doi boi și în locul lor să ia o vacă bună de lapte, de la care va putea hrăni și copilul, apoi cu restul de bani, va cumpăra pânză albă și flanele, pentru scutecele necesare și restul va mai acoperi impozitele și datoriile, ce le-a făcut cu înmormântarea și alte datorii.

Ideea bunicii a fost bună și s-a realizat pentru că bunica avea și car și plug, grapă, roțițe pentru plug, ladă pentru car, apoi ușor venea oricare om din sat, care avea tot numai o vacă, ca să lucreze cu vacile în ortăcie, cum s-ar zice.

Vaca s-a nimerit foarte bună și la jug și, în special, avea laptele gras și mult de tot, o luase cu garanție de la Golopența Ion din satul Pecinișca, lângă Băile Herculane.

Deci din această zi trebuia și nepoțelul hrănit cu lapte încercat de la vaca cumpărată.

Bunica, de: bătrână, bătrână, dar întreba și ea pe mătușa lui Ion Gelia, pe mătușa Elena a lui Grama, veniseră amândouă pe la bunica, căci erau nepoatele ei de soră.

Le-a zis bunica:

- Nepoatelor, uitați-vă voi, am cumpărat o vacă cu lapte anume pentru copilașul asta și nu știu, zău, cum să fac să încerc laptele, dacă e bun și cum și cât să-i dau ziua și noaptea?

Nepoatele au răspuns:

- Maică Dumitro, laptele trebuie fiert bine, în oală de pământ bine spălată, apoi lăsat să se mai răcească puțin și apoi trebuie o sticlută de 1/2 kilograme cu un biberon la sticlută, apoi în lapte, la început trebuie și puțină apă, fiartă tot bine cu puțin zahăr, iar după câteva zile copilul se obișnuiește și, de atunci, laptele i-l vom da fără apă, apoi îi vom face și lapte cu griș, însă totuși mergem una din noi sâmbătă la Mehadia și acolo ne ducem la dl. medic Nemoianu, că doar e medic vestit în regim, luăm și o sticlă cu lapte de probă și dânsul ne va spune, cum să-l hrănim, dacă laptele e bun și la ce oră din zi și din noapte îl putem hrăni, când cu gris, când cu lapte gol sau alte dulciuri sau siropuri și vom mai cumpăra de la farmacia din Mehadia și un biberon, prin care copilul să poată suga laptele.

Zise bunica:

- Vă mulțumesc, nepoatelor. Uitați-vă, vă dau la voi și un florint ca să-mi cumpărați un biberon și de restul să-mi cumpărați tot gris și zahăr, ca să am cu copilul mai mult timp să-i dau să mănânce. Vă rog, barem voi ajutați-mă, cu maica, căci mama lui, care l-a născut nici nu vrea să audă de sârmanul copil.

A doua zi, sâmbăta, nepoatele bunicii, mătușa Ana lui Gelia și mătușa Elena lui Grama, merseră la Mehadia

la medicul Nemoianu cu sticla cu laptele de probă, îi povestiră toată întâmplarea și cum am rămas numai cu bunica, iar apoi medicul, fiind un om foarte milos, le-a ascultat cu multă răbdare și le-a dat toate lămuririle, cum trebuiesc crescut, cum trebuiesc hrănit și la ce oră din zi și din noapte, cum trebuiesc înfășat, după fiecare baie, să fie ferit de curenți, cum să se schimbe scutecele umede cât mai des.

Laptele fiind bun, având grăsime destul de multă, se putea da chiar fără apă, dar bine fiert, de trei ori pe zi, până la trei luni, câte jumătate de litru, iar după aceea se putea intercala cu gris fiert cu lapte și puțin zahăr.

Nepoatele se înapoiază de la Mehadia și vin drept la bunica acasă, aducând un biberon, zahăr și gris, apoi povestesc bunicii tot ce s-a petrecut la medicul din Mehadia, cât de bine le-a primit, cu câtă răbdare le-a ascultat și cu cât drag le-a îndrumat ce să facă în vederea creșterii, a bunei stări fizice și a bunei hrăniri.

Bunica Dumitra din nou le mulțumește nepoatelor pentru sprijinul dat, își notează și dânsa anumite lucruri, ca să nu le uite și zice:

- De acum înainte vreau să mai trăiesc pentru acest copil, până va fi mare și până îl voi căsători, că de tatăl său nu avui noroc, îl înghiți pământul așa de tânăr, numai la etatea de 20 de ani, barem să am noroc de băiețașul asta, să mi-l trăiască Dumnezeu, să am și eu când voi fi bătrână, cine să mă milească, cine să-mi asculte și să-mi primească durerile și neputințele mele.

Din această zi bunica Dumitra începu să se liniștească, își șterse gândul de la nora sa, mama mea, de a mai numi-o, că a fost sau nu noră în casă și zice:

- Doamne sfinte, oare eu nu pot fi dulce ca o mamă, să cresc și pe sărmanul copil, rămas așa de crud, numai de două luni, căci am rămas de tot singură, patru copiii am avut cu soțul meu Petru Vasilescu, zis Chir, care după ce

mi-a murit și am rămas văduvă din anul 1878, apoi, de atunci, până în anul 1898 mi-au murit toți patru copiii, adică doi feciori și două fete și anume: Dumitru și Ilia, tatăl orfanului, iar fetele Paraschiva și Magdalena.

În acest moment bunica începu să bocească asupra leagănului meu, cu suspine grele se văita, cât o țineau puterile ei, spunând:

- Doamne, ce păcat am făcut de sunt atât de chinuită și lovită, de am trecut eu peste atâtea neazuri și dureri până astăzi, când voi fi scăpată și să mă văd și eu în pământ băgată, alături de toți ai mei, pe care i-am pierdut.

În aceste plânsuri și vaiete, iată că trece pe sub fereastră baba Iula, țiganca moșului Căldăraș, căreia i se duse reclama mare a cortului ei de la capul podului din sălcii, că știe să ghicească pentru orișicine, în boabe, în cărți de noroc și cu ghiocul, pe care îl ținea la pieptul ei, atârnat de un lăntșor de aramă împletit, ce se aseamăna cu un mărtișor.

Baba Iula, țiganca intră pe ușă în casă și zice:

- Fă, babo Dumitro, ești acasă, bună seara, ce-i cu dumneata de plânger așa de tare, de se aude și pe drum, oare ai pățit ceva rău, te rog spune la baba Iula și nu mai plânge.

Bunica Dumitra încetă de a mai plânge, șterse lacrimile mari de pe obraz, cu un scutec, cu care mă înfășura, după ce-mi făcu baie, ridică capul și începe să-i grăiască babei Iula, țiganca:

- Auzi fa, bine că ai venit, că nu te-am văzut tare de multă vreme și ai venit tocmai când mă afli atât de necăjită și plânsă, de nu mai știu de durerea ce m-a apucat după toți ai mei, care zac fără glasuri colo sus la Păui⁴⁹ îngropați și uită-te am rămas numai cu odrasla asta de două luni și cu toată durerea mea trebuie să trăiesc, să-l pot crește și

⁴⁹Păui - dealul pe care se află cimitirul satului.

să-l văd om mare. Aceste gânduri mă frământă mult ziua și noaptea.

Baba Iula era foarte șireată, ca de obicei, cum sunt toate băbărițele, ascultă la bunica cu mare atenție, iar după ce află punctul slab al bunicii, începe cu tot felul de vorbe înșelătoare, până ce biata bunica a fost complet hipnotizată.

Apoi a început baba Iula a spune de cei morți:

- Că soțul dumneata nu are cămașă nouă și pălărie pe lumea cealaltă, că copiii dumneata nu au pomeni îndeajuns etc., etc.

Apoi, uitându-se la cărțile de noroc scoate ghiocul de la piept și îl pocnește de vreo două ori și zice:

- Uite, soțul dumneata și copiii morți, ca să aibă de toate pe cealaltă lume, dumneata, babo Dumitro, trebuie să faci așa cum zic eu, că de nu faci de la început vă spui că va fi mai rău de dumneata de acum încolo și chiar și de mine va fi rău, că eu am provocat ghiocul să pocnească și să ne spună adevărul prin cărțile de noroc și iacă că ne-a spus.

Trebuie să aduci aici, în straița mea roșie:

1. Una cămașă nouă și una pereche de izmene;
2. Un cocoș roșu, cu 5-6 pene negre, dar frumoase;
3. Cinci kilograme făină de grâu;
4. Cinci kilograme făină de porumb să fac un mălai;
5. Trei-patru felii de brânză;
6. Un kilogram rachiu, bun să fie;
7. Un kilogram untură sau e bună și slănina;
8. Două coroane de argint cu capul lui Franz Iozif.

Cocoșul cu penele lui negre și cele două coroane trebuie să le duc la „vac maistru” de jandarmi de la Cornea, căci de câte ori trec jandarmii pe pod și vin în sat la noi, de atâtea ori se abat și la cortul babei din sălci și îmi zic:

- Na, baba Iuli, ce m-ai făcut tu cu gheoaca ta, făcut tu rost la noi de ala pene frumos negru de cocoșu, ca să punem la coiful nostru.

Bunica Dumitra, de hipnotizată ce era, nici nu terminase baba Iula, țiganca cu spovedania ei, căci a și început să aducă: cămașă nouă din ladă și toate celelalte lucruri ce-i ceruse, le aducea pachet și le punea în straița țigăncii, apoi când să plece pe ușă, să aleagă un cocoș, care va fi fost mai frumos, din cei doi pe care îi avea în curte iată, deodată, cine intră pe ușa gangului: baba Călina Musconeasă și baba Marta a lui moșu Lazăr Vintilă, amândouă verișoare bune după bărbați cu bunica Dumitra, iar cu casele legate și ca vecini laolaltă.

Bunica le vede prima și le zice:

- Bine ați venit verișoarelor, haideți, poștiți în casă că am și musafiri foarte interesanți, cred că o să vă pară și vouă bine despre cele ce veți auzi.

Baba Călina și baba Marta intră în casă cu oarecare sfială și grijă, că li se spusese de musafiri foarte interesanți, apoi deteră bună seara la rând. Baba Iula le mulțumește, iar bunica le oferi să ocupe loc pe un scaun lung așezat lângă pat și începu să le povestească ceea ce i s-a întâmplat, cum astăzi i-a venit așa o durere de soț, de copii și când colo iacă vine în casă baba Iula, mă află plângând și așa le povestește totul și că tot ce i-ar cere baba Iula, bunica i-ar da, așa mare încredere are în cărțile ei de noroc și în ghiocul ei.

Verișoarele, atât baba Călina, cât și baba Marta, au început să-i vorbească.

- Vai, verișoară Dumitro, ne mirăm noi că de vreo două ceasuri nu se mai aude nimic în casa ta și de aceia și venirăm să vedem ce s-a putut întâmpla, dar deșteaptă-te verișoară, pentru Dumnezeu, cum te poți încrede într-o băbăniță înșelătoare cu ghiocul ei, cu cărțile ei de noroc.⁵⁰

⁵⁰Petru Vintilă, Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan, manuscris, partea I, fascicolul 2. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.3. ÎN LUNA OCTOMBRIE 1903

Eu împlinisem 5 ani și bunica trebuia să meargă să culeagă porumbul din „Gel”, locul numit „Ciocârlia”, între Iablanița și Petnic. Dis de dimineată am plecat împreună cu bunica de mână. Din sat și până la loc aveam de mers cam 2½ km și drumul urca tot mai sus până la câmpie. Luase bunica de acasă și vaca pe care o aveam pentru lapte. O duceam de o funie adausă cu o brăciră roșie, apoi deale mâncării și o căldărușă de tuci în care fierbea laptele muls, știind că nu va termina și va sta și noaptea pe loc la „Ciocârlia”.

Abia putea să mai respire săraca bunică, așa încărcată cum era și cu vaca și cu mine de mână iar, după ce am ajuns la loc, fața ei era palidă și plină de oboseală.

Nu a apucat să se odihnească bine, după un așa drum lung și a început să adune porumbul de pe tulei fără ghije și-l făcea grămezi în loc.

Eu am luat vaca de funie, iar bunica mi-a arătat pe unde să o pășunez și, totodată, spunându-mi să nu o apropii pe lângă porumb, ca să nu ia vaca vreun porumb cu care să se poată îneca.

Mi-a dat în mână un bețișor de alun, pe care să-l am pe lângă vacă.

După 2-3 ore de pășune vaca era sătulă și trebuia adăpată, nu mai voia să mănânce, mereu mă trăgea după ea, iar eu plângeam și strigam la bunica:

- Vino bunico, că vaca nu mai vrea să mai stea, mă doare mâna cum mă trage.

Bunica vine, îmi arată și-mi zice:

- Uite, dragul maichii, acolo vezi trei pomi înalți înaintea noastră, iar împrejurul lor sunt multe tufe mici, acolo este un izvor și mai multe locuri cu apă, făcute

anume să bea vitele. Du vaca de funie și o lași să bea cât vrea și apoi vii cu ea înapoi.

- Bine, bunico! Și plecai cu vaca de funie, până la izvor, lângă cei trei pomi înalți.

Vaca a început să bea apă, iar eu văzând apa cum curgea în continuu pe un cavaleț de lemn de prun despicat și cioplit în două. Apa era atât de rece și bună de băut de-ți era mai mare dragul s-o privești și s-o bei.

Vaca a băut apă cât a vrut, apoi a început a paște iarbă pe marginea izvorului, care era atât de verde și frumoasă la ochii omului, iar pentru animal, desigur, a fost așa de moale și dulce, ca ceva desert, așa cum se obișnuiește după o mâncare și o băutură bună.

Aici lângă izvor uitasem de vacă, o lăsasem și de funie, privind mereu la apa cristalină, care izvora din pământ din vârful „Gelului” și curgea la vale, eu eram tare mirat și bucuros peste ce am dat, începusem să mai lipesc și eu pe lângă acel vâlăuaș cu pământ lutos de pe lângă izvor, mă udai peste tot cu apă de la cap, până la picioare, când mă văzui tot ud și murdar, atât pe mâini cât și pe haine, iar frigul mă lua de la picioare, fiindcă era o lună de toamnă am început a plânge și a striga după bunica.

Deodată, se auziră lătrând doi dulăi ai unei turme de oi, care se apropiau mereu către izvor, apoi după cei doi dulăi se mai repeziră încă alți doi dulăi și mai mari, ca cei ce veniseră înainte.

Dulăii avea pe ei părul până în pământ vânăcios, vreo doi erau din cei mustăcioși, de numai ochii li se vedeau sclipind în cap, și-era mai mare frica numai să-i privești, apoi la gât fiecare dulău era ocolit cu o brățară de colți din fier ascuțiți, probabil acești colți îi apărau la încăierarea lor cu lupii, care veneau să le atace turmele sau cu alți dulăi vagabonzi, care veneau în apropierea turmei lor. Pe lângă colții de fier mai atârna la fiecare dulău de gât și câte un jujău din lemn, care era dreptul lui și se dovedea că face

parte din dulăii unei turme de oi și nu poate fi atacat de nimeni sau să fie socotit că este un dulău vagabond.

Eu rămăsei înmărmurit de frică, plângeam și stăteam neclintit, lângă izvor, dulăii înconjuraseră vaca de patru părți, dar nu cutezau nici unul să se repeadă la mușcat, deoarece vaca luase o poziție de apărare, „animalul ca animalul”, dar știa să-i împungă cu capul și coarnele ei, îi izbea și cu câte un picior dinapoi.

De la un timp, dulăii se repeziseră înfuriați direct asupra vacii, vaca a izbit un dulău în cap cu piciorul, care s-a și prăvălit la vale, prin locurile cu apă scheunând, vaca a luat-o la fugă către pământul unde era bunica, mereu apărându-se de cei trei dulăi, ba cu coarnele, ba cu picioarele, până ce a ajuns în porumb, iar dulăii s-au întors înapoi lătrând.

Un cioban, anume Alexa Hamza, care era înaintea turmei sale și auzise că dulăii latră atacator în direcția izvorului, lasă turma și a alergat repede la izvor.

Mai mare i-a fost mirarea ciobanului când a văzut cine stă lângă izvor, peste tot ud, murdar, mâinile pline de noroi, plângeam de-ți era mai mare mila de mine cum eram.

- Tu ești Petru a lui Ilie „Chir”? Desigur ciobanul mă cunoștea bine, și pe tatăl meu și pe bunica.

Ciobanul începe să mă mângâie, îmi spală mâinile, apoi mă luă în brațe și plecă cu mine să mă ducă la bunica mea.

Bunica, care se speriasse și ea de dulăi, abia a prins vaca prin porumb și o legă la cucuruz, apoi plângea și era neliniștită, oare ce se va fi putut întâmpla cu copilul la izvor. Doamne ferește, oare nu l-a fi încolțit dulăii aceștia.

Nu mai știa ce să facă. Cum să alerge cât mai repede la izvor.

Pe când ieși bunica la islaz din locul ei, iată pe cine aude că strigă plângând: „Bunico” și uitându-se spre glasul auzit mă vede în brațele ciobanului Alexa Hamza, se repede la mine plângând, mă ia, mă sărută peste tot și zice:

- Oh, Doamne îți mulțumesc, că mi se pare că l-am primit în dar și de data asta.

- De ce este ud peste tot și haine și tot?

Zice bunica către cioban:

- Nu cumva l-au tăvălit dulăii voștri și o fi copilul încolțit undeva pe corp, dar nu cred că s-ar vedea desigur urme de sânge pe haine sau în apropierea izvorului.

Ciobanul a plecat la turma lui și a rămas cu cei trei dulăi, căci al patrulea sta și încă se mai scheuna în mijlocul locurilor de lângă izvor, apoi, desigur că ciobanul s-a ales numai cu colții de fier și jujăul de la gâtul dulăului, pe care l-a fi înmormântat cu pompă, acoperind peste el pământ galben de vale, în ogașul care coboară din „Gel”, prin dumbrăvile de gorun și salcâmi pe sub Piatra Țolii, până la pârâul ce leagă Petnicul de Iablanița.

Eu, desigur, eram puțin pierdut de frica și a morții prin care am trecut cu cei patru dulăi în jurul izvorului.

Bunica mă dezbracă din hainele ude, le usucă repede la foc, apoi mă reîmbracă, îmi dă să mănânc lângă foc și îmi zice:

- Culcă-te și nu mai suspina, căci aici nu mai vin dulăii și lasă că bunica are grijă de tine, nu te mai trimit singur nici unde.

După vreo două ore de somn mă trezesc și strig iar la bunica, care vine repede la mine, iar eu încep să-i povestesc:

- Bunico, ce izvor frumos am văzut, ce apă bună, așa curge la vale, în multe, multe locuri și eu am mai spoit, bunico cu pământ galben, la izvor, vreau să-m fac o morișcă că cade apa atâta de sus în jos și arăt cu mâna cam jumătate de metru.

- Îți mai povestesc, bunico. Când au venit dulăii aceia, eu am stat ca un lemn lângă izvor și ei mai mult pe vacă, pe „Fluria” (așa era numele vacii) o lătrau, pentru că ea și cu capul și cu picioarele se apăra de câinii aceia, dracii să-i ia, că așa frică mi-e de ei, eu am rămas plângând, iar câinii au alergat după vacă până la mata aici.

Bunicii îi plăcea foarte mult să-i povestesc toate întâmplările și tot ce se petrecea în jurul lor și unde nu puteam eu, atunci dânsa avea grijă să completeze.

Remarc:

Dacă dulăul al patrilea nu era lovit și trântit de vacă și dacă vaca nu fugea cu dulăii cei trei după ea, mie

mi se putea întâmpla foarte mare nenorocire, dulăii mă încolțeau, ba chiar sfâșiau în bucăți.

Se făcu seara și bunica era nevoită să doarmă pe loc cu mine, chiar la foc, sub un prun. Adună din pruni câteva crengi uscate, să aibă și peste noapte, făcu un foc mare, mulse vaca, făcu o coleșă, apoi fierse laptele în căldărușa de tuci și aceasta fu mâncarea de seară.

Pe mine mă culcă pe o parte a focului, acoperit cu o șubă de lână, sub mine niște ghije de porumb și la cap niște tulei, pe un mușuroi de porumb.

Bunica se culcă cum se afla, numai să poată închide ochii, că era tare obosită, nu trecu nici cinci minute și bunica a adormit, se auzea numai răsufând din greu și mereu ofta adormită.

Vaca era în spatele meu legată de un prun și numai ea se mai vedea cum rumegă și cum slobozea pe nas căldură peste mine, care nu adormisem încă.

Eu eram foarte atent, așa micuț cum eram, mă uitam, ba la foc, ba la vacă, apoi cea mai mică mișcare o simțeam, de o pasăre rămăsese în pom sau a unui șoarece, care se plimbă de obicei acolo unde se află haleală. Priveam cerul, care era atât de senin și cu atâtea stele luminoase, iar luna era plină și atât de bine reflecta orizontul, de se vedea și acul pe pământ.

Peste tot era liniște, nu se mai auzeau decât câinii lătrând și cocoșii cântând din satele învecinate, Petnic și Iablanița, apoi în apropierea izvorului de unde începea o pădurice și ogașul la vale, se auzeau cucuvelele, se auzeau corbii și alte păsări sălbatice, apoi se auzeau cum țipau vulpile și viezurii, care umblau numai noaptea după pradă, vulpile treceau pe la sălașe după găini, iar viezurii după porumb, pe locuri unde porumbul era mai crud.

Bunica se trezi din somn pe la orele 12 noaptea, mă vede că nici până la ora aceasta nu adormisem, mă întrebă:

- Ce e dragul maichii cu tine, nu dormi, te doare ceva sau ți-e frică de ceva, ai curajul și spune-mi, de ce nu dormi?

- Nu, bunico, eu nu am vrut să adorm, că aici, la „Ciocârlia”, văd multe și aud iar multe de tot, la noi acasă în sat, eu nu am văzut niciodată atâtea stele pe cer și mari și mai mici, dar văd că una-i mai mare, ce-i aia, luna?

Apoi bunica fu nevoită să întrerupă somnul și trebui, timp de o oră, după toate întrebările puse de mine, dânsa trebui să-mi răspundă la toate.

Începând de la soarele de zi, apoi luceafărul de seară, luna, stelele mici, cele mai mari, toagele, cloșca cu pui, carul mare, carul mic etc.

Apoi despre păsările sălbatice ca: urși, lupi, vulpi, viezuri, iepuri și așa până s-a trezit că eu am adormit și îndată a adormit și bunica.

A doua zi, pe la 10, au venit moșul Ilia Popescu și moșul Constantin Popescu, care erau și vecini cu locuințele lor. Au venit cu carele cu lăzi, au pus porumbul în lăzi și au plecat cu ele spre casă, în sat, urcându-mă pe mine în ultimul car cu porumb, iar vaca legată cu funie de loitrea dinapoi mergea după car.⁵¹

⁵¹Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 3. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.4. 1903. ÎN JURUL CREȘTERII. RĂMAS LA BUNICA SĂ MĂ CREASCĂ

Bunica Dumitra începu să lase trecutul la o parte și, începând pe un drum nou, nu se mai gândea la nimic, nici la mama mea, care nu vroia să-mi mai dea piept sau alt ajutor în creștere, nici la tatăl meu, pe care-l știa mort și din pământ nu mai putea veni, nici la rudeniile dânzei din sat, care nu mă vedeau cu ochi buni. Toate aceste rudenii abia ar fi apucat ca să nu mai trăiesc eu nici o zi, ca ei să se poată îndopa cu toată sărăcia bunicii Dumitra.

Bunica mergea înainte, așa cum era, chiar dacă era văduvă și săracă. Căuta, căuta să fie cu tot lucrul la timp, cu impozitele achitate la timp etc.

Eu eram bine îngrijit și creșteam ca din apă. Treceau lunile și anii repede, în care timp bunica mă lua cu ea în toate treburile ei tot cu dânsa, mă purta într-un leagăn de tei cu o sticlă de lapte mereu plină, nu lipsea nici zahărul legat chilom, în pânză, pe care-l sugeam. Crescui, ajunsei să stau drept în picioare, apoi am început să dezleg anumite cuvinte, ba vorbeam bine de tot, căci bunica Dumitra, când ajunsesem la 2-3 ani a ajuns în fiecare zi să-mi povestească anumite întâmplări și diferite lucruri de prin casă. Cum s-a născut, din ce anume oameni și din ce nume de familie se trage familia noastră, apoi despre școală și biserică, despre regi și împărați, despre țigani și iobagi, despre domni și plugari și așa mereu, iar după 5-6 ani, când eu am prins dragul de povestiri bunica nu se mai scăpa de mine, era nevoită să-mi răspundă la orice întrebare pusă.

Apoi, de acuma, începusem să merg singur pe picioare după bunica până la locul unde aveam de prășit porumbul sau de secerat grâu, o țineam pe bunica de ciucurii opregului și mergând după ea, mă mai împiedecam, mai cădeam, iar mă sculam și din nou o întrebam:

- Bunico, ce-i acolo, ce pom este acela cu florile albe?

Și bunica răspundea așa de frumos:

- Uite, dragul meu copil, acela este un cireș, după ce floarea se usucă și cade jos, rămân cireșele în locul florilor, care cresc, se înroșesc, apoi sunt bune de mâncat pentru copiii ascultători.

- Și eu, bunico ascult, dar să nu le mănânce toate alți copii, să capăt și eu multe, multe.

- Na, bine, zise bunica, hai mai repede, că avem și noi un cireș la „Strâciovăț”, unde mergeam la prășit de porumb.

Ajunși la locul numit „Strâciovăț” bunica a început să sape la porumb, de la capătul locului, unde era și pomul cireș înflorit, cu flori albe, pe care mi le-a arătat, spunându-mi:

- Uite, dragul meu copil, aici este pomul tău, tu stai aici, sub pom, la umbră, te joci, mai cânti și bunica sapă pe lângă tine, dacă ești cuminte toate cireșele se vor roși în acest pom vor fi ale tale.

Plin de bucurie zic:

- Bunico, eu sunt tare cuminte și te ascult de tot bine, dar uite în pom, eu văd trei păsări pe o creangă sus și acele păsări mi le dai bunico, căci sunt ale mele și tare mi-s dragi. Și te rog, bunico, ajunge-mi și dă-mi o creangă cu flori, ca să le am lângă mine și să am cu ce să mă joc, pentru că eu vreau să-mi fac și o grădină aici, cu mai mulți pomi.

După ce îmi dă creanga, bunica își vede de săpatul ei și dă și sapă mereu, de nu se mai uită nici la dreapta, nici la stânga, capul îl ținea mereu în jos, iar ochii țintă la sapă, să nu taie vreun fir de porumb și să-l prășească cât mai bine, se uita și la mine, când și când, să vadă ce fac.

Eu stăteam sub pomul meu, vorbind și jucându-mă singur, apoi cântând pe limba mea, căci trecusem de cinci anișori și eram cam voinicel, făcusem un pătrățel de 1 metru lung și de ½ metri lat, pe care formasem o grădiniță cu pomi, pusesem la rând câte o floare de cireș distanțate, iar în jurul numitei grădini adunasem toate bețigașele

uscate din jurul meu și le-am așezat unul lângă altul, până ce am completat peste tot în jurul grădinii.

Bunica m-a auzit cântând cu o melodie înfrântă, asemănătoare cum cântau copilandri mai mari seara, când se adunau în colțul străzii, lângă bunarul⁵² lui Grama:

Eu sunt mic și tot voi crește
Îngerașul mă păzește
Cu flori și cu păsărele,
Să urc pomul după ele.

Bunica să mă privească,
Pentru mine să trăiască,
Pentru mine să se lupte,
Viitorul să-mi ajute

Să mâncăm și rău și bine
Cu veșminte tot sărace,
Dar să fie pentru mine
Odată Sfânta Libertate.

Desigur, bunica cuprinsă în acest moment de mari bucurii și chiar mândria ei fu mărită, auzindu-mă în melodia prinsă de la alți copii și cu strofele de la bunica. Apoi ce frumos am stat sub pomul unde m-a așezat, ce cuminte am fost și ce îndeletnicire frumoasă mi-am ales tocmai pomicultura la o etate de numai 5-6 ani. Apoi văzând că soarele trecuse de miazăzi, de ora 12, se lasă și bunica de săpat și vine direct la mine, unde eram, iar straița cu mâncare era atârnată pe o creangă a cireșului, acum trebuia să și mâncăm ceva, deoarece era ora prânzului.

Bunica, când văzu minunea de grădină, minunat asemănătoare unei grădini cu pomi roditori, la distanțe

⁵²Bunar - fântână.

și intervale, nu știa ce să zică, să plângă sau să râdă de bucurie, ce am putut face prin mintea mea de copil, apoi mă ridică în brațe, mă sărută pe toată fața și începu să mă laude:

- Scumpul meu nepoțel, tu ești copil dulce și bun, așa era și tatăl tău, se pricepea la toate, Dumnezeu să-l odihnească în pace, iar tu, dragul meu, să-mi trăiești, să-mi crești mare, iar acum hai să mâncăm, cu bunica, căci suntem flămânzi.

Mâncărăm ce avurăm în straiță: turtă de mălai cu câta brânză, două ouă fierte și o ceapă.

După mâncare, bunica fiind tare obosită, zise către mine: haide și tu, culcă-te lângă mine, că e tare dulce somnul aici, la umbra cireșului.

Eu îi zisei, eu vin bunico, dar mai vreau să mai mă uit o dată în grădina mea cu pomi și eu vreau bunico, când cresc mare, dar să mă mai lași să fac asta, vreau să am tot pomi frumoși și meri și pruni și cireși, atât la pământul din șest, cât și la bunar și la Grecu, apoi și la Vârtoape, că tare îmi plac și prunele și merele cu cireșe, când sunt roșii și coapte sunt tare dulci.

Apoi adormirăm și după un somn adânc de jumătate de oră, bunica se sculă cu grijă, acoperindu-mă, de muște și alte insecte, pe mine m-a lăsat să dorm mai mult.⁵³

⁵³Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 4. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.5. IULIE 1904. LA SECERAT GRÂU ÎN LOCUL NUMIT „BALTA DE SUS”

Într-una din zilele lunii iulie 1904, bunica Dumitra, împreună cu mine după dânsa, ca de obicei, am mers la secerat grâu, la „Balta de sus”, de lângă sălașul lui moșul Gheorghe Iacob, în această zi ne-a ajutat la secerat și moșul Gheorghe cu toți ai casei lui.

Am secerat și legat până la prânz, cam vreo 430 snopi de grâu. Văzând că se vede pe cer către Țerova și belecâne⁵⁴ un nou raș mititel negru, dar cu început de tunet surd, cum s-ar zice, moșul Gheorghe cunoștea, ca un astronom, ce timp, cu ploaie va urma, care nu va fi departe și le zise copiilor să grăbească cu adunatul snopilor, lângă cei trei pari bătuți în mijlocul miriștii și să înceapă să clădească grâul pe pari, căci va veni o vijelie cu ploaie, cât mai degrabă.

Începură toți oamenii, cu toată iuțeala lor, clădiră grâul în trei stoguri bune. Când terminară, peste o jumătate de oră se și văzu cerul acoperit peste tot cu nori negri, înspăimântați, de către apus, vest, zis belecâne. Venea un aer cald la început, după aceia un aer brusc rece de tot cu vânt mare și ploaie cu grindină mai rară, dar așa de mare, cât merele, trecu grindina, dar veni un alt val mai înfioros și o întunecime de parcă era noaptea, tuna și fulgera întruna, plușile înalte și alți pomi se aplecau până la pământ, nu se auzeau cum se rupeau în două țiglele de pe sălașul lui moș Gheorghe, o aruncase la vreo 50 de metri prin miriștea mea și oamenii de la secerat veniseră toți în sălașul moșului Gheorghe, cărora le tremurau inimile de frică. Deodată se văzu un fulger ca o săgeată în direcția stogurilor de grâu, iar trăsnetul se auzi ca o bombă puternică, care zgudui întreg sălașul moșului Gheorghe.

⁵⁴Belecâne - vest, apus.

Pe fereastra sălașului se văzu la primul stog de grâu o pară de foc mare, iar vijelia și ploaia împreună cu tunetele și fulgerele, pare se vedeau cum alergau, care de care mai repede și trecură în direcția Plugova și Valea Bolvașnița, către munții, de-a lungul cărora, prin văile lor este cursul Cernei spre Dunăre.

Întunericul se mai ridică, oamenii ieșiră din sălașul moșului Gheorghe, alergară să salveze cele două stoguri, care erau în apropierea celui ce ardea, însă acele două stoguri nu erau în pericol, erau mai departe cu ceva, iar paiele snopilor erau ude, așa ca după ploaie.

Bunica se necăjea și se amăra toată, că ce să facă ea, că are așa de multe necazuri pe cap și s-a bucurat la grâu. Că e frumos și va putea vinde vreo 2-3 snopi, ca să poată acoperi lipsurile și alunga câta sărăcia, care mereu îi bătea la ușă.

Moșul Gheorghe vine și el cu cuvântul lui și zice:

- Vedeți voi cu toții, eu sunt om bătrân, dar de aceia este bine ca să ne asigurăm la timp, agricultura, casele, vitele etc., că vedeți ce dezastru îți poate aduce un puhoi așa cum fu ăsta de astăzi.

Chiar alaltăieri, duminică au fost doi agenți de la asigurări agricole, unul din Budapesta, iar al doilea din Cluj și ce credeți, nici în ruptul capului niciun om din satul nostru nu a vrut să-și asigure avutul său.

Apoi ieșind cu toții din sălaș priviră spre munte, unde se abātu furtuna, dar nu putură crede ce le văzură ochii: ce întuneric mare, tunete, fulgere. Când fulgera pare se vedeau norii negri, aproape căzuți pe poalele munților și acest mare dezastru a cuprins, poate, toate comunele: Cornereva, Bogâltin, Globu Rău, Plugova și Valea Bolvașnița. Vitele care se aflau în acel moment pe munte la pășune, toate erau numai mormane umflate, aruncate la mari depărtări. Apoi a povestit Velcu Pătruț și Blidariu Petru, ambii din Valea Bolvașnița, căci din satul lor, în aceeași zi a furtunii, le-a dispărut de pe munte o turmă de oi de 380 de oi complet, cu ciobanii și dulăii lor.

Aceste oi erau de la vreo 28 de țărani din comuna Bolvașnița, care le adunaseră să le țină peste vară cu 3 ciobani plătiți de ei și care răspundeau de brânză, să o dea fiecărui proprietar, după cantitatea de lapte cântărită la împreunatul oilor.

A doua zi s-răspândi această veste ca un curent electric peste întreg teritoriul nostru, iar oamenii, proprietari ai oilor au plecat pe malul Cernei, către Băile Herculane și-n spre Dunăre, unde, într-adevăr vedeau aruncate de valul apei, care era ieșită din albia Cernei, pe ici, pe colo, câte o oaie moartă. Apoi s-au mai aflat și pe insula Ada Kaleh vreo câteva oi și un dulău, toate umflute de apă, până ce și pe la Turnu Severin s-au mai aflat câteva oi, iar din trei ciobani, care aveau în paza lor întreaga turmă de oi, nu s-a putut afla nici până astăzi niciun capăt de ață, pare că i-a înghițit pământul deodată.

A doua zi, împăratul Franz Iosif de la Budapesta a ordonat ca o comisie de la conducerea Bițircului Craso-Szöreni varmegje din Lugoj, să treacă imediat la fața locului, să se constate pagubele fiecărui grănicer și să li se achite pe loc sumele respective, pentru pagubele constatate real.

Comisia a sosit a treia zi, în primul rând în comuna Crușovăț, pentru că această comună era în drumul comisiei și lângă șoseaua națională.

În Crușovăț nu au fost pagube, decât stogul de grâu al bunicii Dumitra, care a ars prin trăsnet, au fost vreo 150 snopi de grâu și mai la vale, în hotar cu Globul Rău, lângă Matca Mică s-a mai constatat un hectar de grâu distrus complet de grindină a lui Sfârcaș Pătruș din Crușovăț.

Bunica Dumitra a primit pentru cei 150 de snopi de grâu ars, vreo 16 coroane argint, iar Sfârcaș Petru, pentru un hectar de grâu distrus de grindină a primit vreo 28 coroane.

Președintele comisiei le-a achitat banii în fața primarului și a notarului și le-a mai zis:

- Vedeți dumneavoastră, sumele de bani, pe care le-ați primit acum, nu sunt despăgubirile legale, pentru că avutul dumneavoastră nu este asigurat la stat și în cazul de față statul vă vine numai cu un mic ajutor, cu aceste sume, dacă erăți asigurați despăgubirile erau cu mult mai mari ca ajutorul dat.

Deci, căutați să vă asigurați avuturile voastre. Comisia a plecat cu mașina direct la Cornereva și de acolo la toate comunele sinistrate și cu pagube anunțate.

În ziua următoare, timpul fiind frumos și bun de lucrat, moșul Gheorghe a transportat tot grâul ce rămăsese în stoguri la Bolta de sus cu carul lui și al ginerelui lui, Gheorghe Hamza, aducându-l la aria din Vârtoape, de lângă sat.

A doua zi, bunica Dumitra s-a gândit că timpul fiind frumos și grâul destul de bine uscat, a început să-l treiere singură, numai cu vaca pe care o avea pentru lapte și cu mine, voinicul casei.

A curățit aria bine de iarbă și a băgat prima zi numai 110 snopi de grâu în arie, apoi a legat vaca cu o funie lungă, care o mâna în jurul unui par mai gros, înfipt în mijlocul ariei, căruia i se mai zice strejer.

La orice lucru bunica mă pune și pe mine, să mână vaca în arie, cu un zbici în mână împletit de fuior de cânepă și mânam încontinuu, până ce funia se aduna la strejer, apoi o întorcea iar bunica, lângă strejer mai ținea o vadră veche, care o întrebuița atunci când vaca avea nevoie să-și facă necesitățile, aici le sprijinea și le arunca din arie afară.

Bunica întorcea paiea cu furcă de lemn și pe o parte și pe cealaltă, până ce picioarele vacii le rupeau complet.

Începusem și eu să lucrez, cât de puțin, ba cu furca la paie, ba cu lopata să adun grâul la strejer, ba cu mătura de nuiete să adun grâul rămas pe arie, așa că începutul meu era un mare ajutor pentru bunica, apoi la vânturatul grâului în arie, bunica cu lopata arunca în sus contra

vântului, iarăși eu cu o mătură mititică de tatar, curățam pleava deasupra grâului căzut din lopată. În cap amândoi aveam câte un sac întors cu un colț înăuntru, restul lăsat pe spate, aceasta pentru a fi feriți de țepele, pe care le împărăștia vântul din pleava grâului.

Așa și așa în fiecare zi începusem să fiu atras la lucru tot mai mult și la chinuri tot mai grele, pentru că nu avea cine să ne mai scape de la un lucru decât pe bunica, care era bătrână și săracă.

Când veneam de la ore, cu bunica seara stăteam în cuină sub coș deschis, plină de fum și funingine, iar în vatra focului fierbea ceva de mâncare, până ce se făceau ceasurile către 11 sau chiar 12 noaptea.

Seara, până bunica termina cu treburile gospodăriei eu nu stăteam ci adormeam pe tavanul de lângă vatra focului, construit din cărămizi, de acum 200 de ani și avea două cuptoare la margini, cu găuri pătrate, deschise către vatra focului, în care se zice, că în aceste cuptoare se coceau mălaie, colaci și pâine pentru anumite zile mai mari ca: nunți, praznice, botezuri și pomeni pentru vii și pentru morți.

La coșul casei deschis, era agățat un cârlig făcut din lemn la capătul de jos cu un lanț de fier cu cârlig, pe care se

agăța căldarea de tuci, în care se face coleșa și dacă e nevoie de apă caldă etc.

Vatra de jos, unde se face focul este pardosită cu 5-6 cărămizi arse pe care se poate fierbe o oală cu legume și face un mălai sub țest, iar pe cărămidă se pun câteva frunze de varză sau frunză de nuc, pentru aromă și să nu se prindă turtele de mălai de cărămidă.

În aceea seară bunica a făcut o coleșă și o ciorbă rară de cartofi cu bulion, m-a sculat să cinăm la hrana aceea, așa slabă cum era, dar totuși se simțea ceva cald după o zi de muncă istovită.

Cu dormitul, de primăvară și până toamna prin octombrie, atât bunica cât și eu dormeam în această cuină deschisă, cu capul pe pragul ușii, care iese în gang, jos pe pământul gol și aveam ca așternut un cojoc cu o șubă, rupte și uzate amândouă. La căpătâi dormeam cu capul pe un sac umplut cu paie de secară, iar ca acoperiș ne acopeream cu un cearceaf alb, mai mare, făcut din fuior și călți, țesut în războiul casei și aveam un strai de lână mai vechi.

Hainele, multe, puține, ce la aveam, le păstram într-o ladă individuală vopsită în roșu, de mărimea: 1,30 m lungă, 1 m înaltă și 0,80 m lată. Iar dacă mai rămâneau afară din strujace și pânzeici și procovițe, le puneam pe prăjina ce era atârnată, de plafonul camerei, deasupra patului, prinsă în două cârlige făcute de un fierar, iar pe peretele de lângă ușă și după cuptor era câte un cuier de lemn, pe care se agățau diferite haine de corp.⁵⁵

⁵⁵Petru Vintilă, Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan, manuscris, partea I, fascicolul 5. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.6. ÎN ANII 1905-1906 ȘI 1906-1907. EVENIMENTE PETRECUTE ÎN CLASA I ȘI A II-A PRIMARĂ

În anul 1905 am împlinit 7 ani și am anunțat că sunt înscris în clasa I primară pentru anul școlar 1905-1906.

Învățătorul comunei de pe atunci era Cristescu Mihail, zis Cucucea din satul Mehadia, apoi în anul 1906-1907 vine un alt învățător „maghiarizat”, care avea numele Ațel Trifon. Era din satul Făget, tot din regiunea Banatului.

În data de 15 septembrie s-au început școlile, ca de obicei, iar în comuna Crușovăț s-a sunat într-un corn de alamă, că la această dată toți școlarii satului și cei înscriși noi în clasa I să fie prezenți la școală, căci se încep cursurile.

Bunica Dumitra a mers și ea cu mine, atârându-mi la gât o straiță mică roșie din lână, în care mi-a pus o tăbliță din piatră și o țăruză⁵⁶ neagră, apoi mergând cu mine la școală m-a prezentat învățătorului spunându-i:

- Domnule învățător, am adus și eu un copil sărac de părinți, eu l-am crescut, numai Dumnezeu știe cât mi-am mâncat viața cu el până acum, iar de acum înainte vă rog să-l țineți cât mai aproape lângă dumneavoastră, că aș dori, când va fi om mare, să fie de folos, atât familiei lui, cât și patriei lui, în care trăiește.

Învățătorul le-a răspuns chiar atunci în școală tuturor părinților, care au mai adus copii la școală:

- Uitați-vă dumneavoastră oameni buni, noi învățătorii, de aceia suntem plătiți și aleși în fruntea satelor, ca să continuăm creșterea și educarea copiilor dumneavoastră, începând de la vârsta de 7 ani în sus, așa

⁵⁶ Țăruză - creion.

ca să poată deveni folositori patriei și să fie oameni de mare nădejde, acolo unde vor fi puși când vor fi și ei oameni mari.

În această zi, eu primii de la învățător un abecedar pentru clasa I și la repartitia locurilor în bănci m-a pus la locul I în banca I, iar pentru abecedar a trebuit să aduc la școală 5 creițari, costul lui.

A doua zi eu eram cel dintâi la școală, ocupam locul în banca I și eram atent la învățător, la toate cuvintele și rânduielile școlii.

Acasă, când mergeam, îi povesteam la bunica tot ceea ce ne-a vorbit învățătorul, arătam lecția din abecedar, ce o aveam pentru a doua zi și niciodată nu mă culcam seara, până ce nu învățam și repetam încă de 3-4 ori lecția primită, la fel o repetam dimineața înainte de a pleca la școală.

În fiecare seară, bunica țesea la războiul casei, la pânză albă urzită cu fire de fuior și bătute cu fire de bumbac sau țesea la fire de lână, pentru straițe și obiele....

Bunica Dumitra mă ascultă, cuvânt cu cuvânt, ba încep să mai plângă și ea săraca, oftând, căci știa bine că nu are de unde și pe ce face un ban la casă, dar mila mea de acum era și grija cea mai mare a bunicii, căci eu vin pe clasa a II-a primară și trebuie să-mi facă orișicum haine mai bune.

Bunica, ca să mă oprească din plâns și să mă încurajeze îmi zice:

- Lasă, tu Petre, cu bunica, nu mai plânge, ne va făta vaca, vom crește vițelul, îl vom vinde la târg la Mehadia și cu banii de pe vițel, îți ia bunica numai ție, pălărie, papuci și stofă și le dăm la un croitor să-ți facă și haine, nu mai plânge, zău, că te doare capul.

Eu nu prea înțelegeam ce vroia să spună bunica cu vaca și cu vițelul și zisei:

- Bunico, mai spune-mi odată, cum îmi faci haine, căci eu nu auzii bine ce-mi vorbești, că plângeam.

Bunica repetă din nou cele de mai sus, iar eu de data asta am fost mai atent și când termină bunica începui eu din nou și zic:

- Bine zici bunico, sau eu nu înțeleg, că după abecedarul meu, vaca ține vițelul în burtă 9 luni, apoi 2 luni, până va suga vițelul să crească, s-au făcut 11 luni, apoi până îl vindem se fac 12 luni și eu trec în clasa a II-a și tot în hainele astea potrivite voi merge la școală, apoi ce să fac, zău bunico, mai ales că în anul ce vine căpătăm și învățător nou.

Trece vacanța de vară, vine toamna și începe anul școlar 1906/1907, eu trebuie să mă prezint la școală, am început școala tot în hainele din anul trecut, ce să fac, am mai și crescut, iar pălăria sta numai pe vârful capului, apoi așa toate celelalte haine deveniseră toate mai mici și scurte.

Învățătorul nou Așel Trifon, atrase atenția copiilor, printre altele, căci începând din anul acesta se introduce în școală limba maghiară, vom primi cărți cu alfabetul maghiar și ne vom strădui cu toții să le învățăm, așa este copiilor, da.

Peste câteva zile se primiră cărțile maghiare, primii și eu toate cărțile și caietele pentru clasa a II-a primară, apoi toate au costat vreo 2 coroane și 50 de fileri, pe care i-am cerut de la bunica și a doua zi i-am adus la școală, predându-i învățătorului.

Eu am prins repede și am învățat bine alfabetul maghiar, m-a luat în ochi buni și învățătorul de la început, apoi am mers bine cu școala întreg anul.

În vacanța din vara anului 1907 eu mergeam și singur la câmp, cu vaca la pășune și unde mă trimitea bunica, acolo mă duceam, cu straița mică la gât și cu cărțile de școală în ea și când nu aveam altceva de făcut, repetam toate materiile peste care nu trecusem odată în limba maghiară.

Într-una din zilele lunii august, bunica îmi zice:

- Petre, mergi la pădure cu Milian Boată, zis Barbeș în ortăcie cu vaca lui și a noastră, cu jugul, lanțurile și carul nostru, să aduceți lemne de foc să avem la iarnă.

Milian s-a pregătit de cu ziua cu tot ce i-a trebuit să plece cu carul în pădure, însă cum și unde să mă ia și pe mine în car, își făceau fel și fel de gânduri Milian cu bunica Dumitra, căci Doamne ferește să nu mă piardă pe mine din car. Coborând pe drumul cel rău, ce coboară pe cracul Țolii, până la Petnic le veni o idee și o realizară: mă îmbrăcară într-o șubă albă, veche, mă puseră pe dricul dinapoi al carului, mă legară cu un lanț subțire în așa fel că de dricul carului să nu pot cădea în nicio parte, ori cât de rău ar fi fost drumul pe care îl urmam până la pădure.

Când terminarăm cu pregătitul de plecare iată și seara fu aici, prinserăm vacile la car, deschiserăm poarta casei și bunica ne vorbi:

- Să mergeți și să veniți sănătoși, copiii mei.

Nenea Milian pocni din bici și haideți la drum, căci aveam de mers vreo 16 km până la pădure.

Ajunserăm cu carul sus la Ramba pe câmpie, de aici urcarăm pe dealul Regișei, hotar între Crușovăț și Petnic, apoi coborând pe cracul Țolii iată căci răsare și luna plină înconjurată de mii de stele, luceferi și toiege lucioase, care luminau văzduhul și pământul, era o noapte atât de plăcută ca în farmec, nu se auzea decât glasul ciocârliei ciripind, probabil să-și găsească cuibușorul cu puii ei la dreapta și la stânga drumului de care.

Coborârăm pe cracul Țolii, trecurăm prin comuna Petnic, apoi ne îndreptarăm către pădurea mult dorită și așteptată să o văd, mai ales eu, ca copil, urcarăm și mereu urcarăm, pe drumul vârtoapelor Petnicului până ajunserăm la fântâna rece, un izvor dintr-o mică vâlcea, în coasta dealului împădurit sub drumul de care, care ducea spre pădure.

Aici începu să se facă ziuă, iar nenea Milian îmi povestea mie unde am ajuns. Se vedeau poienile crușovenilor, acum coborâm pe drum la apa Corbului, trecurăm pe sub Piatra Corbului, pe lângă varnița de var sătească, clădită pe hotarul din islazul Crușovățului, apoi ne-am îndreptat cu carul pe cursul apei către oloșag, lotul de unde era permis să luăm lemne de foc uscate.

Ajunserăm la locul hotărât, Milian, cum era un om harnic de felul lui, repede dejugă vacile de la car, mie îmi dete indicații pe unde să le pășunez și el, în timp de două ore a și făcut lemnele gata pentru car, a încărcat carul cu lemne, l-a legat bine în lanțuri, apoi după vreo două ore de odihnă, eu m-am urcat în car și am plecat spre casă. Dar acum drumul era mai lung la înapoiere, căci cu carul trebuia să coborâm pe drumul Creminiței direct în Iablanița, iar de aici am trecut peste linia căilor ferate și, apoi, mergând pe șoseaua națională până noaptea târziu, am ajuns cu carul în pace la Crușovăț.

Bunica ne-a primit cu mare bucurie și tare făloasă că a ajuns ca și nepotul ei să meargă la pădure după lemne.⁵⁷

⁵⁷Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 6. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

1.7. ÎN ANII 1907-1908 ȘI 1908-1909. EVENIMENTE ÎN JURUL CLASELOR A III-A ȘI A IV-A PRIMARĂ

În anii 1908 și 1909, timpul cât am făcut clasa a III-a și a IV-a, după ce veneam acasă de la școală, ocupația mea era, pe lângă învățatură, să ajut bunica la toate ramurile gospodăriei.

În fiecare zi, după masă, de la orele 17 și în sărbători, când nu eram la școală, mergeam cu vaca la pășune, întotdeauna pe zăvoaiele de lângă stația Crușovăț și pe la Drăghineac, pe lângă calea ferată. De acum, se înțelege, aveam și eu prietenii mei, pe Lazăr Iliescu, pe Petre Cristescu,ăștia doi erau și colegi de clasă cu mine, iar Costa Cristescu era mai mare cu vreo doi ani.

Într-una din zile, pe la orele 18, în ziua de vară, în grădina stației căilor ferate erau doi pomi spinoși, care făceau păstăici lungi, negricioase, iar miezul lor era tare dulce, ca și mierea de albine. Ce se întâmplă? Șeful stației, care era Ștefan Vectăru, din satul Cuptoare, se pitise sub un șir de vie în grădina căii ferate, în așa fel că noi, copiii nu l-am observat de loc, am început toți patru copiii să aruncăm cu pietre și bețe în pomi după păstăici și cum l-am nimerit, că deodată țipă șeful stației din grădină și iese plin de sânge, alergând după noi să ne prindă, trecând și fugind prin apă peste zăvoaiele de lângă stație, către sat.

Doi jandarmi din Cornereva, din aceia cu coif și cu pene negre de cocoș, se nimeriseră tocmai în stație, aveau ordin să călătorească la secție, la Teregova, au venit și acești doi jandarmi în ajutorul lui Ștefan Vectăru.

Ne-au prins pe toți 4 copiii, ne-au legat cu lanțurile lor de mâini și așa ne-au dus până la primărie în Crușovăț.

Aici au fost chemați părinții noștri și învățătorul, după ce ni s-a făcut morala cuvenită și au aplicat fiecărui

părinte o amendă de 5 coroane.

Bunica Dumitra mă ia acasă, mereu plânge, se necăjește, îmi mai dă și ea câteva joarde la.... și îmi zice:

- Vezi, maichi, maichi, de ce nu ești cuminte, de ce a trebuit eu, femeie văduvă și săracă să mai dau 5 coroane amendă pentru lucrurile astea, care nu sunt deloc frumoase.

Eu am început să plâng, să fiu muștrat de conștiință, apoi am început să mă rog către bunica de iertare, că nu voi mai face lucruri rele și am început să-i spun că Petre Cristescu e rău, că el a zis să aruncăm cu pietre și bețe și el mai are mereu niște cărți de joc și zice mereu să mă joc cu el în 21 și în farbă, că el îmi arată și m-a învățat să fur de la matală câte un ou, să-l duc la dughean la moșu Pistrițu, să-mi dea pe el bomboane cu care, apoi, să ne jucăm în cărți la câștig și să începem să fumăm și țigări. Eu i-am spus, asta nu o fac, eu nu pot fura pe bunica mea și eu nici nu vreau să cunosc cărțile de jucat, eu nu am tată, ca tine, cine să aducă și să câștige bani pentru treburile casei.

Din ziua aceasta eu am rămas prieten numai cu Lazăr Iliescu și cu Costa Cristescu, ăstora le plăcea să facă multă gimnastică, trageri la țintă cu arcuri și instrucție, de acelea de care făceau cătanele pe acele timpuri, de altfel instrucția se făcea cu învățătorul școlii, în fiecare joi dimineața, 2 ore pe terenul șes de lângă Piatra Paului.

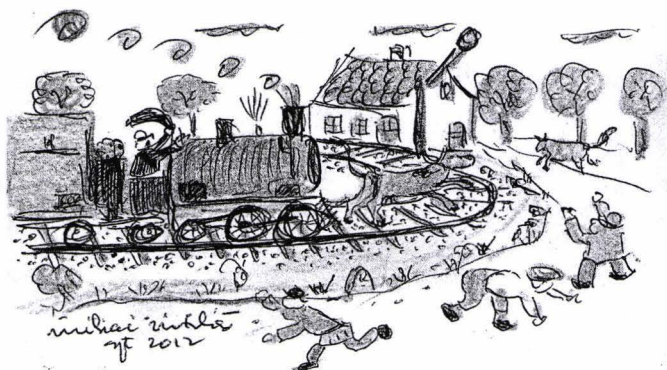
Și așa că, rămânând prieten numai cu aceștia doi copii, nu mi s-au mai întâmplat lucruri rele.

În schimb mi-aduc aminte de o întâmplare tragică.

Acum, totuși, copiii, prin joaca lor cu arcuri, ba cu pietre la țintă și alte jocuri pe șoseaua națională din dreptul drăghineacului și a drumului ce duce în satul Crșovăț, calea ferată, aici avea linia curbă și avea o șaibă cu lampă, care se vedea din stație, pentru anumite semnale ale trenurilor, libere sau pe oprire, care soseau de către Domașnea-Cornea și pentru acelea, care plecau din stația Crușovăț către Domașnea-Cornea.

Eu cu cei doi prieteni ne jucam pe șosea, iar prin jocul nostru înfocat, am intrat într-o tensiune mare, de uitasem complet de vacile noastre.

Vacile, toate cinci, intraseră de-a dreptul pe linia căii ferate și pășteau iarbă fără grijă tocmai pe unde era linia curbă, pe lângă șaibă.

Vine un czug de la Domașnea-Cornea, un „sóter-czug”, care zilnic circula cu piatră mărunță roșie pe linia c.f. luată de la cariera de piatră din stația Iablanița.

Czugul vine cu viteză mare, iar eu cu cei doi prieteni, când i-am auzit fluieratul lui deja era târziu, noi am încercat repede, dar nu am mai putut scoate vacile de pe linie deoarece trenul trecuse de cantonul căii ferate „Nazvady”.

Mașina fluieră una-ntruna, dar nu-l poate înfrâna de loc, căci era și în pantă și în curbă, iar șaiba era pe liber.

Vacile speriate și de fluieratul mașinii și de zuruluitul vagoanelor, au apucat și ele să scape, care încotro de la o moarte sigură, patru din ele, mai norocoase și mai ușoare, au sărit peste șanțul adâncit din fața șaibei, unde au putut scăpa mai repede dinaintea czugului, iar o vacă singură și mai grea, a lui Costa Cristescu, care fugea înaintea czugului, printre linii, a fost ajunsă de czug,

luată și strivită în bucăți sub roțile lui, chiar în fața ochilor noștri, la toți cei trei copii.

Chiar în ziua aceea a sosit o comisie de la M.A.V.⁵⁸ din gara Orșova și vacmaistrul de fond de la Cornea.

S-a anchetat cazul, dar după anchetă, îmi amintesc că nu s-a stabilit păgubașului nicio despăgubire și va rămâne cu paguba, iară nouă, celor trei copii, câte o amendă de câte 15 coroane de argint fiecare, pentru neatenție la tren și ne făceau vinovați de această ciudată întâmplare.

Din ziua aceea, eu nu m-am mai împreunat la vite cu alții copii, am mers singur cu vaca de funie, o săturam pe unde era pășune bună și plecam cu ea acasă.

Așa că aceste prietenii m-au costat cu șeful stației o amendă de 5 coroane și cu vaca strivită de tren o amendă de 15 coroane.

Acum ce să mă fac cu bunica, căreia îi promisesem că nu-i mai fac nicio snoabă și că voi fi un copil tare cuminte. A doua zi vine vacmaistru de jandarmi cu dl Tudor Zăbăilă, care era notarul cercual al comunei Cornea și Crușovăț, cheamă pe bunica la primărie și îi spună că trebuie să plătească pentru mine o amendă către M.A.V. de 15 coroane.

Bunica plânge, se necăjește, că ce să facă, câte neazuri îi mai aduc eu, de unde amar să mai plătească și acum această amendă.

Eu, văzând plânsetele bunicii și sărăcia, care se ținea de casa noastră, i-am zis:

- Bunico, te rog, toate le-am greșit ca un copil, iar de astea nu o să se mai întâmple mai mult, noi ne-am dat jocului prea mult pe șosea, apoi, Doamne ferește, că se putea prea ușor, bunico, toate 5 vitele să fie luate sub roțile lui sóter czug, și în cazul acesta era și vaca noastră, ce ziceam noi atunci și cu paguba, căci M.A.V. nu ne-ar fi despăgubit, iar amenda era și mai mare, iar vacmaistrul

⁵⁸M.A.V. - căile ferate ungare.

zicea că ne-ar fi trimis pe toți trei copiii la o școală de corecție pe un an de zile, la Seghedin. Oare nu era atunci necazul și mai mare în casă noastră?

Bunica, văzând că adevărul ăsta este, nu se mai pot schimba cu nimic din cele petrecute.

În schimb, îmi făcu o morală atât de frumoasă, pe care nu o pot uita toată viața mea și, dacă ar mai trăi și astăzi, i-ași săruta mâinile în fiecare zi bunicii mele bune, scumpe și în veci pomenite și neuitată.⁵⁹

⁵⁹Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 7. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.8. ÎN ANUL 1910, EVENIMENT PETRECUT ÎN JURUL POTOPULUI DE APE MARI

În luna iunie 1910, bunica cu mine a trebuit să măcinăm grâu și porumb la moara rândașă, de sub râpă, de cu seara până dimineața, în noaptea zilei de 7/8 iunie 1910.

Ziua a fost un timp așa de frumos, de-ți era mai mare dragul să fii la lucrul câmpului afară. După masă, pe la orele 18 a început deodată un vânt tare puternic, apoi a căzut peste tot așa o întunecime deodată, norii alergau în toate direcțiile, pare că nu-și mai aflau locul, către Mehadica și Domașnea, se auzeau tunete și fulgere mari, apoi, după vreo 2 ore a încetat vijelia și a început o ploaie de se părea omului că i se varsă apă peste tot.

Moara mergea pe capete de bine, adusese bunica cu mine vreo 20 kg grâu și într-un foale de vițel vreo 20 kg porumb, crezând că numai bine se va măcina până la ziuă, căci era zi de vară și apa era puțină, mai ales după seceta, care a fost până în ziua aceea.

Bunica se bucura, zicând către mine, dacă va merge moara tot așa de bine cu apă multă, noi mergem și mai aducem porumb, că avem felinar și repede venim.

Grâul s-a măcinat repede, apoi în coș a pus porumbul, cele 20 kg, care a fost măcinat, așa de frumos se tocmise moara bine, că ți se părea făina, care cădea în ladă că este măcinată la moară mare.

Eu adormisem pe lângă piatra morii cu picioarele îndoite, iar bunica era neclintită lângă lada cu făină, privind ba la mine, cum dormeam, ba la piatra morii, care nu se mai învârtea cu atâta iuțeală și care mergea tot mai încet, tot mai încet, încât s-a oprit de tot.

Bunica își face fel și fel de gânduri, Doamne ferește, ce s-a întâmplat. Numai acum, când s-a oprit roate morii, se puteau auzi fel și fel de ecouri ale ploii, ale apei, care venea atât de furioasă și, din secundă în secundă, tot mai mare, până ce se umplu și moara complet de apă. Bunica, disperată mă sculă din somn, pune mâna pe mine, cu cealaltă foalele cu făină de grâu măcinată, apoi, când deschide ușa morii, apa era și înaintea morii la 3/4 m înălțime, bunica, cu curaj hotărât, știa că înaintea morii la 3 m erau doi pomi, cireșari bătrâni și groși în coastă, trecurăm prin apă, ne așezarăm cu tot cu foalele de grâu după cei doi cireșari.

Felinarul rămase în moară aprins, în cui și porumbul în coș era în curs de măcinat. Ce se întâmplă? Deodată auzirăm și văzurăm cu ochii noștri și eu și bunica, până ce moara a plecat și a dus-o apa mare, cu tot cu felinarul aprins. Când fulgera se vedea ca ziua, numai apă peste tot, trocane de lemne întregi, cu rădăcini cu tot, treceau înspre Orșova, de la această moară și până la căile ferate, la cantonul căii ferate Nazvady, nu se vedea altceva, decât o adevărată mare.

Stând după cei doi cireși, eu zic bunicii:

- Să ieșim din coasta asta, bunico. Că aici sus este casa lui uica Ilie Gelea, nou făcută și este acoperită și cu țiglă, nu ne plouă.

Am urcat coasta și intrând în casă priveam amândoi pe fereastră, care nu era complet zidită, spre sat, spre podul Crușovățului, în direcția căruia se vedeau numai felinare și lumini aprinse, forfoteau peste tot, ba la dreapta, ba la stânga.

Căci după pod se adunase tot felul de lemne, case de bârne, mori etc. Apoi, apa inundase aproape peste tot satul, aceasta se întâmplase după orele două noaptea, se auzeau în sat vaiete, plânsete și peste tot hărmălaie. Clopotele se trăgeau la biserică în semn de mare prăpăd și pericol, toată lumea se adunase să dea ajutor să poată salva ceva din fața apei periculoase.

După ce s-a rupt podul, l-a umflat apa pe sus, cu tot cu fundamentul lui, desigur a fost lovit cu putere mare de ceva lemne mari aduse de apă din pădurea Mehadicii, apoi a început să se surpe, rând pe rând, întâi ce a fost pe lângă pod, ca morile și cazanul lui Petru Ioniță, apoi a lui Vidu Tătucu și așa pe rând cu casa lui Săbin Bigiviu și cu celelalte străzi complete, aproape jumătate din casele satului au fost luate de apă și distruse prin surpare. Ajunsesse apa să surpe mereu, până la 10 m de biserică și primărie.

La toate casele din străzile, cari s-au surpat în timpul nopții, nu s-au putut salva nimic, așa au plecat pe apă: vite, porci, păsări, întreg mobilierul și hainele ce le-au avut locuitorii în casa lor, victime omenești nu au fost în acest sat.

În dimineața zilei de 8 iunie 1910 în întreg satul se vedea o fierbere și trambalări de diferite lucruri, de

la casele oamenilor, care erau încă în pericol și mereu se surpau în apa în a căror loc nu se mai vedea nimica, decât apa turbată, care trecea foarte turbată spre Iablanița.

În sat, de la vecinii bunicii Dumitra, se dusesse zvonul încă de cu noaptea, căci bunica cu mine am fost la moara de sub râpă și ne-ar fi luat apa cu moară cu tot.

Când s-a făcut ziuă și când ne-au văzut că venim de la moară, amândoi vii, toată lumea și vecinii ne-au ieșit în cale, mirați:

- Cum de ați scăpat de la potopul acesta? Cum erați în moară și erați la moarte sigură.

Bunica, așa palidă și plină de frică pentru ce-i văzuse ochii în noaptea aceea, zice:

- Am mai avut un pic de noroc și eu și copilul meu, ne-a rămas în moară numai felinarul aprins, porumbul ce era în coș și o șubă albă, ce o aveam eu.

În urma acestui potop s-au făcut pagube de milioane de florinți, s-au inundat și rupt case și terenuri, zăvoaie, s-au rupt șosele naționale și căi ferate, iar măsurile au fost luate urgent de guvernul din Budapesta.

S-au format comisii pentru despăgubirea sinistraților imediat, iar la șoselele și căile ferate s-au început în primele zile lucrările respective.

Bunica Dumitra pentru că a avut și două zăvoaie rupte de apă și erau asigurate la Donau la Cluj a primit ca despăgubiri o sumă destul de frumoasă, 200 coroane, acum ce se gândește, ce să facă cu acești bani, s-a sfătuit cu mine de acuma, eram și eu de 12 ani și ne-am hotărât să mai luăm o vacă și vreo 5-6 oi. A mers bunica cu mine la târg la Domașnea și a cumpărat o vacă și 6 oi, apoi mi-a mai cumpărat și mie o pereche de papuci și o pălărie gri, bucuria mea de papuci și de pălărie, i-am și încălțat papucii, venind de la Domașnea pe picioare, mânănd vaca după bunica până la Crușovăț și cele 6 oi cumpărate.

Peste 2 săptămâni s-a început o lucrare mare cu umplutura șoselei naționale în dreptul unde este moara lui Petru Teleagă zis „Ramba”, pe o întindere de 200 de m, unde apa din ziua potopului făcuse o ruptură până lângă calea ferată.

Această lucrare era luată în primire de inginerul Gross, care locuia la d-l. Bidiviu, comerciant, zis Pistrițu din Crușovăț.

Bunica s-a dus la inginer și a vorbit ca să mă ia și pe mine cu carul la umplut de șoatăr că avem două vaci și car și eu am 12 ani. Ingerul a spus da, poate veni, dar trebuie lădița de la car să fie de $1/2 \text{ m}^3$, căci se plătește numai după câți m^3 aduce ziua fiecare căruță sau car.

În fine, după ce mi-a spus bunica că de mâine voi merge la lucru cu carul, mă și pusei să-mi fac o lădiță la car, o improvizai, făcui ce făcui și a doua zi de dimineață mă prezentai și eu cu carul, eram cel mai mititel dintre cei 100 de oameni, câți erau la lucru și dintre vreo 22 de căruțe.

La pontaj la șoatăr cu căruțele era Nistor Stolojescu de la Cuptoare, acest om, tare mult ajutor mi-a dat la descărcare, îi era milă de mine, mereu îmi zicea:

- De ce ai venit tu cu carul, vezi că ești prea mic și slab, nu mai crești.

Eu îi ziceam Nene Nistore, ce să fac, căci nu am tată, nici mamă, numai pe bunica și este bătrână, nu are cine să ne aducă un ban în casă.

Moșu Pistrițu comerciant, cheamă pe bunica la el și îi spune că dacă îi trebuie ceva din dugheana lui până la plată, să se ducă, că îi va da orișice.

Când mă duc acasă seara cu carul de la lucru, bunica îmi spune cum a chemat-o Moșu Pistrițu și ce i-a zis.

Ah, bunico, zisei eu, să nu prea iei nimic, că uite ce am auzit vorbind oamenii la lucru, că Pistrițu, dacă te ajută cu ceva articole din dughean, apoi până primești

plata se dublează cu datoria, vezi că inginerul locuiește chiar la el în cameră.

Trec zilele repede ale lunii, eu merg regulat la lucru cu carul, nu vreau să stau o zi acasă, apoi după 2 săptămâni se face plata, în care timp bunica a mers la dughean și luase ce e drept vreo 2 kg de petrol, o sticlă de lampă și 1 kg unsoare de uns carul, a avut absolută nevoie și nu avea bani.

Inginerul Gross face plata, mă strigă Petru Vintilă, care cărasem vreo 50 m³ șoatăr cu carul, îmi face socoteala și-mi dă bani mie, apoi moșu Pistrițu mă cheamă la el de cealaltă parte a mesei și-mi cere o sumă de bani mult mai mare ca pentru ce luase bunica, a mai adaus și o pantă pentru roată și caiele și pantă mai îngustă pentru potcovit vacile.

Eu nu am dat nici un ban până ce nu am adus și pe bunica la el, când am adus pe bunica Pistrițu i-a zis:

- Babă Dumitra, atât îmi datorezi, aici e scris negru pe alb în carnetul meu, dacă nu-ți place, mâine să nu mai vină copilul cu carul la lucru, inginerul se uita și aproba din cap că așa este.

Apoi bunica a zis:

- Dă-i nepoate trei coroane, era mai mult, iadul să-i sature pe ticăloșii ăștia, căci noi nu-i mai putem sătura.

Din acea zi bunica Dumitra s-a învățat minte că la moșu Pistrițu să se ducă omul numai cu bani gata și să cumpere ceva marfă fără bani nu s-a mai dus niciodată. Eu am continuat lucrul cu carul până la terminare și de atunci încolo am primit întreaga plată la care aveam dreptul.⁶⁰

⁶⁰Petru Vintilă, Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan, manuscris, partea I, fascicolul 8. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.9. ÎN ANUL 1911. EVENIMENT PETRECUT ÎN JURUL ÎMPREUNATULUI OILOR ÎN PÂLCURI, ÎN PRIMĂVARA ANULUI 1911, DUPĂ SFÂNTUL GHEORGHE

Cum se obișnuia la sate, să adune oile în pâlcuri, câte 15-20 de țărani, adunau câte 200 de oi, plăteau doi păcurari peste vară, care apoi măsurau laptele și le luau în primire sub toată răspunderea lor.

Bunica Dumitra, împreună cu mine ne sfătuiserăm la care anume pâlc să ducem oile, pe care le aveam, 6 oi cu 6 miei, toate oile cu lapte se aduceau în pâlcurile lui Afilon Popescu, care avea stâna lângă sesia popii la Mlăci, iar cei 6 miei trebuia să-i ducem la o altă turmă, cu oi sterpe, care era a lui Gheorghe Teleagă și avea stâna în Cracu Mare, lângă Dobroslava, unde erau plantații cu mesteacăn.

O dată predate oile, a doua și a treia zi, până la măsurarea laptelui trebuia să stea cu pâlcul, fiecare țăran, care avea oi, deci în cazul de față, eu singur zisei:

- Bunico, merg și eu zilele alea pe lângă pâlcul de oi, da, până le măsurăm.

Eram vreo 18 oameni și mai bătrâni și mai tineri, cu fete și femei mai în vârstă, fiecare avea o șubă sau căput pe umeri, care aveau câini de oi, dulăi, veniseră și cu ei, cu fluiere și trompete, cu măciuci și cu bice sau diferite clopote pentru oi, când te uitai peste ușa stânei, parcă ți se înfățișa înaintea ochilor o adevărată armată.

Slobozirăm oile din săciul lor, numărăm 205, le numără și păcurarul principal, le dete drumul pe podișul Mlăcilor, apoi le-a scos pe câmpie și pe dealuri, până a ajuns în valea Ogașului cu Verzelii, de aici la Izvoarele Cristaline din Ogașul Babei Dumilese, la Șiucior.

Pe mine nu mă lua nimeni în seamă, cu cele 6 oi ale

mele, vedeți, ceilalți erau copii și oameni mai înstăriți, cu oi mai multe, toți erau mai zburdați și mai închipuiți.

Pe fundul văii se scurgea apa rece albăstruie, plină de admirație, prin felul ei cum izvorăște dintr-o stâncă de mal crăpată, numită Izvorul Babei Dumilese, șerpuiind pe vale, prin nisipul argintiu și prin mijlocul diferitelor floricele de primăvară, trecând prin fundul ogașului fraților Barbeș, până ce intră în sectorul ogașului Satului Bătrân, până în dreptul fostei case de piatră a lui Geoangă.

Oile au apucat a paște de jur împrejurul izvoarelor, prin mijlocul floricelelor de podalb. Peste tot se vedeau numai oi păscând, până sus pe culme, albe și negre, de-ți era mai mare dragul să le privești.

Unele din oi mai miorlăiau după mieluşei lor, pe care nu-i mai alăptau de 3-4 zile, fiind izolate de ei, prin pâlcuri formate.

Altele din oi pe vale, aveau câte un mieluşel fătat de 5-6 zile, care rămăsese de mama lor tocmai sus pe culme, apoi se auzea și glasul acestora mici, plângător și țipător, țipau într-una după mamele lor.

Sus, pe ambele părți ale văii, se auzeau niște băiețandrii mai mari, cum cântau în jurul oilor doinele lor minunate și pline de farmec, din fluierele lor de cireș.

Jos, pe fundul văii se auzeau dulăii, care scheunau și alergau după câte un iepure ieșit dintr-un mușuroi de iarbă uscată, apoi completat cu ciripitul păsărilor, care săreau din creangă în creangă și, prin versul lor acompaniat cu al fluierelelor copiilor și cu ecoul văii, ieșeau frumoase melodii naturale, de care nu te-ai mai fi despărțit niciodată. Eu stăteam singur cu măciuca mea, lângă malul izvorului, de unde ieșea apa aceea, plină de viață.

Cei ce au văzut și au auzit în jurul meu în acea zi, pe fața mea se vedea roua mândririi, care mi-a legat amorul meu propriu și plin de încredere în mare forță a naturii și a viitorului.

Cu aceste frumoase priveliști îmi închei gândul către marea putere a naturii și zic de acolo de unde mă aflam, lângă șiuciorul Babei Dumilese:

- „Doamne sfinte, oare voi ajunge și eu cândva un om mare, să am și eu 4 sau 5 copii, să-mi aducă marile bucurii, așa cum mi-a adus mie ziua de astăzi?”

Soarele se ridica mereu peste culme, peste dealuri și peste văi, transmițând prin razele lui căldura ce încălzește întreg pământul și toate viețuitoarele aflate în el și la suprafața lui.

În aceste clipe sosește de la stâna pâlcului nostru, un băiețandru bine îmbrăcat, în haine noi, pe un călușor alb ca zăpada, spunând către păzitorii oilor, că sunt chemați la stână pentru măsuratul laptelui.

Ca la un semnal de comandă începură a se aduna toate oile în turmă, noi, păzitorii le înconjurarăm împreună, asigurându-le drumul până la stână, care se afla pe sesia popilor la Mlăci, hotar cu satul Iablanița.

Ajunși la stână, fu primit pâlcul cu bucurie și-n urale de către proprietarii oilor, care erau îmbrăcați frumos, în haine noi, cu fel de fel de mâncăruri și băuturi și cu 2-3 muzicanți.

A venit și bunica Dumitra, căci eu eram acolo la oi de 3 zile. S-a început cu mulsul oilor, după vreo 2 ore s-a terminat, apoi s-a început cu măsuratul laptelui.

După cele 6 oi ale mele s-au aflat la măsurătoarea laptelui 5 cupi și 3 linii de țanc, deci ne-a și comunicat primul păcurar, că după 10 zile va și preda bunicii prima serie de brânză.

Muzica a început să le cânte țăranilor care erau la măsuratul oilor, foarte veseli cu băuturi, cu mâncăruri, apoi începură și o horă țărănească în jurul stâniei, iar la terminare au plecat cântând și veselindu-se cu muzica după ei, până ce au ajuns la casele lor în sat.⁶¹

⁶¹Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 9. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.10. ÎN ANUL 1911. EVENIMENT PETRECUT ÎN JURUL PRIMIRII DREPTULUI DE BRÂNZĂ DUPĂ MĂSURATUL OILOR, ÎN VARA ANULUI 1911

După vreo 10 zile ne-am pregătit și noi, bunica și cu mine, să primim prima serie de lapte, după laptele mulș și măsurat cu cupa și cu țancul, așa cum s-a măsurat la toți cetățenii pâlcului de oi.

Am plecat cu de-ale gurii pentru păcurari, cu o găină tărcată, făcută o ciorbă cu orez, apoi castraveți și mălai făcut sub țest pe vatra focului din casă, vreo 10 ouă cu slănină pentru jumări și o sticlă cu rachiu.

Am mai luat cu noi vreo 4 strecători, anume țesute din lână de oi, ca să avem în ce strecura și pune cașul închegat. Iar celelalte lucruri folositoare, ca căldări mari de aramă, căldări mici de tuci și alte lucruri, ce trebuiesc la o stână, acestea toate le aveau păcurarii oilor la stână.

Ajunseserăm pe la orele 8 dimineața, cam obosiți, căci calea era lungă, cam 2½ km din sat până la sesia popii, la Mleci și hotar cu comuna Iablanița, tocmai în acel moment soseau și păcurarii cu pâlcul de oi la stână la mulsul de năprăor.

Păcurarii se bucurară și spuseră: Bine ai venit mamă Dumitro, astăzi vă dăm laptele la toate trei mulșori, acum de năprăor, la prânz și de seară.

În această zi păcurarii au fost hrăniți de noi la năpror, cât și prânz și seara, iar laptele l-am închegat după fiecare mulsoare cu cheag făcut din rânză de ied, așa că până noaptea cam târziu, pe la orele 10, am terminat cu totul și cu hrana păcurarilor, apoi ne-am pregătit de plecare, căci drumul până în sat era tare lung.

Am pus cașul în 4 străcători și urda separat, apoi le-am atârnat strecătorile pe 2 cocălei în formă de cumpănă,

una o luase bunica și cealaltă o luasem eu pe umărul drept, bunica avea în spate și straița cu obrenii, iar în mână o bătă, în care se rezema.

Eu aveam în mână limpașul, care ne vedea drumul pe care trebuia să-l facem până în sat.

Pornirăm amândoi la drum noaptea pe la ora 10 împovărați cu cele 30 kg. pe care trebuia să le ducem, căci nu aveam încotro, bunica, ce e drept era cam bătrână, avea 62 de ani, mâncată și încărcată mult de sărăcie și necazuri multe prin care trecuse până aci, iar eu, ca un copil obosit, somnoros și crescut de mic în mizerie, sărăcie și pus la toate muncile de mic copil am mers cam cale de 1 km și începu o ploaie ca de primăvară, înceată și deasă, de ne udarăm peste tot, pe drumul pe care mergeam, se făcu un așa noroi alunecos, de abia te mai puteai ține pe picioare, eu căzui alunecând, ba se mai sparse și felinarul, nu se mai vedea nici degetul, de întuneric ce era. Mă ridicai de jos și îi zic la bunica:

- Bunico, ce ne facem noi acum, eu sunt tare obosit, ud peste tot de ploaie și au început să mă ia și niște friguri.

Bunica răspunde tot cu curaj de femeie bătrână:

- Fii și tu mai curajos, oare tu ești o cruce de voinic, de ce te pierzi așa, uite, cu maica, mai avem puțin și e aproape

sălașul lui moșu Iosim Popescu, strigăm la el și cred că ne vor primi în sălaș, până dimineța.

Mai merșerăm cam vreo 100 de pași și câinii lui moșu ne și simțiseră, s-au repezit asupra noastră lătrând, dar nu s-au apropiat de noi, căci era foarte întuneric, în care timp în sălaș s-a aprins lampa, iar moșu Iosim a ieșit afară din sălaș și a început să strige la câini și apoi cine sunteți drumeților, apropiindu-se de noi ne-a apărut de câini și ne-a luat cu el în sălaș, primindu-ne foarte bucuroși.

Intrând în sălaș, moșul Iosim ne-a făcut repede foc în sobă de tuci, ne-a schimbat hainele ude, mai ales eu eram peste tot ud și tremuram ud de frig, după ce ne-a dat haine uscate, ne-a invitat să ne culcăm în patul, care era lângă sobă, lăsând lampa cu petrol aprinsă.

Printre vorbe, de colo până colo, zice moșu Iosim:

- De ce te mai necăjești atât, babo Dumitro, alergi în toate părțile, nu vezi că ai 62 de ani și ai îmbătrânit fără vreme, mai lasă totul la o parte și te odihnește.

Bunica Dumitra răspunde cu durere adâncă din suflet și oftează:

- Of, Doamne, Dumnezeule, ce zi de pedeapsă a fost și ziua în care m-am născut, câte dureri am avut, câtă sărăcie și neazuri am trecut, numai de când am rămas cu nepoțelul ăsta până l-am crescut, uită-l a și adormit, ce palid este, pe față i se văd oboselile și chinurile, ce l-au chinuit, că de mic copil l-am purtat tot după mine, la ori ce lucru am fost cu el și desculți și cu hainele toate rupte, de multe ori și flămânzi, căci sărăcia mă apăsa, ajutor n-am avut de nicio parte, așa că am fost nevoită să alerg, să mă lupt cu toate, până ce se va vedea crescut și să se poată conduce singur.

La ziuă ne scularăm, ne pregătirăm din nou, cu tot ce am avut de cu seara și plecarăm spre casă mulțumind lui moșu Iosim de găzduire.

Ploaia se oprise de către ziuă, însă era un noroi peste

tot, de-a lungul drumului, când coboram pe la Băluțești în jos, eu îi zic lui bunica:

- Vezi ce rău e drumul și cu ce greutate putem cobori ziua, apoi cum era de întuneric aseară, nu am mai fi putut să coborâm în sat, ferească sfântul.

Ajunseserăm acasă în sat și începurăm să ne vedem de celelalte treburi ale gospodăriei noastre, dar întâi de toate trebui să ducem de pomană o feliuță de caș și puțină urdă de oaie, la toți vecinii și rudeniile mai apropiate, aceasta după obiceiurile strămoșilor noștri, apoi așezarăm cașul în brădoane de brad, tăiat în felii, sărat și presat cu o piatră curată și potrivită în greutatea convenită pentru cantitatea cașului.⁶²

⁶²Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 10. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.11. ÎN ANUL 1912 PRIMĂVARA. EVENIMENT ÎN JURUL PLECĂRII SINGUR CU CARUL LA PĂDURE, CU CARUL CU DOUĂ VACI PROPRII PE PRIPORUL ȚEPOS DUPĂ CHIR. CU MOȘU MITRU RAMBA, CU MOȘU NIȚU DAN, CU 2 ROȚI DISTRUSE PE DRUMUL LUI BUSU

În primăvara anului 1912 aveam către 14 anișori și, ce să spun, eram cam slăbuț, însă aveam o inimă tare înflăcărată după lucrul casei și mândru de mine, că am crescut și de a mă vedea bunicuța mea, că din zi în zi ce trece aduc casei și bunicii bucurii, prin ajutorul ce-l puteam da. Îi ziceam la toate lucrurile:

- Lasă bunico pe mine, eu le fac, eu mă duc sau eu le aranjez, toate treburile ce se cereau.

Bunica, foarte bucuroasă, una-ntruna se ruga și mulțumea Sfântului, căci am crescut și mă vede, cu atâta istețime și îndemânatic la toate lucrurile ce se iveau în casa noastră.

De acuma, zice bunica, că am ajuns și eu la atâta cruce de voinic, „om”, care să conducă casa noastră, să nu rămânem mai prejos decât alte familii din satul nostru.

Eu mă mai ridicam în pene, ca un găscan, când auzeam atâtea laude, dar, într-adevăr, căci laudele erau bine lansate, deoarece maica Iconia Avrămoane, baba Florescoane, Nina Midora și mătușa Elena lui Grama, erau toate educatoarele mele, în creștere, și ca vecine și ca rudenii, eu cu copiii lor eram în tot timpul aproape și în mijlocul lor.

Lui maica Iconia Avrămoane îi luase casa apa, la potopul din anul 1910 și venind vecină cu noi, bunica a

sprijinit-o în casa noastră, până și-a făcut dânsa casa ei, pe plațul babei Musconese, lângă noi.

În timpul cât a dormit și a avut scutul în casa noastră, am avut-o pe maica Iconia Avrămoane ca o adevărată ocrotitoare, atașată întru totul bunicii mele și amândouă mă educău cu hrana și vorba vieții folositoare zilelor mele în creștere.

Într-o bună zi, bunica îmi zice:

- Petre, tu ești mare cu maica, cată-ți niște ortaci și mergi în pădurea, zisă „Sfârdin”, după lemne de foc, căci va veni iarna și vom avea nevoie de lemne, ai carul tău, vacile tale, ai de toate, numai să fii atent și să ai sănătate.

La pădure, la „Oloșag”, era voie numai în consignația⁶³ dată de Comunitatea de Avere din Caransebeș, de către fiecare familie grănicerească și numai marțea și vinerea.

Iar din pădurea islazului comunal, era voie să aduci lemne în fiecare zi, cu bilet semnat de primarul comunei.

Șumari⁶⁴, aveau și Comunitatea de Avere și pădurile din islazurile comunale, așa că toate lemnele erau șampilate cu ciocanul șumarului.

Eu, prin sat, am început să întreb, să iau legături la prietenii mei, așa că la etatea de 14 ani, cu Nicolae Vintilă, cu Lazăr Ilescu, cu Iosum Mărgan, cu Cornel Davidescu și alții.

Ca răspuns primit, fiecare prieten era foarte discret, așa că eu am înțeles totul, fiecare pe socoteala lui, cum vrea și cum poate.

Vorbăria noastră a fost duminică, iar în ziua de marți, ziua oloșagului, toți prietenii au fost în pădure.

Eu am plecat luni, pe la orele șapte dimineața, am mers singur cu carul până în pădure. M-am oprit la

⁶³Este vorba despre asignarea gratuită de care beneficiau toți coproprietarii Comunității de Avere a fostului Regiment Confiniar Grăniceresc nr. 13 din Caransebeș.

⁶⁴Șumar - pădurar.

Petnic, la Nițu Zainea, pentru care mi-a dat bani bunica mea, 4 florinți, să-mi facă un laibăr cu flori, de Rusalii să-mi fie gata.

În Petnic am potcovit vacile la covaci, unde am plătit 2 coroane și 40 fileri, pentru 16 potcoave.

Plecând din Petnic, spre pădure, am întâlnit în drum și m-am făcut prieten tot cu un copil de 14 ani, din comuna Petnic, mergea spre sălașul lui, anume Zăria a lui Ambruș, cu care am început să ne povestim multe, ca copiii, de fete, de jocuri și câte toate, de-ale vremii de pe atunci, am rămas prieteni nedespărțiți și în ziua de astăzi.

Am ajuns cu vorbele noastre, până la sălașul în drum al lui uica Ghiță Pomoj din Petnic.

Uica Ghiță Pomoj, rudă apropiată cu bunica mea, nu m-a lăsat să plec mai departe, până nu stau puțin și la sălașul lui.

A scos o bocană de rachiu, a făcut o coleșă cu căigană de ouă și mi-a arătat totul cum stă cu familia, s-a bucurat și dânsul că m-a văzut mare. Apoi m-a condus, până la drumul „Criminiței”, ce pleacă spre Iablanița și mi-a urat drum bun și spor în munca mea, aducând mătușii lui, adică bunicii mele, bucurii și fericire.

De aici, de la încrucișarea cu drumul Criminiței, am plecat singur cu carul spre pădurea Sferdin, am ajuns în dreptul lui moșu Nițu Dan de la Iablanița, la Covei Chee cu Fântâna Rece.

Moșu Nițu Dan îmi spune:

- Nepoate Petre, mergi singur, eu te voi ajunge și la înapoiere vei poposi la mine aici.

De aici, de la Moșu Dan plecai cu carul singur și, coborând spre Piatra Corbului, văzui norii cerului albastru, cum se întrec, care mai de care mai arătoși, mai înverșunați, de a-și slobozi picăturile lor de ploaie curată sau tulburată cu grindină, coborâi repede la Apa Corbului.

Mă opri la casa firizarului Tudor Domil, un om foarte isteț, cu multă experiență în ale lemnului și pădurii, aflai multe de folos de la acest om binevoitor.

Acest fierăstrău era instalat aproape de Apa Corbului, pe apa ce vine de la Valea Oloșagului.

De aici, de la casa firizului cu apă a lui Tudor Domil, mă socoti încotro să plec singur. Am lut hotărârea să plec singur cu carul pe Ogașul Corbului, iar prin poiana lui Nițu Truiu să ajung la poiana lui Ion Barbeș (Ostreș).

Într-adevăr am ajuns la Osteș, după o oră de necazuri pe Ogașul Corbului, aici am aflat, într-o tufă de ferigă pe uica Ion Barbeș, era cu vitele la pășune și curăța poiana sa de crengării de pe poiană. M-a primit cu atâta bucurie, ca pe un sătean bun și m-a ajutat să încarc carul cu lemne de foc, de pe Osteș, țăpligi foarte frumoase.

Am pus pe car 22 de țăpligi, de 4 m, am dormit la dânsul până marți dimineața.

Marți dimineața trebuia să plec, apoi cum? Pe drumul firizului era tare scurt, dar nu se putea, că era tare distrus de ploi și nu era reparat.

Pe Ogașul Corbului, doamne ferește, cu carul gol abia am venit, ce să mai zic încărcat cu lemne. Atunci nu rămâne decât să fac un ocol mare, tocmai pe drumurile care se unesc și vin de la Poiana Iseniei, până în priporul din pădure al lui Chir.

Zis și făcut, am plecat cu carul singur mulțumindu-i unchiului Ion Barbeș de ajutorul acordat.

La încrucișarea drumului cu Poiana Iseniei și Poiana Chirului m-am întâlnit cu moșu Nițu Dan din Iablanița și cu Nicolae Vintilă din Crușovăț.

Aici ei au tolduit cu ambele perechi de boi și au scos carele lor până sus, la Poiana Chirului, eu am lăsat vacile să se odihnească, până ce au scos ei carele lor, apoi le-am spus: - Deși priporul este foarte greu și țepos, vacile mele vor scoate singure carul cu lemne.

Încărcătura mea era mai grea ca a lor cu lemne, însă aveam două vaci, adevărate ajutoare ale mele, pare că și sfântul le ajută, că eu să am încredere în tovara lor, într-adevăr, că și eu le și căutam, le și îngrijeam ca pe ochii mei, cu hrană bună și cu apă la timp, urlăul amestecat în fiecare zi.

Au venit cu boii lor să mă tolduiască, eu le-am zis:

- Vă rog să mergeți și să vedeți cum vacile mele vor scoate singure carul cu toată greutatea cu lemne până sus.

Într-adevăr, pas cu pas carul a fost scos pe Priporul Țepos, până sus de tot, cu singura pereche de vaci, iar eu, cu atâta mândrie în mine nu aflam cuvinte de mulțumire sfântului, căci mi s-a realizat ceea ce am voit să le arăt acestor doi prieteni, ce putere am eu cu vacile mele.

Moșu Nițu Dan vine la mine și îmi zice cu ochii plini de lacrimi și emoții:

- Nepoate, Petre, ai două vaci care nu se compară acestora, nici boii noștri, zahăr trebuie să le dai, că te vor scoate din orice pas greu. Am văzut cu ochii noștri tovara ce o pot duce vacile, Dumnezeu să-ți ajute, iar asemenea marve să se nască cât mai multe și să crească în împărăția noastră.

Ajunși cu carele sus pe culme la Poiana Chirului, moșu Dan pleacă înainte fiind grăbit, având un bolnav în familie, își ia rămas bun și pleacă spunându-ne că ne așteaptă la coliba sa din islaz, drum între Chee și Fântâna Rece.

Eu cu Nicolae Vintilă, prietenul meu, am muls vacile mele, am făcut o coleșă cu lapte fiert și căigană cu ouă cu slănină friptă, am mâncat și ne-am odihnit, iar vitele le-am lăsat să pască prin poiana mea.

După o oră de odihnă, am plecat cu carele încărcate cu lemne, pe drumul lui Florescu, Moise Domil, apoi pe drumul rău de la Busu, aici prietenul meu Nicolae Vintilă a mers înainte. El a avut car nou și tare, dar al meu era un

car vechi și slab, cu tovară supraîncărcată, căci eu aveam curaj în vaci.

Ce se întâmplă?

Pe drumul lui Busu este un drum numai în stâncă săpat și, desigur, ploaia îl golește și îl sapă mereu.

Prietenul meu este înaintea mea, la vreo 30-40 m, eu merg, merg și tot mai atent la orice cădere de treaptă de piatră, deodată, eu fiind înaintea vacilor văd că vacile, cu jug cu tot trec peste mine și nu le mai pot opri. Ambele roți de la dricul dinainte s-au rupt, iar vacile fiind în viteza coborârii au rupt proțapul de lângă jug și au trecut peste mine, fără să fiu atins.

Vacile, apoi, la vreo 10 m, s-au oprit, eu strig la ortacul meu, el vine, dar îmi zice:

- Păi, frate Petre, faci ce poți face, eu nu pot să zăbovesc pentru tine, trebuie să plec, că mă prinde noapte pe drum.

Atunci am zis:

- Halal de prieten sau ortac cu care să te legi la un drum.

I-am zis:

- Pleacă, că nu voi pieri eu, mă voi ajuta și descurca singur.

Stătui puțin și mă gândi ce am de făcut: slobozi vacile să pască, luai securea din car, lăsați carul încărcat în drum, cu roțile cele două la dricul dinainte rupte, proțapul rupt, jugul desfăcut din șuruburi. Și așa le-am lăsat și am plecat jos la râu, la fierăstrăul lui Tudor Domil.

Nenea Tudor Domil, nu era aici la firiz, spunea soția lui, doda Marta. Că era dus până la Poiana Isăniei după ceva lemne de construcție, pe care să le taie la firiz.

În schimba am aflat la firiz că taica Mitru Ramba, un om bătrân, pietrar de meserie și un om foarte cumsecade, chiar vestit în comuna Crușovăț, era și el la pădure cu carul și cu vacile lui, avea de tăiat la firiz ceva scânduri.

Încep să-i povestesc tremurând și de, ca copil de 14 ani, mă zdrobeam tot de ciudă, nu că mi s-au rupt roțile, dar cu necazul unui prieten (ortac) de drum, care m-a lăsat și a plecat, când aveam mai mare nevoie de un cât de mic ajutor, chiar și moral în cazul ăsta.

Taica Mitru Ramba îi zice:

- Frumoasele cuvinte de încurajare, de astea ai să vezi Petre multe în viață, o să ai multe obstacole și încercări, bune și rele, oameni buni și oameni răi, tu, așa că în viață te vei obișnui cu răul, ca și cu binele și peste toate trebuie să treci cu bine.

Acum uită ce este, să nu mai stăm, eu te ajut, nu te las să te necăjești, mergem cu două roate de la carul meu și le punem la carul tău, apoi pleci acasă. Când ajungi acasă ai grijă să le trimiți cu primul car, care vine din satul nostru.

Eu m-am mai îndulcit puțin și i-am mulțumit frumos pentru ajutorul dat.

Taica Mitru a luat un car străin de la firiz, a pus cele două roți pe car și ne-am înapoiat împreună pe drumul lui Busu, până la locul unde se afla carul meu, cu cele două roți fărâmate.

Ajunseserăm la locul necazului, începuserăm să ne facem planul cum să ne vină mai ușor de băgat roțile la osie, cât mai repede, fără să dăm lemnele jos din car. Făcurăm două cumpene, am ridicat osia dinainte, scoțând buciumul de la roțile rupte, am băgat roțile bune, apoi proțapul, l-am înlocuit cu un jip de fag, îngăurit cu sfredelul pe loc și carul l-am mai strâns puțin în lanțuri, totul s-a făcut gata de plecare în 3/4 de oră.

Am reparat și cele două policioare la jugul vacilor, le-am legat cu curpin de pădure și, prinzând vacile la jug, am plecat cu carul încet și foarte încet, până ce m-am văzut coborât de pe acest drum de piatră treaptă în treaptă, țepos și rău, până la varnița de var sătească, lângă Piatra

Corbului, aproape de fierăstrăul cu apă a lui Tudor Domil.

Până aici am fost însoțit de taica Mitru Ramba, care mi-a dat sfaturi, cum să merg și cum să conduc vacile pe întreg traseul drumului de 18-20 km coborând prin Iablanița, până în satul meu Crușovăț.

De la Piatra Corbului am plecat cu carul singur urcând Priporul Țepos și am ieșit cu bine, până în păduricea verde, hotar cu drumul comunei Petnic.

Mergând mai departe, pe lângă această pădurice, coborând de acuma, carul mergea tot la vale, drumul era bun și moale, chiar și pentru picioarele vacilor, pe care le vedeai cu ochii, căci și ele se simțeau bine și răsuflau tare ușor, fiind înjugate la carul cu lemne.

Am ajuns la Coveiul Cheie, cu Fântâna Rece, unde era coliba lui moșu Nițu Dan din Iablanița, care om mă iubea tare mult, ca pe copilul său.

Ajungând în acest loc, am poșosit puțin ca să se odihnească și vacile și iacă că taica Nițu Dan m-a recunoscut după culoare vacilor, de pe o altă culme, cam de la 4-500 m, unde păstorea oile și marvele sale.

Îmi strigă de acolo, să nu plec cumva cu carul mai departe, ci să-l aștept, până ce vine, căci va merge și dânsul cu carul cu lemne până la Iablanița.

Venind după vreo 10 minute, până ce a lăsat oile și marvele celelalte pe seama unei fete a lui, sosind la mine, cu mult drag m-a sărutat și pe mine și pe vacile mele atât de bune și cuminți. Apoi îmi zice întrebător:

- Cum de ai întârziat atâta vreme, căci eu te-am așteptat înainte de masă până la orele 12 și uite acuma, e tare târziu, este aproape noaptea, către orele 6 seara în zi de primăvară, așa cu taica tu nu mai pleci mai departe până dimineața, când vom merge împreună până la Iablanița.

Eu acceptai, însă îi spusei:

- Taica Nișule, ce zice și cât se va frământa bunica mea săraca, căci eu nu am ajuns în seara aceasta acasă.

Dânsul zice:

- Lasă, dragă Pătrușule, căci știe și baba Dumitra căci eu sunt în drum și te-am oprit la mine, dar eu nici în ruptul capului nu te las să pleci singur pe drumul Crimiței spre Iablanița, care este atât de rău, mai ales în urma ploilor torențiale, care au căzut săptămâna trecută, iar drumul nici până acum nu s-a reparat, vacile tale le duc cu ale mele la pășune, carul îl mai apropiem de coliba mea și tu ești oaspetele meu până dimineața, ce ai frică, doar ești un flăcău mare de 14 ani, fii liniștit, aici la mine ești în siguranță, atât tu, cât și carul și vacile, nu te vor mânca nici lupii și nici lupoaicele.

După ce aranjaram totul după placul lui taica Nișu Dan, îmi plăcu și mie aranjamentul cu planul lui, era un om tare de omenie, trecuse de 69-70 de ani, dar plin de voiciune, crescut bine și a stat mai mult la coliba lui, de la păduricea verde cu copiii lui și cu toate marvele pe care le avea, aici avea un teren lângă colibă de vreo 400 de pruni bistriți, meri, peri și nuci, de soiurile cele mai bune, însă dezavantajul era, că toate fructele pomilor se coceau mai târziu, decât ale pomilor de jos, de la sate.

După ce-mi arată, taica Nișu, toate lucrurile sale din jurul colibei, staulul oilor, separat al vișeilor mari, cocinile porcilor, căroro le dădea drumul singuri prin pădurea apropiată după jir și după ghindă, cu porcii și în mijlocul lor, spunea taica Nișu, căci avea un dulău sur, cu jujău la gât, care nu se despărțea niciodată de ei, cu ei pleca, cu ei se înapoia, iar la hrană, mânca cu porcii la vălău, fără nicio frică, așa de bine trăiau.

Mi-a mai arătat în această primă zi a primăverii, diferite soiuri de mere, păstrate în pivniță, mi-a arătat prune bistrițe pe crengi cu frunza verde uscată și prune foarte frumoase și gustoase, zice că le-a păstrat în clăile de fân, clădit în clăi de toamna.

Apoi, după câte altele, a adus din pivniță un borcan cu rachiu de mere întoarsă de două ori de vreo 5 ani, zicea, pe care nu l-am putut ține de tare, nici pe limbă, în urmă a adus într-o belcă de pământ de vreo 1/2 kg cu rachiu de prune bistrițe, foarte bună, cu o aromă de fragi de pădure, spune că a avut și 2-3 căldări de comină de fragi adunați în vremea lor din poienile pădurii și ar fi amestecat comina la un loc în timpul fierberii la cazan. Ziua trecuse repede, cu una, cu alta, iată se apropie și seara, vin copiii lui Taica Nițu cu toate vitele fiecare se îndrumă singure la locul și staulul lor, pentru odihna de noapte, apoi cele cu lapte se mulg de către copiii lui, iar laptele se adună în 2-3 strungărețe de lemn și într-o căldare mare unde îl închegară cu caș de casă, făcură vreo 4 cașuri, puse în strecători, iar din zărul rezultat după brânză, l-au pus din nou în căldarea mare pe foc și au scos un bruş mare de urdă, așa că după toate acestea, taica Nițu Dan făcu o cină cu almăj-balmăj, slănină cu ouă și apoi lapte fiert cu coleşă caldă.

După ce cinarăm împreună, eu începui să le povestesc cauza pățaniei mele cu întârzierea mea până seara în pădure, le povesteam așa cum a fost, iar Taica Nițu Dan, cu copiii lui toți se aprinseră la față și ascultau cu ochii plini de lacrimi, de felul periculos în care am trecut pe drumul lui Busu, căzând cu roțile din treaptă în treaptă, până ce s-au fărâmat două roți și apoi cum vacile au trecut peste mine, ferindu-mă ele singure de la o moarte pe care o vedeam cu ochii. Apoi le mai povesti cum ortacul meu de drum Nicolae Vintilă, m-a lăsat singur și a plecat. În continuare le povesti de prețiosul ajutor, pe care mi l-a dat Taica Mitru Ramba, ba mi-a dat și cele două roți de le-am înlocuit la car pe cele distruse și m-a coborât cu carul până jos la Piatra Corbului.

Deci, în ziua de astăzi am avut de suferit multe și prin ce frică și emoții am trecut.

Taica Nițu Dan zice:

- Ai avut mare noroc în vaci, căci sunt tare cumiști și puternice, nu degeaba am scos cuvântul din gură că acestora nici zahăr nu trebuie să le dai și așa este, pe cine îl îngrijești cu drag, acela te ajută la nevoie și nu te lasă să pieri.

Apoi zice:

- Iar omul care te ajută la nevoie, fie cu sfaturi, fie cu materie, ridicându-ți moralul în acele clipe de deznădejde, acel om va fi văzut, ajutat și lăudat de toată lumea, care este în jurul său.

- Deci, copiii mei vă spun și vouă, acest copil, numai de 14 ani se chinuie singur, de mic copilaș îl cunosc și acum e fără tată și fără mamă, vrea și el să se arate la bunica lui cu un car de lemne de foc și auzirăți cu urechile voastre numai în ziua de astăzi prin ce emoții și ce necazuri a putut trece și rezista, uitați-l ce voinic și au început apoi cu toții să mai râdă și să mai povestească câte ceva, fiecare și de bucurii, până ce am adormit.

A doua zi de dimineață, ne-am sculat cu toții veseli, am dejunat împreună și au plecat fiecare cu atribuțiile lui.

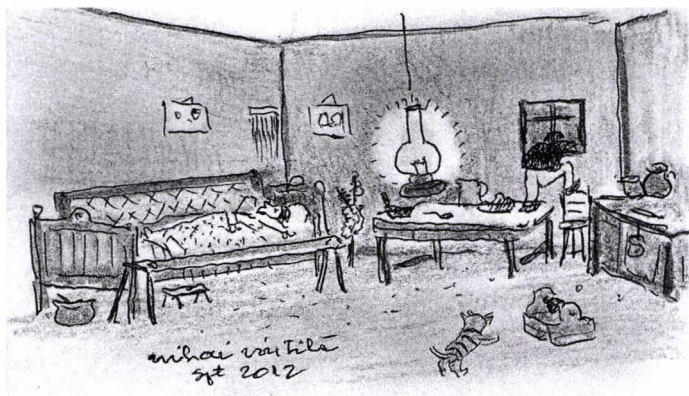
Eu, cu taica Nițu Dan, până ce au mâncat vacile și boii lui, noi ne-am revăzut carele cu lemne și apoi pe la orele 9 dimineața am plecat împreună, coborând pe drumul Criminiței, până la Iablanița, iar de aici m-am despărțit de taica Nițu, dânsul rămânând în Iablanița, comuna sa natală, iar eu, luându-mi rămas bun și mulțămind frumos, am plecat cu carul singur pe șoseaua județeană, până la Șerăgău, aici am intrat în șoseaua națională, până la ora unu după masă, am ajuns cu bine în satul Crușovăț.⁶⁵

⁶⁵Petru Vintilă, Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan, manuscris, partea I, fascicolul 11. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.12. ÎN LUNA OCTOMBRIE 1912 EVENIMENT PETRECUT ÎN JURUL PARALIZIEI BUNICII DUMITRA. MOARTEA ȘI ÎNMORMÂNTAREA EI

În luna octombrie 1912 eu am împlinit 14 ani, iar bunica a împlinit 63 de ani.

Tot anul 1912 bunica a fost sănătoasă, a muncit mereu la lucrul câmpului, ca și în ceilalți ani, era mereu cu zâmbetul pe buze de bucurie, că eu sunt mai mare și o ajut în toate direcțiile casei, unde mă puneă, eram un băiat isteț, luam singur inițiativă, pentru oarecare lucru, peste care bunica trecea cu vederea sau uita.

Ce se întâmplă? Pe la sfârșitul lunii octombrie, într-o noapte, bunica Dumitra s-a paralizat din somn. Eu m-am trezit din somn după auzite, gemete repetate, mă scol repede, aprind cu grijă cu un răipelț lampa cu petrol, care era atârnată la grindă într-un cârlig de sârmă mai lung și slobozită deasupra mesei, apoi mă întorc și pun mâna pe bunica, o strâng, dar totul fu în zadar, căci

nici nu se putea mișca; nici nu putea vorbi, numai ochii îi ținea deschiși și se uita la mine.

Eu mă gândi repede că să fac? Să anunț vecinii cei mai apropiați, sări pe fereastră până la vecini, în gură mare strigam:

- Cureți și veniți, că moare bunica mea. Vecinii veniră repede, iar eu intrai din nou pe fereastră, ca să le deschid ușa la gang, să poată intra vecinii în casă.

Era ceasul cam pe la 2 noaptea.

Vecinii, când intrară în casă, crezură că e o boală din somn și că i s-ar putea da ceva ajutor, însă putură constata și ei că era paralizată și că de la această paralizie nu mai putea scăpa de moarte.

Se vorbiră vecinii totuși unul să plece la Mehadia după doctorul Nemoianu.

Se obligă să plece cu trăsura cu caii, o rudenie din vecini apropiată, anume Ion Vasilescu Chir.

Plecând după doctor a mânat caii așa de repede, că la orele 9 dimineața a și fost cu doctorul prezent acasă.

Doctorul a vizitat-o, i-a dat o injecție și a spus că nu-și va mai putea veni în fire, cu diagnosticul paralizie completă.

Trei zile a stat în pat ca o stâncă de piatră nemișcată, cu gura strâmbă și încleștată, de nu mai putea scoate măcar un mic grai din gură absolut.

Numai ochii plini de lacrimi mai sclipeau, parcă se vedea prin vederile lor cum cer ajutor de la mine și, care ajutor, nu i-l mai putea da nimeni.

Eu, mereu stăteam lângă patul bunicii, mereu îi ștergeam obrazul de lacrimile ei care se scurgeau întruna, mereu o mângâiam și îi sărutam mâinile ei harnice, care au muncit timp de 14 ani numai și numai pentru mine, ca să mă vadă crescut.

După trei zile de frământări, dureri și plânsete, am rămas adevărat orfan și de bunica mea dulce, care a închis

ochii pentru totdeauna, ochi, care plini de lacrimi erau șterși și sărutați de către mine.

S-a stins din viață adevărata mamă a mea, adevărata ocrotitoare, adevăratul stâlp neclintit al nădejzii mele, adevărata inimă dulce și plină de dragoste de mamă, ce a arătat-o până la 14 ani pentru mine, în toate direcțiile sale, adevărata stea care-mi lumina drumul și-mi arăta calea bună spre fericire, în sfârșit adevărata oglindă în care mă voi vedea de acum înainte spre drumul croit prin caracterul format în cei 7 ani de acasă, sub auspiciile bunicii mele, sub aripa acelei care m-a înzestrat cu calități frumoase, cu idei luminate, care merg tot înaintat înainte, pe un drum onorabil, plin de cinste și fericire.

După 48 de ore de la încetarea din viață, bunica a fost înmormântată creștinește, cu ajutorul vecinilor și a rudeniilor mai apropiate.

Pleacă preotul cu coșciugul negru, cu mulțimea multă de oameni spre mormânt, iar eu am rămas rezemat de stâlpul porții casei, mă prind cu mâinile în cap și încep a plâng cu hohot mare și zic:

- Bunico, bunica mea dulce, de ce mă lași singur? De ce nu ai mai trăi câțiva ani, bunica mea, care m-ai crescut numai Dumnezeu știe prin câte suferințe nu ai mai trecut? De ce n-ai trăit, bunica mea, mult, ca să-ți fiu eu stâlp și să-ți ajut la bătrânețile matală? Oh Doamne Dumnezeule, cât de tare este inima unui om în asemenea cazuri.

S-a terminat cu înmormântarea și cu tot alaiul ce a fost timp de 5-6 zile, de când bunica se paralizase.

Lumea vorbea multe, multe, eu eram într-o situație din cele mai gânditoare, căci aveam numai 14 ani, nu aveam încredere în niciuna din rudeniile mai apropiate, multe persoane veneau la mine, cu fel și fel de idei, că ar fi bine să fac așa, sau așa, sau căsătorie, dar cine cu copil de 14 ani. Stam singur cu casa mea și după câteva frământări

de câteva zile, iată că vine mama, care m-a născut și aduce cu dânsa și pe soțul ei, după care se măritase în anul 1898, când a murit tatăl meu bun.

Se vede că acești doi soți au văzut că la mine este „os de ros” după moartea bunicii și cum erau setoși de a cuceri și hameși de a se îmbogăți din avutul altora, căci ei nu aveau în curte nimica, ca vită, oaie sau altceva din bunurile casei, nici chiar păsări sau un purcel.

Din vorbă în vorbă, îmi ziceau mereu, apoi rămân influențat de mama și de tatăl vitreg, cum îmi ziceau de acum, mă ademeneau și eu mă hotărâsc să trec la casa lor cu tot inventarul ce-l aveam, viu sau mort.

Mă duc la ei cu 2 vaci, 12 oi, plug, car, grapă și celelalte unelte mai mici și, bineînțeles, și cu pământul agricol, pe care-l moștenisem după moartea bunicii.

Casa moștenită, unde, cu mare grijă, m-a crescut bunica, rămasă singură și fără să mai locuiască cineva în ea.

În casa rămăseseră, după cum era și natural, toate obiectele casnice, însă după 4-5 luni mama a avut o nemărginită grijă de a nu lăsa nici măcar un capăt de ață, mereu a adus la casa ei, astăzi o căldare, mâine un cearceaf, poimâine un ciur, o drugă și așa, până ce casa a rămas goală, goluță. Într-o zi, stau pe gânduri trist și mă gândesc, oare cum se poate așa ceva și îi zic:

- Mamă, de ce aduci anumite lucruri de la casa mea?

Dânsa îmi răspunde că în locul acestor lucruri va cumpăra lucruri noi și le va duce în loc.

În fine, eu, prin moartea bunicii și acceptarea alipirii lângă mama mea, am crezut că prin aceasta îmi voi croi și eu o situație mai bună și că voi fi ferit și eu de munci grele, necazuri și mizerie și voi crește în liniște și fără griji, așa cum mi se promisese la început de la mama mea și tatăl meu vitreg.

Însă, după ce toate lucrurile au fost mânuite după placul lor, treburile au luat o altă întorsătură.

Pe mine mă ținea mai rău ca pe o slugă, mă culca în cameră cu ei, după un cuptor, pe jos, pe pământ, mă puneau la munci grele, tăiam cu tatăl meu vitreg la fierăstrăul mare lemne, metri, pe care apoi le vindea, mă lua la pădure în fiecare zi, nu ținea cont că sunt copil de 14 ani, mă forța să ridic lemne grele, ca și dânsul.

După 2 luni de zile m-au trimis ca și muncitor la căile ferate M.A.V., la Mehadia, unde era șef de echipă Marian Teleagă din Crușovăț. Aici era o mare lucrare la Râpa Neagră, lângă Mehadia se făcuse o ruptură de apă la linia căii ferate.

Munceam din greu ca copil, deși aveam numai 14 ani, lucram cu lopată, la cramp și la legatul șinelor cu burghiul, iar în multe zile oamenii cei bătrâni de milă, mă mai scoteau de la munca grea, trimițându-mă ba după apă, ba să fac focul la oalele cu fasole sau cartofi, ale muncitorilor și așa trecea ziua, iar noaptea dormeam într-o baracă acoperită cu papundeclă, cu ceilalți muncitori, tot afumat, rupt și gol de haine.⁶⁶

⁶⁶Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 12. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.13. 1913. DUPĂ ÎNMORMÂNTAREA BUNICII, MAMA ȘI TATĂL VITREG M-AU TRIMIS CA MUNCITOR LA CĂILE FERATE M.A.V. ÎNTRE TUNELURILE IABLANIȚA ȘI MEHADIA, LA RÂPA NEAGRĂ

La începutul anului 1913, după 2 luni de zile de la moartea bunicii Dumitra, mama mea, împreună cu tatăl vitreg, fiind dornici tare după bani și cum eu eram de prisos în casa lor, mi-au zis că ar fi bine să merg și eu ca muncitor să le aduc lunar bani în casă, dându-mi exemplu pe alți copii, cum și ei merg la lucru și aduc bani în casă.

Într-adevăr, în acei ani, după potopul din anul 1910, în fiecare an cădeau ploi mari torențiale, peste toată partea noastră muntoasă în „Belzircurile” Teregova, Bozovici și Orșova. Iar apele adunate în văile munților făceau mari pagube statului împărătesc, apele ieșind din matca lor, tot ce aflau în cale, inundau și noroiau, iar terenurile, ce erau mai sus ca apele, acolo, le surpau pe dedesubt.

Așa s-au surpat, pe alocuri, linii lungi de cale ferată a M.A.V., cu umplutură cu tot, de la Domașnea - Cornea, tunelurile de la Iablanița, linia la Râpa Neagră de la Mehadia și așa mai departe pe albia apei în jos, până unde se vărsa Cerna în Dunăre la Orșova.

Apoi se surpau, odată cu liniile ferate, în mai multe locuri, șoselele naționale ale comitatului și cele comunale, apoi, în multe locuri poduri de fier, poduri de lemn sau poduri betonate sub șosele, apoi, că să mai zic, câți stâlpi de telegraf și telefoane cu sârmă cu tot le-a dus apa în furia ei turbată până la Dunăre.

Oare la aceste lucrări se cereau brațe de muncă multe de tot, căci trebuiau făcute și mai rapid, după urgența lor.

M-au trimis și pe mine ca muncitor la căile ferate M.A.V., unde era șef de echipă Marian Teleagă, tot din Crușovăț, el avea o mare lucrare de făcut, cale ferată la Râpa Neagră, între Mehadia și tunele era linia dusă de apă complet pe o distanță de 200 m.

Munceam din greu, ca copil, deși aveam numai 14 ani, lucram la cramp, la lopată, cu roaba la umplutură de pământ, urcam cu roaba plină pe scânduri de lemn făcute schelă, la legatul șinelor și cu burghiul la găuritul traverselor.

În multe zile, oamenii mai bătrâni ca Săbin Bigiviu și Pau Bain, de milă, mă mai scoteau de la munca grea, trimițându-mă ba după apă, la o fântână, la un canton de pe linie, ba să fac focul la oalele de pământ, ce fierbeau cu fasole, varză sau cartofi ale muncitorilor și așa trecea ziua, iar noaptea dormeam și eu cu ceilalți muncitori într-o baracă pe priciuri și acoperită cu papundeclă.

Plata, pentru zilele lucrate, se făcea de 2 ori pe lună, la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Eu primeam de la 13 până la 17 coroane la fiecare plată și trebuia, în ziua în care primeam plata să o duc seara acasă, să o predau mamei și tatălui vitreg. Și așa mereu eu am muncit din greu întreg anul 1913 și în anul 1914, până în luna iulie, când s-a decretat mobilizarea în Austro Ungaria.

De fiecare dată, când duceam banii primiți pentru zilele lucrate, ceream și eu un ban, ca de la părinții mei, căci eu așa-i socoteam, să-mi cumpăr și eu câte ceva din haine noi, dar amândoi se făceau foc și pară, cu ton ridicat, ca la o slugă, îmi strigau că ei nu au bani de haine, căci ei trebuie să-și d-o aranjeze casa lor, care încă nu era decât în roșu.

În primăvara anului 1913 se plănuiră mama și tatăl meu vitreg și vândură din pământul meu moștenit de la bunica, mama tatălui meu decedat, 3 jugăre de pământ,

lui Ion și Ionichia Vasilescu cu 200 de coroane, zicând către mine că cu acești bani îmi va face și casa mea nouă, cu uși, ferestre și tot ce trebuia nou în ea. Apoi vândură și cele 12 oi ale mele, tot sub motiv că-mi va face casă nouă. Mai târziu, tot în acel an, vândură și cele două vaci ale mele, iar în schimb au cumpărat în aceeași zi alte două vaci, dar în cărțile vacilor cumpărate nu a mai trecut numele meu, ci a trecut direct numele mamei, pur și simplu s-a putut vedea că pe toate căile cei doi părinți căutau să mă înșele, ca să mănânce totul și să vândă tot ce moștenisem eu de la bunica.

Eu eram supus și ascultător, nu ziceam un cuvânt, căci așa mă crescuse bunica, eu nici nu bănuiam nimic ce se petrece cu mine, credeam că așa va fi bine, cum îmi ziceau ei.

În sfârșit eu eram toată săptămâna la lucru la căile ferate și când venii acasă într-una din duminici, în luna ianuarie 1914 văd că se descarcă în curtea casei lor 2 căruțe pline cu uși, ferestre noi, cu scânduri pentru pardoseala casei întregi, le adusese maestrul Petru Țolea din Petnic, care le-a lucrat și le-a făcut toată lucrarea, până le-a pus toată casa la punct, cu banii mei de pe pământul vândut, cele 2 vaci și cele 12 oi vândute și din plata muncii mele lunare.⁶⁷

⁶⁷Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 13. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

I.14. ANUL 1914 ȘI 1915 EVENIMENTE ÎN JURUL CONCENTRĂRII LA ARBEIT ABTEILUNG DE FĂCUT DECUNGURI PE DEALUL ALIONULUI LA ORȘOVA ȘI LA ȚĂROVA, CU VITELE VARA

În luna iulie 1914 se declară mobilizarea generală pentru toți bărbații care au făcut armata, de la 20 la 42 de ani împliniți. Tatăl meu vitreg a fost mobilizat la Regimentul 8 honvezi din Lugoj și trimis pe front la o coloană cu muniții în Munții Tirolului, de unde nu a mai venit acasă până la terminarea războiului, în noiembrie 1918.

În luna august 1914 fusei retras de la munca căii ferate ungare de către mama mea, care mă ținu ca pe un muncitor, la tot lucrul casei, care survenea zilnic.

Eu, de acum aveam 16 ani, cam mărișor, mă mai întinsese munca și prietenia pe care o aveam, ca muncitor tânăr la calea ferată ungară cu ceilalți muncitori, timp de un an și 8 luni de zile. Anii războiului trecură repede, 1914 și 1915 cu griji și necazuri, cu munca grea, care apăsa pe umerii mei, căci eu eram de acum singur om în casă, cu toată gospodăria ei. Nu mă mai gândesc la hainele mele, care erau uzate și slabe sau la hrana, care era mai sărăcuță, dar cu atâta amărăciune mă gândeam numai la numărul oamenilor, care zilnic erau chemați în armată și trimiși pe diferite fronturi, apoi, nu treceau 10-20 de zile, până se chemau alții. Alții scriau că sunt răniți în spitale, alții veneau la o „urlab” de odihnă cu rănile nevindecate, de la care am aflat de toate grozăviile războiului.

Tot la armată îmi era gândul, ca mâine voi fi și eu recrutat și încorporat, că începuseră a recruta și băieții intrați în 18 ani.

Pe lângă lucrul casei, ce-l aveam în anii 1914 și 1915, mai fusei și concentrat o lună de zile, împreună cu alți copii și oameni peste 42 de ani din sat, ne-a dus să facem „decunguri” pe dealurile Alionului, deasupra satului Tufari - Orșova.

Iar pe dealurile Toplețului, până la Iablanița, am făcut anumite drumuri prin pădure, pe unde să poată trece cu artileria de calibru mare.

Iată că a sosit și anul 1916, anul sortirii vieții mele, cu care completez vârsta majoratului, de 18 ani. În ziua de 20 mai 1916 fusei recrutat „tanghit” pentru arma infanteriei, iar în ziua de 29 mai 1916 a trebuit să mă prezint la încorporare, la Regimentul 43 infanterie în garnizoana Caransebeș, la cazarma făcută în timpul împărătesei Maria Tereza.

Eu încă nu împlinisem 18 ani, însă, dacă așa era ordin de la împărăție, nu aveam niciun cuvânt de spus.

În aceste 9 zile, cât am mai stat acasă, de la 20 la 29 mai 1916, am revăzut mereu toate lucrurile mele din timpul copilăriei, casa și peste tot unde am crescut pe lângă bunica, mereu oftam după bunica mea bună, să mă vadă acum crescut și cătană la Împăratul Franz Iosef. Mă gândeam singur, Doamne, oare mă voi mai întoarce eu din acest război și cine știe cum, schilav sau sănătos, totuși, așa cum eram, eram călăuzit de gândul biruinței, gândul încrederii în mine însumi, că mă voi întoarce teafăr și sănătos iarăși la casa mea.

Între timp, după retragerea mea de la căile ferate ungare, în luna august 1914 și până la 29 mai 1916, ziua înrolării mele ca soldat în armata austro-ungară, eu am lucrat mult de tot în gospodărie la casa mamei.

Am crescut două juninci și doi boi, pe care îi aveam în grija și paza mea, în vara anului 1915 am mers la pășune, la Țărova, între hotarul comunelor Pârvova și Breazova, din „Bilzircul” Bozovici.

Aici, la Țărova, vitele și oile noaptea le închideam într-un staul zidit din piatră de vreo 18 m de lung, acoperit cu lemn de mesteacăn și peste el cu fân și cu o singură ușă de intrare făcută din nuiele împletite rar pentru aer.

Pentru noi, păzitorii, aveam un bordei săpat înaintea staulului în pământ și aici făceam de-ale gurii și tot aici dormeam noaptea pe niște fân uscat sau frunze, de prin lemne aduse din pădure.

Ortacul meu, Meilă Orza, îmi povestea că staulul este făcut în urmă cu 60 de ani de bunicul său, moș Petru Giurgescu și că moșul acolo și-a petrecut tinerețea lui, de primăvara, de cum se topea zăpada și până toamna târziu, după Sâmedru, când venea din nou zăpada, așa drag avea moșul Petru Giurgescu să trăiască izolat cu marvele lui de toate categoriile, vite, porci, oi și capre, la Țărova.

Staulul era înlăuntru despărțit în două, o parte oile și o parte vitele cornute, legate cu funii de curpin.

De la acest staul mergeam cu vitele la pășune de dimineața și după masă, până seara pe câmpia islazului comunei Crușovăț și în pădurea Comunității de Avere de pe atunci.

Eu, cu ortacul meu de pădure, într-una din zile slobozirăm vitele singure, le dădurăm drumul prin islaz, fără să le mai urmărim cu ochii măcar încotro au plecat.

Noi, până ce mâncărăm frustucul de dimineață, până ce curățirăm puțin prin bordei și în staulul vitelor, ba ne mai învărtirăm, cu una, cu alta, ca fetele mari prin casă, de la fântâna cu trei mesteceni, unde aduseserăm și cu cocăleia două găleți cu apă, să avem pentru nămiază, când ne vom înapoia cu vitele.

Timpul nu stă pe loc și trecu repede, noi plecarăm după vite către islaz, pe unde știam că le-am mai pășunat în toate zilele dinainte, apoi, ce să vezi, ia tu vitele de unde nu sunt, ne întristarăm și plecarăm în toate părțile să le căutăm pe la toți vecinii, doar le-a fi văzut careva, undeva, nimeni nu știa să ne spună ceva adevărat.

Ce se întâmplase, un lucru atât de curios la care nu ne-am așteptat nici noi, nici alți oameni care, de atâția ani de zile, stau în aceste păduri și așa ceva nu au văzut și nici nu au auzit.

Vitele au coborât de la pășunea islazului la pârâul din vale, au băut apă și au plecat pe pârâu la deal păscând iarbă pe marginile lui, către Poiana Cerbului, care se vede într-adevăr ca un covor verde, frumos, presărat cu floricele argintii de apă de pădure.

Ce se întâmplă? Două haite de lupi au coborât de pe culmile împădurite, tot la pârâul de pe vale, au mirosit copitele vitelor și le-au mânat dinapoi, până ce le-a venit lor bine să le atace.

Vitele mergeau numai pe pârâuaș, căci în pădure nici la dreapta, nici la stânga nu puteau să intre, deoarece era o pădure tânără, de câțiva ani împădurită și era foarte deasă.

Se făcu o deschizătură pe o coastă cu zmeurari la partea stângă a pârâului, vitele alergară către coastă, haitele de lupi după ele, le înconjurară și începură să le atace, un junc mai tânăr a și fost încolțit și trântit la pământ, cu celelalte vite s-au început o luptă sălbatecă, lupii se repezeau la vite să le încolțească, vitele se apărau cu îndârjire, ba cu coarnele, ba loveau cu picioarele, lupii scheunau, acei care erau atinși de coarne sau de picioare, vitele mugeau și ele, iar părul lor era peste tot ridicat, ca pe porcii sălbatici, de furioase ce erau.

Eu cu ortacul meu, după ce am căutat o oră întreagă peste tot, cum am știut noi, în cele din urmă ne hotărârăm să mergem să le căutăm și la pârâu, jos în vale.

Nu mai stăturăm pe gânduri, luarăm cei doi câini cu noi și plecarăm la pârâu, acolo, într-adevăr, găsirăm urme de copite de vite proaspete și care arătau direcția plecării lor pe pârâu în sus.

După ce meraserăm pe pârâu cam 1 km vedem că câinii noștri miros ceva urme asemănătoare ca de câine

și începură să latre și să se repeadă înaintea noastră, noi legarăm câinii, dar abia îi mai puteam ține lângă noi, de nervoși ce erau, tremurau și ne trăgeau după ei, noi mergeam și mergeam pe pârâuaș, deodată, după un cot de pădure, după cum făcea cotitura și pârâul, vedem, cam numai la 30 m, pe o coastă cu zmeurari cum vitele noastre se luptau cu haitele de lupi.⁶⁸

Noi nu ne-am pierdut, dar puține emoții, ca orișicare, am fi avut în asemenea cazuri, repede slobozirăm câinii, care se și repeziră lătrând către vite și lupi și ne repezirăm și noi cu zbierete și huiduieli, văzurăm că lupii începură să dea în retragere, câinii după ei, noi în ajutorul câinilor, iar la vreo 100 m pe pârâu, tot în sus, văzurăm că lupii se îngrămădiseră probabil pe vreun lup lovit de vreo vită mortal și îl scheunau de credeai că-l plâng 5-6 femei pe un om accidentat.

Vitele apoi le-am îndreptat să plece singure pe pârâu la vale de unde au venit. Acum, eu îi zic ortacului meu:

- Ce facem cu juncul, care este încolțit la burtă și cu nasul spintecat?

Juncul încă răsufla, nu era mort, pesemne că lupii nu au avut vreme să îl împartă, căci ei erau angajați în luptă cu vitele și voiau, probabil, o pradă mai mare.

Stând cu câinii lângă noi, ei lătrau mereu în direcția lupilor, odată auzirăm un foc de armă, apoi auzirăm și al

⁶⁸J. Ehrler remarcă numărul încă mare al lupilor, în secolul al XVIII-lea, care în zonele de câmpie erau vânați cu câini și cai. „Câinii erau de diferite soiuri: din cei supli și din cei puternici. Cei dintâi întrec lupul în goană și îl țin pe loc, iar cei din urmă îl apucă cu colții. Călărețului nu-i mai rămâne decât să-l altoiască cu ghioaga și să-l răpună. Aceste răpitoare produceau pagube foarte mari, deoarece vitele petreceau zi și noapte sub cerul liber. Caii se apărau singuri. cei mai bătrâni luau mănjiu la mijloc, făceau un cerc mare lipind capetele unul de altul și loveau neconținut cu copitele, așa încât lupii nu se puteau apropia. Lupii nu atacau vitele cornute decât în cazuri de nevoie stringentă și dacă acestea se aflau izolat. Altfel, îndată ce observă răpitoarele, vitele tăbărăsc - asemenea porcilor - asupra lor”. El descrie experiența, pe care a văzut-o, în care doi lupi, ajunși într-o turmă de porci nici n-au mai apucat să atingă pământul, fiind sfărtecați încă în aer. J.J. Ehrler, *Banatul de la origini până acum (1774)*, prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Editura Facla, Timișoara, 1982, p. 126-127.

doilea foc, tot în direcția unde au rămas lupii pe pârâu în sus, câinii se repeziseră, noi la fel merseserăm după câini, apoi ce vedem la 100 m. Șumarul cu sectorul acelei păduri, călare pe un cal roșu se uita la rămășițele lupului acela, care fusese lovit de vitele noastre și pe care-l mâncaseră acolo cele două haite de lupi, care, la cele două focuri de armă, au dispărut unii la dreapta și alții la stânga pârâului, intrând în pădurea deasă de unde nu s-au mai văzut.

Șumarul vine călare către noi și ne întreabă:

- Ce e cu voi pe aici, în sectorul oprit de a umbla cu vitele?

Eu îi povestesc toată întâmplarea noastră, așa cum s-au petrecut lucrurile până acum.

Îi mai zic:

- Domnule șumar, altul este necazul, bine că ați venit într-un ceas bun, căci eu cu ortacul meu nu știam ce să facem cu juncul încolțit de lupi, dar nu este mort, uitați-l aici e aproape, unde s-a dat lupta între lupi și vitele noastre, vă rog haideți și-l vedeți și dumneavoastră.

Șumarul vede juncul și zice:

- Copii, îl punem pe calul meu, eu merg pe jos, vi-l duc până la staulul vostru și acolo vedeți ce faceți voi cu el.

Zis și așa s-a făcut.

Pornind cu șumarul împreună am ajuns cu vitele pe pârâu la vale, am mers la staulul nostru împreună, unde am mâncat cu toții, am mai chemat și vreo 2-3 vecini, prieteni buni cu noi și am făcut un „szekey gulaș”, ca la mama lui.⁶⁹

⁶⁹Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I, fascicolul 14. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

PARTEA A II-A

DE LA 26 MAI 1916 PÂNĂ LA 18 OCTOMBRIE 1918

II.1. 29 MAI 1916. DIN CRUȘOVĂȚ PÂNĂ LA CARANSEBEȘ. ZIUA PLECĂRII TINERILOR RECRUȚI PENTRU ARMATA AUSTRO-UNGARĂ, CEI NĂSCUȚI ÎN ANUL 1898

Era o zi de sfârșit de mai, cu toate bunătățile și frumusețile pământului, cu câmpuri verzi, mănoase și pline de bucurii, grădinile pline cu diferite flori, care aduceau prin miresmele lor parfumul plăcut vieții tinerilor, care în această zi, pentru ultima dată părăsesc casa părintească și lasă patul lor dulce, în care au dormit lângă mama lor până astăzi, fără griji și fără poruncă cu ceasul să sune goarna la stingere sau deșteptare, să fie „haptag” în picioare.

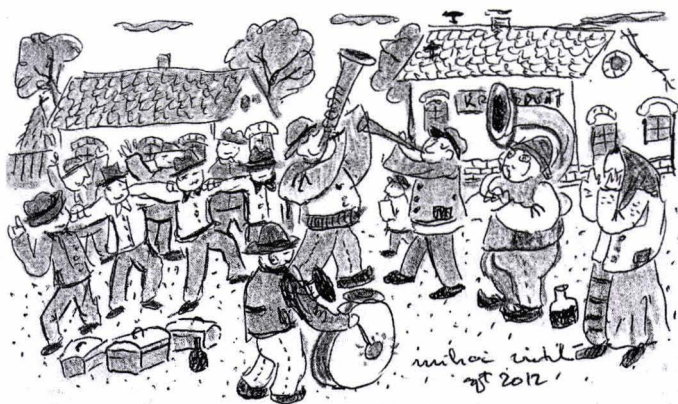
La cea mai mare parte a tinerilor, această zi era pentru mulți o zi de mare sărbătoare, ziua bucuriei, căci au ajuns și ei la majorat și aleși apți să poarte mondurul și pușca cătănească, pentru care se vor instrui să le apere cu nădejde.

Eu vă spun adevărul, pare că o privesc și astăzi acea zi de tristă amintire, adică 29 mai 1916.

Era o zi de dimineață întunecată și plină de tristețe, mi se părea că și glasul cocoșului din mijlocul găinilor din curte, cânta a durere și a amărăciune.

La fel și cățelușul, care era pe lanț în grădina casei, scheuna plângător una-ntruna și nu mai avea astâmpăr de nervos ce era.

Nu vedeai în această zi, nici la animalele domestice ale casei, voiciune sau să se bucure ca într-alte zile, când veneam în curte și ele veneau în jurul meu.

Tinerii din satele învecinate au început să sosească la gara Crușovăț încă de la orele 11 înainte de prânz.

Iată că vin tinerii din Verendin, Mehadica și Cuptoare, apoi cei de la Cornereva, Bogâltin, Globurău și Plugova.

Toți aveau muzicile lor, la căruță cailor aveau clopoșele la gât și erau împodobiți cu procovițe noi țărănești, de diferite culori, care de care mai frumoase și mai arătoase de îți fugeau ochii la ele.

Alte căruțe veneau în urma lor pline cu cufere vopsite în diferite culori, iar în jurul acestor căruțe erau o mulțime de oameni, rudeni ai celor ce plecau cătane.

Muzici vestite erau pe acele vremuri, de pe Valea Mehadiceii, era muzica lui Afrim cu lăuți și țimbal de la Mehadica.

Iar cei de pe Valea Cornerevei, până la Plugova aveau pe Grigorie de la Valea Bolvașnița și pe Chilă de la Plugova, aceștia aveau o fanfară minunată cu tot felul de instrumente, ce se cereau pe atunci.

După orele 12 sosirăm la gară ultimii, noi tinerii din Crușovăț, fără căruțe și fără mult alai, căci satul era aproape de gară, dar totuși avuseserăm și noi o muzică mai sărăcuță și câtă lume, din rudeniile mai apropiate. Ca muzicanți erau Iosum Ienășescu zis „Calu” cu clarinetul, moșu Ilia Domil, zis „Mârlava”, cu moșu Vasile Bocan cu cimpoaiele și Ilie Gelea cu bombardonul.

La gară, după ce sosiserăm toți tinerii din toate comunele, se începu obișnuita cunoștință între tineri, părinți, frați, surori etc., apoi începură să se cinstească din sticlele lor reciproc cu câtă apă vie de prună, iar cei bătrâni din ploștile lor de lemn natural în sculptură din mâna omului.

Muzicile se îmbinară toate laolaltă și începură să cânte o horă mare, ca în Banat, atât de frumoasă și plăcută la toți. Se prinseseră în horă toată tinerimea ce se afla la gară, ba după o gură de apă vie, mai făceau câte o glumă și bătrânii care veniseră să-și petreacă nepoții care plecau cătane.

Mai este o oră până la sosirea „czugului” de la Orșova spre Caransebeș, apoi cântece, bucurii se îmbrățișau tinerii cu fetele prietene, începură din nou să joace de doi, apoi câte un brâu sau o ardeleană, mamele își priveau copiii cu atâta dragoste fierbinte de mamă, îi mai chemau de la horă, le mângâiau obrazul, îi sărutau, apoi intrau și mamele, de dragul lor cu ei la rând și jucau împreună, aceasta ca să le facă toate bucuriile copiilor, ca să plece veseli și cu inimile curate și liniștite la cătănie.

Numai eu stăteam la o parte și îi priveam pe toți, eram trist și amărât, stăteam pe cufărul meu improvizat de mine, nevopsit, numai eu nu aveam pe nimeni, cine să mă mângâie și să mă petreacă.

Stând așa pe cufăr mă gândeam:

- Doamne Sfinte, oare pentru cine ne vor pregăti și instrui atâta tineret, care peste 3-4 luni de zile vor fi trimiși

pe fronturi să ne luptăm cu alți frați, poate nevinovați ca și noi?

În jurul nostru mereu se plimbau jandarmii cu pene negre de cocoș la coif, să asculte, ba să vadă ce vorbim noi tinerii, ce zic părinții și care sunt ideile noastre, ale acelora care pleacă în armată, ba ascultau cântările noastre să vadă cum și unde lovim cu ele.

Jandarmii, plimbându-se și la dreapta și la stânga, unul din ei se oprește drept la mine și îmi zice cu glasul stricat, în românește, așa cum era pe atunci:

- Na, la dumneata tinere este trist, eu vede asta, de ce nu cântă și D-ta cu ceilalți cătane și veselia puțin, să bea puțin palincă, la voi este bun palinca aici, na hai se vede cum știa la D-ta să cânte, că este frumos cătană la împăratul nostru Franz Iosif.

- Da, da, răspund eu, însă noi tinerii de astăzi... întrerupsei...se auzi semnalul și „czugul” plecă din gara Iablanița, peste 15 minute era aici.

Ca un curent electric se începură pregătirile pentru urcare la „czug”, unii plângeau, alții cântau, muzicile cântau marșuri de bună plecare, toți cei din familie le urează celor ce plecară, să se întoarcă acasă cât mai curând, sănătoși și în viață.

Jandarmul de lângă mine îmi zice:

- Na tinere, spune ce vrut la D-ta. de spus, mai este timp destul până vine „czugul”.

Eu zic:

- Aha, da..... noi tinerii de astăzi mergem la război, să luptăm pentru cei bogați, care rămân acasă și pe care îi acoperiți voi.

Zice jandarmul:

- Măi tinere, nu vorbește așa, tu cântă odată, na, acuși vine „czugul”.

Eu mă gândi, să-i fac pe plac. Chem pe cei 2 prieteni ai mei și le zic să mă secondăți, pe Luchean Davidescu și pe Iosif Mărgan, să cântăm într-o melodie plângătoare, dar totuși plină de curaj:

Bati-o Doamne de mașină
Cum ne trece în țară strină,
Vine mașina greoaie
Fumul negru o noroae

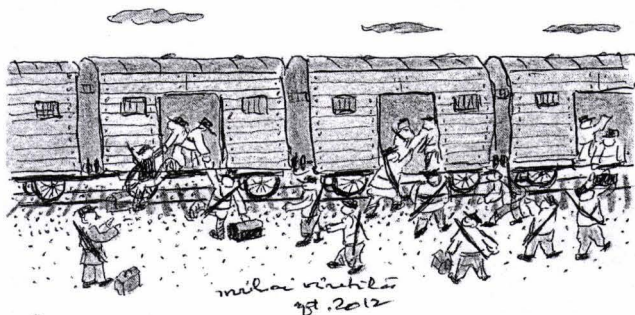
Una-n față, alta-n spate
Alta pe la jumătate,
Cu vagoanele-ncărcate
Cu voinici ca brazii-nalți
Duși pe front chiar și legați

Unde zac părinți și frați
La Doberdo îngropați
Pentru oamenii bogați
Carnea lor de tun în sânge
Prefăcută nu va plânge

Ziua odată va veni
Sângele va clocoti
Soarele va răsări
De la mic și pân la mare
Toți vor cere răzbunare.

Cum s-a terminat cu cântecul, „czugul” a și sosit la semnal în zona gării, iar jandarmul a început furios să injure zeii și „Budöş Olah”, iar prin vâlmășeala aceia cu urcarea la „czug”, unii cu cuferele în cap, alții cu ele în mâini, unii le dădeau pe ferestrele „czugului” și așa că jandarmul cu pene de cocoș a rămas huiduit de atâta mulțime, ba

până la urmă ne-a și tras un sălutir cătănește cu arma la umăr și mâna la coiful lui, la plecarea „czugului”.

Greutatea „czugului” era atât de mare, căci abia trei mașini l-au putut scoate pe toate curbele și tunelul pe dealul Domașnei, până la Poarta Orientală.

La Caransebeș ne-au așteptat delegați în gară și ne-au condus la cazarma zidită din timpul Mariei Tereza din centrul orașului, lângă parcul popular.⁷⁰

⁷⁰Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 1. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.2. DUPĂ 29 MAI 1916. ÎN JURUL PLECĂRII LA ICIN DE LA CARANSEBEȘ. INSTRUCȚIA PÂNĂ LA ITALIA - AJUNS LA 1 OCTOMBRIE 1916. EVENIMENTELE ÎN JURUL PREZENTĂRII ÎN ARMATĂ

Până la data de 1 iunie 1916, prezentându-ne în primele zile 800 de recruți din cele 99 de comune ale graniței din Monarhia Austro-Ungară în curtea cazărmii „Maria Terezia” din Caransebeș, s-a format un detașament, care, sub comandă, am fost trimiși la Regimentul 43 Infanterie în orașul Icin - Boemia, în Ceho-Slovacia de astăzi, unde era mutată reședința Regimentului 43 Infanterie din Caransebeș.

Acest detașament, sub comanda a doi ofițeri delegați ai reg<imen>tului, după ce s-au format plutoane, pe vagoane de încărcare, ni s-au făcut recomandările și regulile de păstrat în timpul călătoriei pe calea ferată, ne-am învagonat, punând la fiecare vagon câte un șef de vagon și așa am călătorit două zile și o noapte, până la Icin în Boemia.

La gara acestui oraș am fost așteptați de colonelul comandant cu muzica reg<imen>tului și alți ofițeri și grade mai mici.

De la gară am fost duși până în cazarmă cu muzica reg<imen>tului înainte pe strada principală a orașului Icin.

Noi recruții îi urmăream în coloană de marș, patru câte patru, în urma muzicii militare.

Ajunși în curtea cazărmii, colonelul ne-a ținut o cuvântare strașnică în românește, scoțând în relief ca să ascultăm, să ne instruim cât mai repede pentru apărarea monarhiei. Căci dacă nu vom lupta să ne apărăm

monarhia, familiile noastre vor îngenunchea și cu toții vom suferi robie.

Repartizându-ne pe companii de instrucție, eu am fost repartizat la compania a 2-a, c<oman>d<an>t era un L<ocotenent> Lang Ion, avocat din Timișoara.

A doua zi am început instrucția, „recrut ausbildung” pe terenul de instrucție, în lunile iunie, iulie și august am trecut repede prin toate felurile de pregătire de război, atât a individului, apoi ale grupei, plutonului și ale companiei, a mers repede cu instrucția tehnică, mai mult se baza pe instrucția de luptă și tragere cu gloanțe bune.

La 1 septembrie 1916 s-a format un Batalion, al 23-lea marș, cu destinația Budapesta, Arad, Brașov.

În acest batalion eram și eu și știam că România intrase deja în război cu Austro-Ungaria și Germania.

Noi, câțiva ostași, care ne avansaseră fruntași, ghefrăiteri, cu o stea la gât, bănățeni și ardeleni, ne bucuram mult că mergem la frontul românesc și nu ne trimit pe alte fronturi, în Rusia sau Italia.

Eu și câțiva fraitări am mers în oraș și am cumpărat tricolor românesc, panglici înguste și mai late, apoi am mai făcut și câteva stegulețe. Panglicile le-am pus sub reverul de la veston.

La plutonul meu am avut un comandant s<ub>l<ocotenent>t ceh nou venit din școală, foarte bun ofițer, el vedea totul ce se mișcă în pluton, dar nu zicea nimic.

S-a pregătit totul cu echipament nou și întreg materialul de război.

Ne-a adunat din nou colonelul în curtea cazărmii, am depus din nou jurământul de plecare sub arme cu material de război, ce se cere unui batalion de marș, am plecat cu muzica regimentului la gară, aici imediat s-a început învagonarea, întâi cu materialul de război,

alimente etc., apoi, în urmă s-au urcat în ordine și trupa sub o disciplină frumoasă.

Cât am stat în gara Icin se vedea fierbere între noi ostașii, eram cu toții veseli că mergeam la Brașov, pe linia frontului românesc ba, desigur, și aici în gară i-a scăpat vreunui ostaș vreun cuvânt sau a arătat la vreo fată panglica cu tricolorul românesc sub rever la veston, căci la Icin fiecare ostaș avea câte o fată, fetele erau tare drăguțe și frumoase și ele ne simpatizau pe noi cătanele române din Banat și Ardeal și mergeau cu noi la plimbare, la ștrand, la baie, pe șoselele frumoase, de o parte și alta cu meri de tot felul, ne plimbam în jurul orașului peste tot, dumineca, când aveam și noi timp liber.

Se sună semnalul de gornistul batalionului, apoi muzica începe marșul Regimentului 43 Infanterie și trenul plecă, muzica a rămas cântând în gara Icin, până ce trenul nu s-a mai văzut.

La plecarea trenului din gara Icin atâta zbieret și alai, din partea civililor, a fetelor de pe peron, de nu mai știai ce este.

Trenul merge spre front, nu se mai vede, numai gândurile ostașilor și al fetelor din Icin poate se mai ciocnesc, inimile lor bat ca ceasurile, care nu se mai pot ajunge, nici din secundă în secundă.

Trecând două-trei stații, așa este, se mai uită trecutul și omul se gândește către viitor.

Apoi începurăm și noi să cântăm cântece ostășești și Pe-al nostru steag e scris unire și altele oprite, care nu era voie să se cânte, în fine ajunseserăm într-o gară, înainte de a intra în Budapesta.

Aici este ghinionul și aici este năpasta de prins peștele viu.

Trenul se opri, se trase pe o linie în triaj, aici fu ocolit ca de un pluton de honvezi și am primit ordin prin ofițerul

de serviciu al trenului nostru, că nu aveam voie nimeni să ne dăm jos până la alte ordine și dispoziții.

Aici vine la fiecare vagon un colonel cu suita lui de la comandantul gării și spune să desfacă fiecare reverul de la veston și să arate, cine are tricolor cu panglică românească, a mai aflat la unii și la alții nu, eu l-am arătat singur și am spus că sunt român gefraiter și că merg la Brașov la război cu întreg batalionul.

Și așa s-a aflat și în alte vagoane, după ce s-a dat ordin ca întreg trenul cum se află să i se schimbe direcția în Italia și nu mai merge către Brașov.

Iar ca pedeapsă, acești oameni la care s-a aflat tricolorul românesc să fie trimiși imediat pe linia frontului în Italia și să fie schimbați chiar aici din unitatea lor în altă unitate.

Așa că eu cu sublocotenentul ceh am fost mutați la compania 4, plutonul 3 de la compania 2, plutonul 4.

Trenul s-a îndreptat spre Viena și a doua zi am sosit la Laibach.⁷¹

La Laibach în Austria ne-a amestecat și încadrat din nou cu alt detașament mic de marș, adunați de prin spitale, care au avut răni mai ușoare și erau vindecați.

De la Laibach am plecat din nou cu trenul și la Sf. Petru, în apropierea frontului am debarcat întreg batalionul de marș, am fost încartiruiți într-un sat vecin, în jurul căruia am și început a face numai instrucție de luptă, de aici se auzeau foarte bine tunurile care trăgeau și cum explodau proiectilele lor.

Instrucția de luptă, care o făceam ziua și noaptea, ne apropia mereu către front, ne obișnuiserăm cu terenul, foarte multă piatră și stânci mai mici.

Marșurile le făceam numai noaptea, căci ziua se vedeau ridicate sus de tot 2-3 baloane, aviația era rară de tot.

⁷¹Ljubliana.

Și, în felul acesta, am ajuns pe picioare până la sectorul Regimentului 43, unde era întreg trenul regimentar cu toate magaziile, atelierele, alimentele etc., precum și bucătăriile companiilor, pentru luptătorii de pe linia frontului, acest sector era format între satele Copriva și Scârbine, toate distruse, numai zidurile lor de piatră se mai țineau sus, unde și unde.

Aici, în acest sector s-a înapoiat, chiar atunci, de pe front întreg Regimentul 43 pentru refacere.

S-a repartizat la fiecare companie, după specialitatea fiecăruia din oamenii nou sosiți, s-a verificat întreg echipamentul și așa fiecare companie și-a completat efectivul de care avea nevoie.

Apoi, comandantul companiei, cu restul ofițerilor companiei au explicat ostașilor, tot mersul, cum este pe front, cum își primesc hrana și numai noaptea, nu este voie nicio flacăară, niciun chibrit sau țigară, nicio ciocănitură de unelte sau arme, nu se vorbește, fiecare merge prin flanc, după cum este porunca, restul de lămuriri le-am aflat repede de la oameni vechi în front și de la bucătari mai mult, care știau totul și mai mult decât trebuia.

Apoi compania, după masa de seară, în sectorul ei, oamenii fiind și oboșiți au adormit repede sub corturile lor individuale.

Aceasta este compania 12. Comandantul companiei era căpitanul Ion Ion din Mehadia, la această companie eram repartizat și eu ca gefraităr, comandant al unui șfarm (grupă de pușcași).⁷²

⁷²Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 2. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.3. LUNA OCTOMBRIE 1916. AJUNS ÎN SECTORUL BUCĂTĂRIILOR. 6 OCTOMBRIE 1916

În luna octombrie 1916, lângă Scârbina, ajuns în sectorul bucătăriilor, la 6 - 7 km de linia I a frontului. Marea ofensivă din octombrie 1916 era începută, se dădeau lupte mari, pe viață și pe moarte. Regimentul 43 era pe poziție în sectorul de la Doberdo. Pe 8 octombrie 1916 întreg regimentul a fost scos din luptă, căci suferise mari pierderi și îl înlocuise Regimentul 39 infanterie de unguri, cu ordinul să rămână în rezervă timp de o lună de zile, pentru refacere și completarea lui cu ostași proaspeți de la P.S.

Regimentul venise în bivuacuri în jurul sectorului trenului regimentar și a bucătăriilor.

Aici s-a reorganizat și completat cu tot efectivul de recruți și nou sosiți cu 2-3 zile înainte cu 23 Batalion de marș.

După ce era organizat regimentul pe batalioane, companii, etc. repartiția recruților s-a făcut egal printre ostașii vechi în front, li s-a predat întreg materialul de război, cu muniția necesară, câte 24 cartușe de fiecare om și hrană de rezervă, 3 cutii de conserve, 1 kg „czibar” și 0,250 kg cafea cu zahăr surogat în tablete.

În ziua de 12 octombrie după masă pe la ora 14 s-a sunat alarma de gornistul regimentului, și anume de ce? Italienii au contraatacat și au făcut o ruptură mare la Regimentul 39 infanterie, care era în sectorul de luptă, pe linia Doberdo, către orașelul Görtz.

Regimentul a primit ordin să plece imediat, să ocupe acest sector de la Doberdo și să înceapă lupta de apărare, punând stavilă de oprire italienilor cu orice preț.

Tranșeele de apărarea s-au ocupat, lupta se începe, vin în valuri luptătorii italieni. Companiile rezistă, dar cu pierderi mari, mai ales se măcinau ostașii tineri, cu care se refăcuse regimentul, veneau mâțele cu trei aripi, prin curbă ce o făceau drept în tranșee, cădeau, era adevărat iad, ce nenoroc a căzut pe capul acestor ostași tineri, ca să primească botezul războiului, cu mult sânge vărsat, în primele zile și în cele mai mari lupte... cu tot felul de gloanțe și proiectile aruncate și cu tot felul de calibre ale armamentului.

Toți ostașii eram noi aduși pe front, fără experiența războiului, mulți dintre noi, atunci când au auzit șuierând pe lângă noi diferite gloanțe sau proiectile, noi căutam să ne ascundem după oricare ostaș mai vechi aflat lângă noi, crezând că numai așa vom putea scăpa, să nu fim atinși de gloanțe și proiectile.

Situația se schimba din moment în moment, au fost luați mulți prizonieri, apoi mulți răniți, morți, dispăruți etc.

Cu toată dârzenia opusă, totuși, în această noapte de 12-13 octombrie a trebuit să se cedeze pas cu pas, un teritoriu în adâncime de cel puțin 8-10 km, până la satul Kostenovița.

A rămas sectorul Doberdo, Mont Falcone, Dovedache, St. Martin și o parte din pădurea distrusă cu traseul înălțimilor spre orașelul Görtz.

Au mai rămas caverne cu hrană de rezervă, echipament și altele.

A mai rămas, după această retragere un sector platou, cu mai multe doline, făcut, amenajat, sub comanda colonelului Pollak, fost comandant de regiment din anul 1915, de la începutul războiului cu italienii și căruia i s-a dat numirea de „Szegedi lager”, aici erau toate rezervele regimentului, diferite ateliere, popota ofițerilor, cantina regimentului, o sală de primit și expedit răniții, muzica

regimentului și multe altele, peste tot era electrificat, era formatul unui orașel cu adevărat frumos.

De la Szegedi lager până la Kostenovița nu erau decât aproximativ 3-4 km.

Regimentul, retrăgându-se până la Kostenovița, de aici a primit întreg sectorul, până, inclusiv la Faitte Hripps, în înălțime de 2-3 km aproximativ de front.

De aici niciun pas înapoi, în zorii zilei de 13 octombrie se adunau mereu și ostașii care rămăseseră răzleți, se îndreptau fiecare la unitatea și în sectorul său, în prima linie sau la unitățile din rezervă, în a doua linie.

În ziua de 13 octombrie 1916, era mare fierbere și neliniște și la italieni și la trupele amice, începând de dimineața s-au plasat primele arme automate camuflate, apoi telefoanele, legăturile cu artileria și cu unitățile vecine etc.

Și așa, organizându-ne pe noua linie de apărare, a primit fiecare unitate sectorul său și au început mereu să lucreze în piatră cu burghiul, apoi cu dinamită și așa s-au făcut liniile de apărare, adăposturile și cavernele, mai la urmă mari de tot...

În acest sector de la Kostenovița, trecând pe înălțimile lui Faitte Hripps, apoi coborând prin pădurea și micile

înălțimi către orașelul Görtz spre Monte Grapa, pe această linie a stat frontul un an de zile, de la 13 octombrie 1916 până la 12 octombrie 1917, la care dată ultimă, italienii au fost bătuti și siliți să se retragă, peste Isonzo, până la râul Piove, pentru care se va veni cu amănunte la data și luna respectivă.

De remarcat

În sectorul frontului stabilit de la data de 13 octombrie 1916 până la 12 octombrie 1917, adică de la satul Kostenovița, prin Faitte Hripps și panta ce coboară, tranșeele italienilor erau departe spre valea Görtz și la 300-400 m, iar în unele puncte cotite și la 100-200 m, iar posturile mici față în față și la 50 m pentru siguranță erau ocolite cu rețele de sârmă.

Multe întâmplări, așteptate și neașteptate, s-au întâmplat pe traseul retragerii Regimentului 43 infanterie de la Doberdo. Am început din nou să ne săpăm, numai și numai în piatră, ca să ne putem apăra pentru un timp mai îndelungat, era aproape iarna, care nu ne așteaptă că nu suntem pregătiți, muncă și muncă, ziua și noaptea, efectiv mic, suferințe mari, până pe aproape 15-20 zile până ne-au venit ostașii pentru completare, în locul celor rămași prizonieri, răniți sau dispăruți din timpul retragerii de la Doberdo la Kostenovița.

În luna noiembrie 1916, depuseserăm în una din zile jurământul de credință, pentru împăratul Karol al IV-lea de Hohenzolern, al monarhiei Austro-Ungare... în locul lui Franz Iosef, care încetase din viață.

Jurământul a fost depus în tranșee de toată lumea, pe plutoane adunate la cei din linia I, iar rezervele pe companii.

După jurământ am rămas tot în linia I, în tranșee, iar pe data de 15 noiembrie 1916 am fost ales să plec la un curs de 3 săptămâni pentru „Sturm batalion” sub

comanda căpitanului „Flüker”, mi-am ales încă 7 tineri din companie și am făcut această școală în apropierea frontului la vreo 15 km, lângă satul Scârbina până la data de 16 decembrie, când s-a terminat și ne-au trimis iarăși în tranșee, la unitatea de unde am plecat, fiecare calificat după merit de către căpitanul școlii.

Această școală am făcut-o cu drag, deoarece ne gândeam: tot mai bine e aici, decât în fața inamicului, tot scăpăm trei săptămâni.

Ziua și noaptea mereu eram ocupați cu școala, cu aruncări de grenade, atac prin surprindere, individual și colectiv, incursiuni mici și mari, spionaj și contraspionaj, atac fără arme, numai cu „duhmesere”, baionete, revolvere de buzunar, grenade mici, trageri la țintă etc.

Din întreg regimentul această școală am făcut-o vreo 220 ostași, toți tineri între 18, 19 și 20 de ani.

După ce ne-am prezentat la unitatea de front, toți acești ostași trecuți pe la această școală eram la dispoziția căpitanului „Flüker”, însă toate serviciile și toate luptele le făceam încadrați în compania din care făceam parte, în afară de cazuri cu totul speciale, la o incursiune specială, un atac marcat fals, o patrulă de recunoaștere urgentă și așa mai departe.⁷³

⁷³Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 3. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.4. ÎN 25 IANUARIE 1917. ADUC 2 PRIZONIERI VII DE LA UN POST ITALIAN CU 7 OAMENI, ÎN SECTORUL KOSTENOVİȚA - FFAITTE HRIPP

În luna ianuarie 1917 încă ne găseam în linia I a Batalionului 3 și eram tot în compania 12.

Eu primesc ordin să mă prezint la căpitanul „Flüker”, la Triest dolină cu comandantul meu de companie, căpitanul Ion Ion.

Primesc ordin, ca cu „șfarmul” meu, în noaptea de 9/21 ianuarie 1917, să merg în pozițiile italienilor și să le aduc cel puțin un italian viu.

M-am înapoiat la plutonul meu în linia I, mi-am adunat cei 7 din șfarmul meu, le-am comunicat ordinul, ce-l aveam de la căpitanul „Flüker”, le-am făcut și eu câteva recomandări la legea unei incursiuni mici în timpul nopții și pe un teren pietros, mai ales că cunoșteam foarte bine întreg sectorul în fața noastră și știam la sigur unde este instalat postul italienilor înaintat între ambele linii.

Le-am comunicat și lor drumul de urmat, iar ora când intrăm în acțiune nu le-am spus, asta m-a privit pe mine și pe înlocuitorul meu.

Am studiat puțin întreg sectorul companiei, apoi echipați cu strictul necesar, cât mai ușor, am fost gata de plecare și prin flanc câte unul după mine, marș.

La ora 1,30 noaptea, când am părăsit tranșeele din linia I am ieșit pe la compania 1 din dreapta, iar compania 1 a anunțat imediat plutoanele din linia I, cât și comanda batalionului din linia a II-a că gefreiterul Vintilă Petru cu 7 ostași se află între linii cu direcția de plecare către Kostenovița.

Eu am mers în cap, cu 2 ostași în urma mea, la 2-3 pași, iar înlocuitorul meu cu 4 ostași rămași în urmă să vină la 10-15 pași.

Întotdeauna, când am pășit primii din față, cei din urmă stau pe loc, ascultau și supravegheau în toate părțile, aproape și departe. Mă uit la ceas, se vede către orele 2 noaptea, peste tot era liniște mare, zăpada era în creștere, mereu cădeau fulgi de zăpadă, se mai arunca câte o rachetă albă, dar fără importanță, căci de noi cădeau departe.

Ajung chiar în dreptul companiei a 12-a. Cunoșteam terenul ca în grădina mea, mă apropii, trec prin deschizăturile rețelelor de sârmă, care erau distruse de artilerie chiar cu o zi înainte și deodată aud ceva horcăind a somn greu, aha, aici doarme pândarul italienilor. Soldatul meu, de lângă mine repede îi pune batista la gură, îi legăm mâinile la spate cu o sfoară pregătită și a și plecat cu el către tranșeele noastre.

Aici mi-au sosit și restul soldaților din urmă și acum căutam în jurul acestui teren unde sunt ceilalți. Iată că auzim la vreo 5 pași alt italian horcăind a somn greu, dar asta era lângă o pușcă mitralieră.

La fel am procedat și cu al doilea, a și plecat cu el alt ostaș către tranșeele amice, am ridicat și pușca mitralieră și arma celui dinainte și am trimis și cu aceste arme al treilea ostaș.

Timpul a trecut, era către ora 3 și nu mai era timp să mai cercetăm, căci am auzit o gură de italian cam la 15-20 m mai înapoi, probabil vreun control de-al lor, căci a aruncat o rachetă la dreapta noastră, apoi noi eram culcați cu front de tragere în toate părțile. Dădui ordin ca să înceapă să se retragă cât mai repede, iar eu, cu alt ostaș am aflat două cutii cu încărcătură pentru pușca mitralieră, pe care ne părea rău să le lăsăm la locul unde am aflat și pușca mitralieră.

Aici ne-am retras și noi înapoi prin rețelele de sârmă distruse, aici ne-au așteptat și ultimii 3 ostași, pe care i-am trimis eu.

Italienii abia acum s-au trezit și strigau Pero, pero... Ce e cu tine, unde este? Apoi rachete albe și după aceia și roșii pe toată linia frontului.

Apoi s-a început un duel de artilerie și de o parte și de alta, care a ținut până la orele 6 dimineța.

Ostașii cu cei 2 italieni prizonieri intraseră deja în tranșeele noastre, iar eu cu restul ostașilor am mai suferit, căci peste întreg sectorul trăgeau și ai noștri, trăgeau și talienii cu tot felul de arme.

Din tranșeele noastre trăgeau pe deasupra noastră, ca să ne asigure și să ne ușureze retragerea.

Am ajuns cu bine în tranșee, la orele 5,30 dimineța, cu un singur soldat rănit, spart la genunchiul piciorului drept de un glonț dum-dum.

Căpitanul „Flüker” cu ceilalți comandanți de unități erau deja în caverna sectorului a Batalionului al III-lea, le luau interogatoriu celor doi prizonieri.

Mie, ca comandant al celor 7 ostași ai mei mi-au adus mulțumiri, de felul cum am știut să acționăm, fără a avea pierderi.

A doua zi, ordin de zi și propuși la decorații de argint, eu am primit clasa I, iar ceilalți 7 camarazi ai mei, clasa a II-a.

Decorațiile de argint se plăteau lunar, clasa I - 15 coroane, clasa a II-a - 7 coroane.⁷⁴

⁷⁴Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viața de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 4. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.5. ÎN FEBRUARIE 1917. O MINUNE. AM SCĂPAT DE LA MOARTE SIGURĂ. UN PROIECTIL TRAS DE ITALIENI CADE LA PICIOARE ÎN TRANȘEE. ESTE ARUNCAT AFARĂ DE MINE UNDE A FĂCUT EXPLOZIE

Într-una din zile se petrece o mare întâmplare, chiar în sectorul plutonului meu, unde numai o minune a fost de am scăpat de la moarte sigură.

Mai jos arăt cum s-a petrecut toată scena sub ochii mei.

De vreo 2-3 zile noaptea, încontinuu, toate plutoanele cu comandanții lor ofițeri munceau îngrozitor, lucru după lucru, ba aduceau „spanisraitter”, rețele de sârmă, ba aduceau unelte de lucru, ba aduceau material explozibil, muniție pentru arme, alimente de rezervă ca conserve, czibac, zahăr, cafea surogat, ceai, rom și așa mai departe, toate se aduceau de la Triest dolină și se depozitau în caverna batalionului, la linia II, în centrul sectorului, anume amenajată cu rafturi de scândură.

Te uitai pe fețele bieților ostași, erau galbene și una cu pământul, adormeau în picioare de obosiți ce erau.

Așa milă mi-era de ei, când îi vedeam așa amărâți, apoi să spun adevărul, căci eu nu eram deloc obosit, una că aveam și eu câtă stea mică la guler și alta, eu nu duceam greul, tot greul cădea peste ostași, sărmanii de ei.

După ce ne înapoiarăm în „decunguri”, tranșee în linia I, ostașii intraseră în adăpostul „sfarmului” și se culcaseră, n-au mai așteptat ceaiul.

Eu mă dusei la locotenentul, comandant de pluton și îi cerui voie că eu voiesc să stau ca pândarii la „șișartă” (crenelă) în locul soldatului Albu Ion din sfarmul meu,

căruia îi vine rândul să stea de pândă 3 ore și el este tare obosit și a adormit.

Comandantul de pluton a aprobat și eu mi-am luat arma și am și ocupat postul de pândar în tranșee.

Acest pândar era instalat la o cotitură de traversă și era pe un teren mai ridicat, deși era între șeaua ce despărțea Kostenovița de Faighte Hripps, iar lângă această cotitură, fiind un teren bun vizibil pentru armă automată, nu mai departe de 3 pași, era o mitralieră Sfortfeză, dată de batalion cu trăgătorul ei, caporalul Brânzei Nicolae.

Ce s-a întâmplat? Caporalul a vrut să-și fixeze înălțătorul la mitralieră la o anumită distanță, banda cu cartușe fiind la mitralieră, se face percuția din greșeală și se duce un cartuș ricoșând în tranșeele italienilor.

Prin această detunătură se demască locul cuibului de mitralieră, în special italienii, care erau sus pe dealul descoperit, vizavi de Faighte Hripps, de acolo ei vedeau tot ce făceam noi în vale către Kostenovița, acolo ei aveau o instalație cu armament nou, „infanterii gheșiți”, tunuri ușoare cu tragere directă și de flanc, distanța era de 600 de m, iar la înălțime, ca diferență de nivel cam 50 m. Până în acest moment nu am putut consta că pe acest versant se află instalate tunuri cu calibru mic.

Și eu, de la locul meu de pândă, m-am mirat cum s-a putut întâmpla să ne descoperim singuri.

În fine și eu foarte curios, mă ridic deasupra tranșeului, să văd ce distanță era până la italieni în direcția în care s-a dus glonțul, iau binoclul și privesc de flanc la versantul de sus, unde văd ceva mișcări suspecte, italienii se pregăteau de tragere în flanc.

Nici nu apucați bine să mă aplec de spate în tranșeu, căci o dată cu detunătura, ca un trăsnet, proiectilul mi-a și perforat vestonul și cămașa din spate, atingându-mă puțin în șira spinării, apoi s-a izbit de peretele tranșeului din dos, căzând lângă picioarele mele fără să facă explozie imediat.

Eu nu am știut ce se întâmplă, doar atâta știu, ca o nălucă închisei ochii, pusei mâna pe proiectil și l-am aruncat cu putere peste „decung” (tranșeu) către inamic, auzind o explozie zguduitoare.

Italianii de la versantul de sus au aruncat încă două proiectile, unul după altul, primul a trecut pe deasupra mea și a tranșeului la 8-10 m, iar al doilea proiectil a căzut înaintea tranșeului, la 10-15 m, amândouă au explodat la cădere.

După aceste trei proiectile trase, nu s-au mai tras altele, s-a pus o liniște peste tot sectorul, în tranșee, pe la adăposturi nu a mai circulat nimeni timp de o oră.

Eu am stătut la postul meu până ce a venit comandantul de pluton și căpitanul, comandantul companiei, de a examinat la fața locului cele întâmplate.

Caporalul Brânzei zice către mine:

- Frate Petre, mare noroc avuseserăm în îndrăzneala ta, cu care ai avut curajul să arunci proiectilul afară din tranșee, altfel exploda proiectilul lângă noi în tranșee, numai bucăți de carne s-ar fi ales de noi și mitraliera „Sfartzlozze” ar fi scos-o din funcție.

Sus la cotă, în tranșele noastre la Ffaihte Hrip, se afla un „Biobachtung standt”, post observator pentru artileria noastră.

De la acest observator s-au anunțat artileria grea și cea ușoară de toate calibrele lor, s-a arătat exact locul pe versantul din față, unde erau instalate tunurile ușoare ale italienilor, de unde au tras pe linia tranșeelor de vale la 600 m în poziția unde se găsea compania a 12-a.

Cam pe la orele 14, în după masa acelei zile, deodată, s-a început un „tromelfaer”, adică un mare bombardament pe acel versant, cu toate calibrele de artilerie, mari și mici, se vedeau explozii neîntrerupte, aruncând la mari distanțe bucăți de tunuri și pietre cu beton sfărâmat, din jurul tunurilor zidite în tranșeele aceluia versant.

Timp de două ore întreg sectorul s-a cutremurat de explozia proiectilelor, ce asemana mult cu un vulcan, ce aruncă lavă și foc în înălțime și în toate părțile.

Până seara târziu fumega fum negru și miros mare..., peste tot se părea că și piatra arde și întreg versantul s-a scufundat de acest mare bombardament de artilerie, ce a căzut asupra italienilor.

Și așa că nici pe acel versant italianii nu au mai cutezat să ridice tunuri sau alte arme automate, deși era cel mai ridicat dintre tranșeele de față și cele de flancuri ale lor.⁷⁵

⁷⁵Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 5. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.6 MARTIE ȘI APRILIE 1917. AM FOST PRIZONIER ȘI AM SCĂPAT DIN DRUM CU ÎNTREG CONVOIUL DE 22 PRIZONIERI ÎN 8 APRILIE 1917, ÎN SECTORUL KOSTENNOVIȚA

S-a lăsat o liniște peste întreg sectorul, din care făcea parte și Regimentul 43 infanterie. Începuse deja să vină mirosul de primăvară, dar, paralel cu acest miros frumos, venea și mirosul învrăjbit al pregătirii trupelor pentru o mare ofensivă contra italienilor.

După 31 martie, începură să se ivească mugurii primăverii, la anumiți pomi, ca smochinii și castanii, mici și mari, pe alocuri pe doline, unde era mai cald și mai cu puțină piatră, a pădurilor, care nu erau prea distruse de proiectilele artileriei și care aveau bucuriile luminii mai puternice a razelor soarelui de primăvară.

Dar ce folos, că se vede marea bucurie pe acest pământ întunecat de necazuri și acoperit cu atâtea jertfe omenești așteptate și neașteptate, căci toți ostașii unde se aflau la această dată, abia ajunseseră, istoviți, ieșiți din gerul iernii, stând afară și lucrând în piatră la multele caverne, pe care le sfredeleau, dinamitau, construiau, de la caz la caz sau le amenajau începând pentru cea mai mică subîmpărțire, până la unitatea cea mai mare.

Peste tot sectorul de luptă, unde era trimisă o subîmpărțire sau unitate, acolo își avea imediat locul ei ocupat, adăpost ferit de eventualele bombardamente, în tranșeele din linia I, linia a II-a, linia a III-a și în rezervele acestor linii.

La cavernele mai mari, construite pentru unități, se înmagazinau și anumite cantități de hrană și rezervă ca: conserve cu carne, pesmeți, cafea surogat, ceai, zahăr etc.

Erau luate în primire și predate cu procese verbale de către fiecare comandant de unitate.

În cavernele mari din rezervă, de exemplu în Luiza cavernă, puteam intra 1.000 de ostași, avea trei ieșiri și intrări, fiecare ușă cu motor, pentru primenirea aerului, care funcționau continuu, ziua și noaptea.

Înăuntru paturile erau etajate, suprapuse de scânduri de brad și stâlpi de gorun, se cobora pe trepte până la 20 m.

Companiile erau împărțite pe sectoare, pe plutoane și pe grupe, aveau între ele coridoare de trecere, așa că nu se încurcau cu nimic.

Ca această cavernă și altele, tot așa construite, putea să cadă o bombă și de 1.000 kg deasupra ei, căci tot nu i s-ar fi putut face vreo stricăciune, deoarece siguranța ei avea 20 m de la subsol, până la suprafața de sus.

Ploaia începuse să curgă una-ntruna, ca ploile de primăvară, ostașii din întreg sectorul, uzi până la piele, learcă, cei din rezervă cu foile de cort pe spate duceau rețelele de sârmă ghimpată lucrate gata, le numeau „spanisraitter”, treceau peste linii noaptea, cu delegatul pionierilor, le așezau pe locuri, unde trebuia și acolo unde se făceau goluri de sârmă, distruse de proiectilele artilerie.

S-au îndesit șanțurile de comunicații între unitățile paralele cu linia I și a II-a, precum și în adâncimea frontului.

S-au instalat releuri din 100 în 100 m și adăposturi mici pentru 2 soldați, aceste releuri au pornit din linia I, până la ultima rezervă de trupe, în adâncime, cu care se făcea legătura directă.

În noaptea zilei de 4/5 aprilie 1917 italienii au atacat prin surprindere întreg sectorul, de la stânga Kostenoviței, care era ocupat de un regiment de cehi, cu pene colorate la capete, care venise de curând de pe frontul rusesc, din Galiția.

La atacul dat de italieni, cu pierderi destul de mari s-au ales totuși că cehii au cedat și au predat tranșeele fără multă rezistență, căzând, cea mai mare parte prizonieri și restul s-au retras, ocupând liniile a II-a și a III-a, de unde au susținut cu foc și au opus o mică rezistență, până ce au venit trupe în ajutor din rezervă, care i-au și înlocuit complet.

Italianii au ocupat tranșeele din linia I, s-au instalat în ele, aducându-și forțe mari, au avut pregătit să facă un al doilea atac, ca să poată face un front mai larg, după care apoi să poată înconjura și ocupa întreg sectorul Kostenoviței, care predomina sectorul lor și peste toate celelalte sectoare inamice.

Căpitanul „Flüker” din Regimentul 43 infanterie, din rezervă, primește ordin să-și formeze din toți ostașii regimentului, care au făcut școala de „Sturm batalion”, în luna noiembrie 1916, un detașament, cu care să atace întreg sectorul ocupat de italieni, să-i alunge și să-i urmărească până peste liniile lor de apărare.

Căpitanul a adunat un efectiv de abia 150 de ostași, care au rămas de la noiembrie 1916, până la 5 aprilie 1917.

I-au adunat în spatele frontului pe toți acești 150 ostași, i-au repartizat pe plutoane de atac, cu arme ușoare „Han mașinenghever” și grenade de mână, apoi la un pluton li s-au dat și 20 de scuturi de tuci cu crenelă, cu care se putea ataca ziua pe orice teren vizibil, înaintând pe burtă, cu scutul ca mijloc de apărare, mișcându-l cu mâinile pe pământ înaintea capului.

Detașamentul pregătit astfel și cu armamentul ușor pentru contraatac, cum îi spune la nemți „Gegen angriff”, în seara zilei de 7/8 aprilie 1917 am fost apropiați de primele linii, până la 100 de m. Aici am stat în caverne bune toată noaptea, oamenii s-au odihnit, nu au ieșit din cavernă până în dimineața zilei de 8 aprilie 1917. La orele 6 artileria austro-ungară a început bombardamentul vijelios și fără întrerupere timp de o oră. La orele 7,

deodată, s-a prelungit tragerea în adâncime la 4-500 m spre rezervele și tranșeele italienilor.

Apoi armamentul automat greu și ușor al trupelor vecine amice au început a trage de pe pozițiile lor, prin încrucișări de focuri la flancurile și de frontul rezervelor italienilor.

La ora 7,10 căpitanul „Flüker” pornește cu întreg efectivul pe două linii, s-au aruncat grenade de mână în primele tranșee ce le ocupaseră italienii, ei sărind din tranșee cu grămada și fără număr se predau, escortele le arătau numai cu mâna direcția și plecau fără arme în spatele frontului.

Plutoanele din detașament pornesc împingând înaintea grupele, care erau echipate cu scuturi de tuci, înaintea, aruncă grenade, se opresc cu scuturile la cap, trag și cu carabina, iar pornesc prin atâtea și atâtea șuierături de gloanțe și proiectile.

Grupele din urmă, care formau linia a doua de atacatori, îi ajung, se intercalează printre cei cu scuturi și formează o linie de trăgători paralel cu tranșeele italienilor, la 500 m.

Artileria amică din nou lungește tragerea, iar detașamentul „Flüker” pornește să atace în față și de flancuri trupele italiene. La flancul stâng ne aflam gefreiterul Vintilă P. și gefreiterul Pătruț Velcu cu grupele noastre cu scuturi, cu un efectiv rămas de 25 ostași, deodată, ne-am văzut înconjuțați de italieni, mulți. Ce aveam de făcut, ei ne somează să ne predăm, dar de tras cu armele trag în noi și aruncă grenade de mână.

Deodată, întorc capul la dreapta și la stânga și văd că nu e loc, trebuie să ne predăm.

Am acceptat, ne-am predat, am aruncat armele, dar „dulhemeserele” și grenadele de mână au rămas la noi. Italienii, nemaiavând timp să ne facă percheziție, ne-

au arătat doar cu mâna drumul către rezervele lor s-au mulțumit că au văzut aruncate armele.

Eu mă gândeam repede la un vicleșug să scăpăm, pentru că cunoșteam tot terenul, mai bine cum cunoșteam grădina mea de acasă, cercetându-l de atâtea ori ziua și noaptea, cu diferite misiuni, ba cu rețele de sârmă, ba cu recunoașterea, unde italienii își așezaseră posturile înainte și multe altele.

Mergem în convoi, eu cu unul dintre cei trei italieni care ne escortau mergeam în frunte, iar convoiul întreg, de 27 prizonieri erau atenți la mine și la mișcările mele.

Mergem și trecem prin multe gropi desfăcute de explozia proiectilelor, precum ocolirăm și după niște ziduri mici de piatră, pesemne erau grădini de-ale satului, dar toate răsfirate și distruse de artilerie.

Prinsei momentul, după aceste ziduri neregulate, văzui că italienii sunt angajați în lupte serioase cu restul detașamentului nostru și alte trupe vecine, în jurul nostru văzui italieni izolați, unii răniți, alții se duceau către cei angajați în lupte și repede strigai convoiul:

- Pe ei, fraților!

Aceste trei escorte repede au fost dezarmate. Cu aceste trei arme vom face față dacă vom fi atacați. Escortele au fost luate cu noi și convoiul, fără a se mai gândi, a luat-o la stânga, de la zid la zid, până ce a ajuns în niște șanțuri aflate pe teritoriul trupelor bosniace, dar ocupate tot de italieni.

Aici italienii au observat și ne-au atacat cu un efectiv de un pluton, însă noi prizonierii, în număr de 27 le-am ținut front cu cele trei arme și cu grenadele de mână, pe care le aveam, până ce un pluton din regimentul bosniacilor i-au înconjurat și i-au făcut prizonieri, așa cum erau.

Am intrat cu toți prizonierii, cei 27 ai noștri și 40 de italieni în tranșeele bosniacilor, de unde, apoi am trecut

pe șanțul de comunicație, în tranșeele de unde am plecat la atac.

La bosnieci au rămas acei 37 prizonieri italieni făcuți cu ajutorul lor, iar cu mine am adus cele trei escorte, care ne-au escortat, pe cei 27 de prizonieri din detașamentul căpitanului „Flüker”.

Era ora 12 ziua și în sectorul atacat încă se mai dau lupte cu ostașii din detașament, rămași a se retrage, prin salturi, din gropi în gropi de proiectile, fiind susținuți cu focuri de arme automate de flancuri.

Ca rezultat a fost:

Italianii, după trei zile de ocupat o poziție largă de 4-500 m au pierdut 350 luptători, 250 prizonieri și 100 morți și răniți. Au fost capturate un număr însemnat de arme automate, aruncătoare de mână și o cantitate însemnată de muniție și grenade de mână.

Din detașamentul nostru am avut 15 ostași morți, răniți și prizonieri.⁷⁶

⁷⁶Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 6. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.7. LUNA MAI 1917. EVENIMENTELE ÎN JURUL AGENTULUI CAPORAL MĂRGAN IOSIF, UN PLIC SECRET PRINS DE ITALIENI ȘI SINUCIDEREA CAPORALULUI

Se aflase că la stânga companiei a 12-a, Regimentul 43 infanterie, care era în legătură cu Regimentul 46 infanterie, chiar la marginea de sud a satului Kostenovița, acest regiment, adică Regimentul 46 infanterie a fost înlocuit cu Regimentul 2 honvezi, pe care-l aduseseră de pe frontul rusesc, din Galiția.

Printre ostașii regimentului nou sosit pe acest front, erau și mulți români bănățeni, care se bucurau mult că la dreapta lor este Regimentul 43 infanterie din Caransebeș, iar ei făceau parte din garnizoana Lugoj.

Aceste două regimente aveau, cel din Lugoj Regimentul 2 honvezi - comandă ungurească, iar Regimentul 43 infanterie din Caransebeș - comandă nemțească.

Ostașii români din ambele regimente, cărora le fulgerase ca un trăznet această știre, fiecare căuta cât mai repede, să-și afle un prieten sau frate, altul tata sau rudenii, altul vecinii sau cunoștințe și, într-adevăr, în timp scurt s-a reușit să se familiarizeze, cu de-a binelea, aceste două regimente.

Eu, la această dată, cu plutonul meu mă aflam în tranșee, în linia I și trebuia să fim schimbați din 10 în 10 zile.

Într-o zi, pe la jumătatea lunii mai 1917, mă trezesc că mă caută un caporal și vrea să ne întâlnim. Ce credeți, cine era? Un tânăr al meu din Regimentul 2 honvezi, cu care am intrat în aceeași zi în armată, la 29 mai 1916, tot din satul Crușovăț.

Prietenul se numea Mărgan Iosif, împlinea funcția de agent la Regimentul 2 honvezi.

Am început să ne povestim amândoi tot ce ne interesa, tinerețea și copilăria noastră, până la data plecării noastre în armată.

Am început să ne cinstim, cu câte o gură de rom din bidoanele noastre (zise ferflașe), apoi câte o cutie de conserve cu pâine, apoi cu țigări, în fine ne simțirăm așa de bucuroși, am început să ne citim, unul la celălalt scrisorile sosite cu noutățile din satul nostru.

Am arătat fotografiile fetelor pe care le simpatizam, apoi alte scrisori, de la alte fete, pe care le așteptam din tot sufletul, ca să se termine războiul și să ne întoarcem sănătoși în sătuțul nostru drag.

Trecu o oră, trecură două, iar noi, doi prieteni, ne îmbrățișam cu ochii plini de lacrimi, ni se părea să nu mai plecăm unul de lângă altul.

Caporalul, la plecarea spre unitatea lui, prin tranșee, zice către mine:

- Măi frate Petre, eu sunt aici numai de câteva zile, dar este mult mai rău și mai greu decât în Galiția.

Aici te omoară piatra, care este aruncată la mare distanță, prin explozia proiectilelor sau a minelor (mâțelor blestemate cu trei aripi), care, oricum te-ai feri din calea lor, prin traiectoria lor curbă ți-o aruncă drept în nas.

Dar în Galiția era numai pământ și multe din proiectile intrau în pământ și nu mai explodau.

De când am venit aici, pe frontul italian, am semne atât de urâte și nu mai știu, zău, cum se va termina cu mine.

Îi răspund eu fără întârziere:

- Oh, dragă Iosome și prietenul meu iubit, de ce ești tu încă copil, eu sunt aici din octombrie 1916 și nu ne-am luat după vise, urâte, neurâte sau frumoase, nefrumoase, eu știu una și bună, ostașul trebuie să-și îndeplinească serviciul conștiincios și cu foarte mare atenție, ori și unde

și pe orice timp. Apoi, tu cum spuseși, că ai semne urâte de când ai venit aici din Galiția, pământ e și natural, toată ziua bombardamente, explozii etc., în jurul tău, doar semnele frumoase sunt colo în sat la horă cu fetele pe sub mână, căci așa se juca cu semne în sat la noi, ști tu și adu-ți aminte.

Nu te gândești la rău, tu ești un agent, unde te trimite acolo te duci, nu trebuie să ai prieteni, fii atent ce primești, să fie sigilat, să nu spui nimănui cine ești, unde mergi și ce faci, iar de primire, sau verbal sau scris, aduci semnătură și ești în regulă cu toate întotdeauna.

Mai greu este pentru mine, căci am o grupă în primire de 16 oameni, cărora le port de grijă mai mult ca pentru mine cu toate, începând de la disciplină, ordine, hrană, echipament, armament etc.

Și acum ne îmbrățișarăm din nou, ne sărutarăm și amândoi, într-un cuvânt, să ne vedem cu bine și sănătoși.

În ziua de 16 mai 1917

Ce se întâmplă a doua zi seara pe la orele 21?

Caporalul primește ordin să se prezinte la comandantul Regimentului 2 honvezi, primește un plic secret sigilat, să-l ducă înapoi în rezervă la Regimentul 43 infanterie, care era la Luiza cavernă.

De la ora 20 italienii începuseră un bombardament de artilerie cu toate calibrele peste tot frontul și mai ales rezervele.

Caporalul, plecând să afle șanțuri de comunicații din prima linie cu rezervele, l-au mai izbit și câteva explozii de niște ziduri de piatră, ce intrau tot în compunerea unui șanț de comunicație, el s-a pierdut puțin și apoi s-a dezorientat complet.

Se auzeau vaiete de răniți, care cereau ajutor, dar el a ținut un șanț tot ruinat și distrus de proiectile și pe care italienii mai aruncau câte o rachetă albă, a mers și iar a mai sărit din groapă în groapă de obuze, a ajuns între liniile

amice și inamice, unde trei italieni, simțindu-l l-au prins, l-au pus la pământ, i-au luat arma și au aflat și plicul în sânul cămășii, l-au luat și, apoi, i-au arătat direcția din care a venit, dându-i drumul înapoi.

El, atât de buimăcit ce era, după vreo oră de frământări în întuneric, a nimerit tocmai la o deschizătură de rețele distruse de artilerie, în sectorul grupei mele din plutonul al III-lea, compania a 12-a.

Când l-am văzut, nu l-am crezut că el este, abia l-am făcut să-mi povestească totul, așa cum s-a întâmplat. Imediat l-am luat cu vorbe frumoase, pentru că el era deja distrus, încurajându-l, i-am zis:

- Urgent trebuie anunțat regimentul tău, de unde ai primit plicul. Că tu ai căzut fără să vrei la italieni prins, te-au dezarmat, ți-au luat plicul secret și ți-au dat drumul înapoi, apoi se va vedea ce va mai fi, nu-ți va tăia nimeni capul, că doar ești și așa în război, dar regimentul va lua de urgență măsuri și va schimba urgent toate secretele ce au fost în plic, chiar în noaptea asta.

Acum repede, am trimis un soldat, a venit comandantul de pluton și comandantul companiei a 12-a, la această grupă le-am povestit întâmplarea cu agentul Mărgan din Regimentul 2 honvezi, vecin cu noi în aripa stângă.

Căpitanul repede prin telefon cu alfabet secret a anunțat primul comandant al Regimentului 2 honvezi Kostenovița, apoi, totodată, Batalionul al III-lea și Regimentul 43 infanterie la Luiza cavernă.

Agentul a fost trimis urgent, chiar cu sublocotenentul comandant de pluton, prin a cărui sector a intrat, venind de la italieni, a mers cu el prin tranșee, până la Kostenovița. În centru era o biserică distrusă și sub aceasta era făcută o cavernă mare, încăpătoare pentru întreg comandamentul cu statul său major.

Desigur, s-au luat măsuri în consecință în chiar aceste ore de noapte.

Ce se întâmplă cu agentul? I s-a luat interogatoriul de către ofițerul informator al regimentului, s-a format dosarul și l-a lăsat liber între ceilalți agenți ai regimentului, nu a fost păzit de nimeni, probabil remușcările lui l-au împins la cele întâmplate și mai ales, se știa că în război pe front, cine pierde un document secret, primit pentru păstrare sau expediere și cade în mâna inamicului, de la o altă unitate, care se poate folosi, pedeapsa va fi moarte prin împușcare, fără niciun cuvânt de apărare.

Întregului personal din comandament nici prin minte nu le-a trecut ce putea face agentul. Era un agent vestit și cu trecut frumos.

Ziua de 17 mai 1917

În dimineața acelei zile, când se îngâna ziua cu noaptea, a ieșit din cavernă, neobservat de nimeni. Din lada cu grenade de mână (Lacaș hangrenadt - loc special în zidul de la ușa cavernei) - erau mai multe lăzi, el a sustras două grenade și, depărtându-se la vreo 10 m de ușa cavernei, într-un mic adăpost, cu amplasament, făcut de ei pentru o armă automată, a intrat aici și cu o singură grenadă a ciocnit-o cu cuiul de o piatră, a ținut-o în mână, grenada explodând, i-a rupt și mâna dreaptă și restul pieptului, tot strivit, așa a murit acest agent pe loc, de care multă vreme s-a vorbit. Le-a adus la cunoștința ostașilor cele întâmplate și în ce împrejurări s-a lăsat prins de italieni, dezarmându-l și luându-i plicul secret.⁷⁷

⁷⁷Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 7. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.8. 17/18 MAI 1917. ARUNCAREA ÎN AER A UNEI CAVERNE, CU POST MIC ÎN AJUTOR, CU DINAMITĂ, PRIN TUNELUL SUBTERAN. AVANSAREA MEA LA GRAD DE CAPORAL

În noaptea zilei de 17/18 mai 1917, după ce s-a dovedit că a fost prins agentul cu un plic secret și l-au luat italienii, în tranșeele de la Kostenovița și Faitte Hripp erau Regimentul 2 honvezi și Regimentul 43 infanterie.

Agentul a fost din Regimentul 2 honvezi și s-a sinucis în dimineața zilei de 17 mai.

Regimentul 2 honvezi, cu Regimentul 43 infanterie, vecini cu sectorul de luptă, au căutat să schimbe toată schema de apărare a sectorului, precum și unitățile din linia I, cu ofițeri cu tot, le-a trecut în linia a III-a de rezervă și acele unități din linia a III-a le-a dus în linia I.

S-au schimbat posturile telefonice, dându-le alte denumiri.

S-au schimbat toate semnalele rachetelor cu stele și fără stele de toate culorile, atât pentru artilerie, cât și pentru infanterie.

S-au schimbat posturile mici înaintate. Eu m-am cerut de bunăvoie să schimb imediat, cu grupa mea postul mic înaintat fost în dreptul companiei a 12-a și la cel mai periculos loc, numai și numai piatră și rețelele de sârmă, peste tot distruse de proiectilele artileriei. De la tranșeele amice până la postul meu era o distanță de numai 300 m.

Am luat grupa și am plecat din tranșee, ocolind cu atenție locuri de trecere printre rețelele de sârmă și gropile de obuze, ajung la adăpostul postului meu (numit Feld Vache), cercetez postul vechi și așez santinele duble între ele și postul mic, numai la 40 m distanță.

Aici, la adăpostul postului mic, era o cavernă săpată în piatră, la o adâncime de 5 m, se cobora pe trepte, iar înăuntru, loc destul de larg, unde încăpeau comozi circa 25 de ostași cu armament cu tot, arăta ca un vagon înăuntru. Am împărțit sectorul, pe toți cei 16 oameni, pe care îi aveam în grupă, din oră în oră îi schimbam pândari dubli. Dinainte le-am spus că în caz de atac toată grupa de la postul meu merge și ocupă fiecare loc pe linia de pândari.

După ce s-a arătat totul și convins că fiecare ostaș știe unde este și la nevoie știe ce are de făcut, le dau ordin să se odihnească în cavernă, lăsând un om observator la ușa cavernei, care ține legătura cu pândarii dubli, înaintați la 40 m.

Era o liniște peste tot, se auzea numai în depărtare, la Monte Grapa, unde erau trupele nemțești, bombardamente mari de tunuri grele, de se cutremurau, pare că și cerul și pământul, până în aceste sectoare.

Eu, comandantul postului mic, stau atent, stau afară la ușa cavernei și ascult anumite zgomote, pe care le credeam, la început, căci așa se aude în fiecare seară, între orele 21-24, când se aduce hrană și se împarte luptătorilor și la trupele amice și la trupele inamice.

Trece ora 21, trec și orele 24 și totuși se aud mai des și îmfundate detunături și explozii.

Eu mă frământ și intru cu gândul într-o serioasă și dubioasă atenție, că ce se poate întâmpla sub această cavernă.

Mă gândii, în niciun caz ostașii grupei nu trebuiau să afle nimic, pentru că se pot demoraliza și e mai rău.

Îmi veni repede în cap că italienii sunt buni meșteri, ca cioplitori de piatră și lucrau foarte bine în tuneluri, cum spuneau bătrânii noștri, căci la tunelurile făcute în sectoarele trecute s-au adus oameni numai italieni, de au făcut tunelurile de la Mehadia la Poarta, dar cum să nu poată ei face un tunel mai mic, prin piatră sub pământ, de la tranșeele lor către ale noastre la 100-150 m.

Deodată, tresar ca dintr-un somn cu vise, avui și presimțiri serioase, cu grijă și răspundere pun urechea la pământ în jurul acelei caverne, apoi se aud și alte bătăi, pare că și uruit de așa zise roți și cărucioare.

Apoi plec de la cavernă către cei 2 pândari, mă opresc la pământ și ascult, din nou se aude și de aici același lucru.

Merg la pândarul din dreapta și-l întreb dacă aude ceva la inamic.

Zice:

- Până acum se aude mereu la tranșeele lor ceva bătând neobișnuit, ca în fier și în piatră, așa ceva aruncând, săpând cu târnăcoape înfundate, uruind ceva, ca roțile unui tractor, mă și gândeam, poate că ei își mai zidesc iar vreo armă automată pentru strivirea noastră.

Acum e clar, nu mai am răbdare, pun urechea la pământ, ascult din nou și, lângă acest ostaș, fără să-i spun ceva pentru ce ascult, pun urechea la pământ.

În acest moment este totul clar, dacă se mai așteaptă va fi rău și va fi prea târziu.

Merg la cavernă, intru înăuntru, le spun ostașilor:

- Luați tot ce aveți și plecați repede după mine, cu mare atenție să fim, ocupăm posturile de luptă pe linia pândarilor noștri, gata!

S-a așezat fiecare ostaș la locul său, nicio mișcare nu se aude decât, iarăși, două semnale de „privighetori” la italieni.

Mă gândi și făcui 2-3 pași să mă duc din nou să ascult și să fac un raport din cele auzite și măsurile luate, deodată, ca din trăznet, mă trezii cu o explozie atât de mare și puternică, că fiecare ostaș s-a ridicat, cu pământ cu tot, așa spun ostașii de 1/2 m, aruncând în toate părțile piatră și alt material din adăpost, rămânând în locul adăpostului o groapă mare, pare că ar fi căzut o bombă de 2.000 kg.

Tot pământul s-a zguduit, pare că a fost cel mai mare cutremur de pământ, a fost urmată apoi de un fum negru, gros, peste tot sectorul companiei.

După explozie, italienii au început să arunce rachete albe cu parașute plutind în aer, deasupra locului de explozie, apoi au început ceva focuri rare de arme.

Prima grijă a mea, ca și comandant al postului mic, a fost să trimit în linia I raport scris cu cele întâmplate, l-am scris la lanterna de buzunar sub foaia de cort - aici e textul:

„No 1 ora 2,35/18 V 1917

Feld Veche No 2 /SII/43

Către

Comandantul Companiei 12/SII/43

La ora 2,30..

Explodat, aruncând în aer
adăpostul (caverna) F.V. No 2
fără morți, fără răniți

Explozie din tunel subteran cu dinamită

Grupa ocupat linia sentinele duble

Vor urma detalii

Comandantul postului 2

Gefreiter frunțaș Vintilă”

Italienii turbați, căutau orbește să afle unde este grupa postului mic, din caverna aruncată în aer, rachete cu umbrele plutitoare albe, una-ntruna erau aruncate și se învârteau în jurul acestui sector.

Dar ei nici nu bănuiau ca oamenii să fie aproape de tot, în 40-50 m sub linia lor înaintată.

Pentru că fiecare individ s-a mascat sub o piatră sau groapă de obuz sau după un zid distrus etc., numai ca să nu apară țintă morții neașteptate.

Apoi, după orele 3 de către ziuă, după ce-am trimis raportul, în tranșee a început un foc de ambele părți, toate sectoarele, cu tot felul de arme, tunuri și arme automate.

Eu și ostașii acestei grupe, dacă n-am murit în această noapte, scăpând de la explozia din cavernă, unde ne afla, poate, în somnul cel mai dulce, unde eram sortiți unei morți sigure. Iar pe linia pândarilor, pe care îi intercalam, toate proiectilele și gloanțele ricoșau, din piatră în piatră, pe lângă corpurile noastre nevinovate.

Împreună cu mine, toți ostașii acestui post înaintat, am avut asupra noastră și arme și gloanțe și grenade de mână (știl hangrenad), destule pentru a ne apăra, dar dacă numai ceva ne-ar fi simțit, 17 oameni pe un front de numai 40-50 m și așa de aproape de linia lor, nu am mai fi scăpat, cu siguranță, niciunul până la ziuă cu viață.

Deoarece trupele italiene erau masate toate în acest sector, pregătindu-se de o ofensivă, pentru luna mai 1917, dar care nu le-a reușit în urmă.

După orele 3,30 am primit ordin, ca întreaga grupă să se retragă, fără a aștepta alt schimb.

Mare atenție și cu ochii în patru la retragere, să nu se simtă nici cea mai mică mișcare.

În tranșee, ostașii au fost trimiși să se odihnească în adăpostul lor, iar eu am fost chemat, cu căpitanul meu, la batalion, unde m-au mai întrebat, după raportul trimis și completat cu mai multe amănunte. Apoi și maiorul comandant de batalion și căpitanul de companie m-au felicitat pentru că am salvat de la moarte sigură 16 ostași cu armament, muniție și echipamentul lor complet.

A doua zi am fost citați prin ordin de zi și citit tuturor ostașilor, propuși la decorații de argint.

Pe mine m-au avansat caporal și mi-au dat un concediu imediat de 21 de zile.

Pierderi nu au fost, răniți nu au fost.⁷⁸

⁷⁸Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 8. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.9. 1-22 Iunie 1917. PRIMESC CONCEDIU 21 DE ZILE

21 de zile concediu de favoare, ca laudă, ca exemplu, pentru atenția și iscusința cu care am condus la scăpare, de la moarte sigură grupa mea, din serviciul la postul mic înaintat, aflată în cavernă la adăpost, iar italienii, făcând tunel de la tranșeele lor pe sub pământ la 8 m adâncime, au străbătut o distanță de 100 m până la noi și au aruncat caverna în aer cu dinamită. În ultimul ceas am aflat personal această faimă a italienilor și am scos înainte de explozie, cu 20 minute, întreg efectivul de 16 oameni, câți aveam în grupa mea, cu armament și întreaga muniție.

Aceasta s-a întâmplat în noaptea zilei de 17/18 mai 1917, ora 2,30.

La 29 mai 1917 primesc toate drepturile pentru 21 zile de concediu: lenungul - solda, manay ghelt - hrana în bani și siorbali sain - bilet de voie.

Am mers la trenul de luptă, la Scârbina, unde era bucătăria companiei. Aici am lăsat la manipulantul companiei armamentul și echipamentul greu, ce l-am avut asupra mea.

Mă pregăteam de plecare în concediu, dar italienii mereu mai trimiteau câte un proiectil de calibru mare, care exploda în apropiere de bucătăria. Eu le zic fraților, la cei ce ne pregăteam să plecăm în concediu:

- Italienii ne trimit în cinstea noastră proiectile de tunuri grele, de bucurie că le lipsim din fața lor 21 de zile.

După ce terminarăm toate treburile ne adunarăm din tot regimentul vreo 12 concediați și cu toți plecăm într-un camion până la gara Raiffenberg de unde am luat trenul și am trecut prin Austria, ajungând la Lacul Balaton, în Ungaria.

Pe lângă Lacul Balaton, cred că am mers mai bine de o oră și jumătate. Aici puțin m-am mai înveselit văzând minunile frumuseții raiului pe pământ și pe apă.

Bărci cu pânze, albe și colorate, peste tot Lacul Balaton, se vedea lume multă în bărci fluturând cu batistele spre tren și cântând diferite marșuri și cântece pentru călătorii trenului ce trecea spre Budapesta.

În tren spre Budapesta nu-ți venea a crede ce-ți vedeau ochii și ce-ți auzeau urechile, fel și fel de lume veselă, râdeau, cântau în diferite limbi, tineri, de-o seamă și bătrâni, la ei parcă nici nu era război, plini la față, roșii îmbujorați, iar la cei bătrâni erau mustățile mari răsucite, îți făcea mai mare plăcere să stai cu ei de vorbă și să-i admiri.

Eu, în zadar vedeam atâta bucurie pe toți, cu ochii veseli în acest vagon, căci în capul și în jurul meu nu se învârteau decât ordine, șuierul gloanțelor, bubuitul tunurilor a exploziilor spurcate a tot felul de proiectile și grenade de mână, mereu văd înaintea ochilor fortificații, gropi de proiectile, rețele de sârmă distruse, oameni răniți, bandajați, morți și prizonieri.

Trenul merge cu viteză mare, eu sunt căptușit de visuri adânci, care mă chinuiesc, nu puteam să-mi vin în fire sau să deschid ochii, decât atunci când roțile vagonului atingeau șinele unde erau unite una cu alta sau atunci când treceau roțile peste traversele care erau slăbite, atunci mai tresăream și totuși greu mi-am venit în fire din somnul înfundat, cu gândul numai și numai la câmpul de luptă de unde plecaserăm.

Deodată se vede și Budapesta, ajungând la gara de Vest, m-am dat jos, privesc de jur împrejur, apoi iau tramvaiul și merg până la gara de Nord, de unde pleca un tren spre Arad, la orele 18 după amiaza.

Mă gândi că până la această oră am timp destul să vizitez orașul puțin.

Am mers până la Dunăre și am vizitat cele trei poduri între Buda și Pesta, am fost la grădina zoologică, am văzut tot felul de animale sălbatice, am vizitat un mic metrou sub pământ la „Varoș Sighet”, unde am văzut minuni mari de tot.

Apoi, orele trecând așa de repede, la orele 18 către seară a trebuit să fiu la gară, de unde am plecat cu trenul în direcția Arad, bineînțeles că am mai făcut și mici târguieli în Budapesta, ca să mă pot prezenta și eu cu câte un mic cadou în fața fetelor și prietenilor mei.

Din moment ce mă apropiam de regiunea mea, trecând prin Arad, apoi iau trenul spre Timișoara, pare că mi se ridică inima de bucurie.

Ajunsei la Timișoara, aici din nou trebui să aștept până ce se formează trenul personal pentru Orșova. Aici mai aflai cunoscuți de-ai mei, care veneau și plecau la „Fehér Támpalom” (Biserica Albă) de astăzi, unde sunt sârbi, pe atunci și în acest orașel avea Regimentul 43 o parte din cadrele lui.

Apoi începurăm să discutăm, care mai sunt în viață, cum mai merge frontul. Eu le zisei:

- Mai bine vorbim cum merge viața în țară, cum merge recolta, luna viitoare grâul e bun de secerat și treierat la mașină, să se termine războiul și noi cu fetele în jurul nostru să ne învărtim cu coasa în grâu până la brâu, iar ele să-l pologească și să-l facă snopi, cărându-l apoi cu căruța la aria de treier cu mașina.

Trenul plecă spre Orșova, trecând prin gara Lugoj, apoi prin Caransebeș, mă cuprind fiori de bucurie văzând portul nostru în opinci și obiele cu diferite culori.

Trecând prin tunelul de la Poartă, privii cu ochii mândri dealurile cu tot felul de pomi roditori de o parte și de alta a căii ferate, apoi din gara Domașnea am început să număr și minutele la ceas, până ajung la Crușovăț.

Ajung în gară, nu știam de emoții cum se poate eu să fiu venit acasă, de acolo de unde eram acum 4-5 zile și-mi așteptam doar ceasul morții sub ploaia gloanțelor și a proiectilelor.

Fusei înconjurat de câțiva săteni, începură să mă întrebe dacă de pe front vin, iar eu numai atunci începui să-mi revin din emoțiile în care intrasem la coborârea din tren.

Cum am ajuns acasă, nici nu am intrat bine în casă, că mi-au și venit prietenii cei mai apropiați ca Lazăr Iliescu, Ghiță Teleagă, Tudor Domil și alții, primii doi erau și ei răniți pe front și aveau concediu medical.

Apoi rudenii, vecini și alții, fiecare îmi puneau diferite întrebări, dar eu mereu căutam să le evit, fiindcă eram sătul de război într-un an de zile și nu voiam nici gândul să mai călătorească pe la Doberdo, Kostenovița și Faitte Hripp.

A doua zi au început să vină fetele prietene în haine de sărbătoare cu buchete de flori, mai ales că era și duminică, zi de joc și petreceri. M-am întreținut de vorbă cu ele, le-am dat câte un șir de mărgele și câte o brățară de alamă galbenă cumpărate de la Budapesta.

În după masa acestei dumineci, am mers cu fetele prietene la horă, în sala lui Mitru Danciu. S-au mai adunat băieți mai tineri și mai bătrâni: Iosum Ienășescu cu clarinetul și moșu Ilia Domil cu cimpoiul, ne-am distrat de minune până seara târziu.

După cum am spus și fetelor:

- Dragele mele fetișoare, drept vă spun, pare-mi-se când vă văd lângă mine, mi s-a ridicat de pe inimă toată greutatea războiului și am uitat de toate prin câte am trecut până astăzi, așa că prin vorbele voastre frumoase și dulci m-ați schimbat cu totul, dar n-am ce face, poate că această schimbare să-mi fie numai atâta timp cât sunt în

concediu și vă voi vedea și mă voi întreține cu voi de vorbă în fiecare zi și seara mai pe la șezători pe la casele voastre.

Zilele de concediu trec repede, așa că timpul, mai cu soare, mai cu ploaie și vânt și eu mă gândesc că se apropie ziua să plec înapoi, mi se pare totul negru de durere înaintea ochilor, căci știu unde să mă înapoiez și nu am pe nimeni care să mă mângâie cu o vorbă dulce.

Dintre toate fetele prietene, aș dori să mă hotărâsc la una măcar, care să-mi fie credincioasă, să-mi inspire milă și dragoste.

Să-mi scrie atunci când voi fi pe câmpul de luptă câteva șiruri, prin care să mă încurajeze, să-mi dea tărie sufletească și să-mi fie alături de inima mea.

Eu pe aceste șiruri le voi păstra în buzunarul deasupra inimii, la partea stângă și în orice pericol voi fi sau voi da de greu sau voi fi osândit să cad într-o prăpastie, desigur că voi pune mâna pe aceste șiruri la inimă și ajutorul alesei inimii mele va fi lângă mine, iar prin credința ei le voi birui pe toate cu ușurință.

În sfârșit, concediul fiind aproape pe terminate, trebui să mă prezint la postul de jandarmi Cornea să-mi pună viza pe „Orlabissaim”, vacmaistrul postului.

- Na, la dumneata nu făcut propagandă la sat, pentru că mult cătană este dezertor aici, noi prindem la ei și pușcăm la ei ca la frontu, așa mult alergătură face la noi, trebuit merge după el la pădure și la munte, toată zi și toată noapte.

Eu, după ce-l ascultai, i-am și răspuns:

- Domnule vacmaistru, eu n-am făcut propagandă, dar dezertori sunt mulți, pentru că sunt trimiși pe fronturi cu zecile de mii să lupte. Și nu știe nimeni pentru ce luptă, suntem trimiși la abatoarele sistematizate a gurilor de foc ale războiului, unde suntem măcelăriți ca vitele.

- Iar oamenii bogați stau acasă în interiorul țării, scutiți de diferite acte (Felmenteșe), jefuiesc și se îmbogățesc pe spinarea celor săraci.

A doua zi mi-am luat rămas bun de la rudanii, prieteni și de la fetele pe care le simpatizam atât de mult și de care tare greu mă despart. Aceste fete au mers cu mine până la gară, întâmplător au pus și ceva scrisori la cutia poștei trenului, pentru frații și tații lor, care erau și ei mobilizați și trimiși pe cele două fronturi.

Trenul sosește, iar fetele îmi urează prin străngeri de mâini, drum bun cu mult noroc:

- Să te înapoiezi sănătos în sătuțul nostru drag, cât mai curând, noi te așteptăm cu multă bucurie.

Mă urcai în tren, aranjai bagajul ce-l aveam, apoi mă aplecai pe fereastra trenului, ca să privesc fetele la plecare, făcându-le semn cu batista la revedere, la fel și fetele răspund cu ochisorii lor plini de lacrimi, rotind batistele deasupra capetelor încontinuu, până ce fumul mașinii din față acoperă ultimele vagoane ale trenului, care se îndepărta mereu, până nu s-au mai văzut, după convoiul de la șaibă, în dreptul încrucișării drumurilor, între Crușovăț, Cuptoare și spre Cornea.

Trenul mergea și se oprea la fiecare gară, unde vedeai fel și fel de oameni necăjiți, triști, unii se urcau în vagoane,

alții coborau ieșiți din vagoane în cârje, alții răniți și bandajați fără o mână sau un picior etc., etc.

Trecui de regiunea noastră spre Arad, apoi de la Arad se îndreptă trenul spre Seghedin și Budapesta, pe unde mie mi se părea că trenul merge cu o viteză mult mai mare ca până la Arad.

Într-adevăr și inima mea începu să accelereze, mă gândeam la satul meu, apoi la fetele ce le simpatizam și au rămas de mine în gara Crușovăț, petrecându-mă numai cu ochii plini de lacrimi, care mă obligau, într-un fel să nădăjduiesc că mă voi înapoia sănătos și întreg în mijlocul lor.

Ajuns în Budapesta, iau tramvaiul și merg până la gara de vest, de unde fiecare ostaș trecea printr-o vizită medicală, apoi i se da voie să urce în trenul format să plece prin Austria în direcția frontului din Italia.

De aici ne-am întâlnit mai mulți ostași cunoscuți de la Regimentul 43 infanterie, ne-am urcat cu toții la un vagon, am mers împreună și am povestit fiecare la rândul său cele văzute și petrecute în concediu în comuna natală.

Și așa am trecut din Ungaria în Austria, trenul mergând cu și mai mare viteză, pare că ne mâna cineva dinapoi ca să ajungem cât mai repede la locul datoriei de unde am plecat.

Cu cât mă apropii de front, cu atâta uit concediul ce l-am avut și mă gândesc, atât de repede a trecut, pare-se că a fost doar un vis.

Ajuns la Raiffenberg cu camionul, am mers până la sectorul bucătăriilor de campanie, în ziua de 21 iunie 1917 ora 18 m-am prezentat la manipulantul companiei, care în aceeași seară m-a trimis la companie pe front, în linia a III-a.⁷⁹

⁷⁹Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 9. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.10. INCURSIUNEA CU 72 LUPTĂTORI ÎN NOAPTEA DE 11/12 AUGUST 1917. ÎN ACEASTĂ INCURSIUNE CAPORALUL VINTILĂ PETRU ESTE ÎMPUNS DE 2 ITALIENI CU BAIONETELE ÎN COASTA STÂNGĂ ȘI ÎN PIEPT

O incursiune de 72 ostași sub comanda sublocotenentului Stoicovici Ivan. În luna august 1917, 11 spre 12, ora 3 noaptea.

Întreg regimentul se afla în rezervă pentru odihnă, în pădurea cu brad și molift, la sud-est de Lipa, 500 m din care coboară o culme dulce spre Valea Görzului și a orașului Raiffenberg.

În această pădure companiile aveau barăci construite din lemn și acoperite cu papundeclă, la nevoie completate și cu corturi individuale pe unități.

Într-una din zile, pe la 8 august 1917, compania a 12-a primește ordin scris, ca caporalul Petru Vintilă cu grupa sa, să fie pus la dispoziția sublocotenentului Stoicovici, în zilele de 11 și 12 august a.c., de preferință numai cu acei ostași care au urmat cursul pentru șturm, în caz că lipsesc din acești ostași, se vor alege din ostașii tineri, între 18-21 ani și numai care vor voluntari.

În ziua de 10 august a.c. sublocotenentul Stoicovici se va prezenta cu tabelele companiilor, spre a fi văzute și cu efectivul complet, la comanda regimentului, la căpitanul Flöker.

Pe mine și așa m-au numit din oficiu, iar grupa mea întreagă, nevoind să se despartă de mine, au mers voluntari toți, afară de 2 soldați, care erau de 30 de ani și care au rămas, dar aceștia doi nu au avut nici școala pentru Șturm Batalion.

În fine, în ziua de 10 august mă prezint cu grupa la sublocotenentul Stoicovici, așa cum s-a dat ordin, cu echipamentul ușor.

În pădure, înaintea comandamentului, vine, ne vede și căpitanul Flükler, se mai prezintă și de la alte companii încă trei grupe, efectivul este complet, de 70 de oameni.

Ne ia în primire sublocotenentul Stoicovici, ne reorganizează după o metodă nouă de luptă, în 2 zile ne-a acrit capul cu tot felul de promisiuni.

La fiecare grupă ne-a dat câte o mitralieră ușoară numită „Han mașinenghever”, cu câte 1.000 cartușe și benzi făcute gata, grenade de mână „Știlhangrendt”, câte 6 de fiecare luptător, în doi saci mici de iută, îi atârnam după cap și sloboziți subsiori, restul pentru armele carabine „mainliher”.

În după amiaza zilei de 11 august ne spune și nouă misiunea ce-o aveam, în această incursiune prin surprindere la inamic, care se afla în fortificații noi, cu armament nou și cu oameni proaspeți veniți din interiorul Italiei.

Ni se cere să acționăm repede, să capturăm prizonieri, armament automat și să vedem felul fortificațiilor noi.

Punctul de atac va fi colțul pădurii ciumburate de proiectile, pe panta dulce ce coboară în vad spre pârâul din Valea Görzului (la colțul pădurii era punctul fortificat).

Grupa I, grupa de direcție la centru va fi a caporalului Vintilă Petru, care va străpunge fulger în fortificațiile italienilor.

Grupa a II-a va forma dispozitiv de luptă în flancul stâng, iar grupa a III-a va forma dispozitiv de intercalare fulger în spatele grupei I, în fortificații va lua prizonieri și armele automate capturate, fără alt ordin va pleca cu prizonierii și cu armamentul automat înapoi către tranșeele noastre, pe socoteala ei.

După ce ni s-au dat toate lămuririle și indicațiile pentru această incursiune, în seara de 11 august 1917, am și plecat cu acest efectiv de 70 oameni, organizat pe 4 grupe a 17 oameni și cu agenții lor.

Am plecat pe un drum ce cobora spre vale și apoi cotea către tranșeele noastre, era tare bine camuflat, cu trestie împletită cu sârmă, făcute plase întinse, pe marginile drumului și pe deasupra lui, puteau foarte ușor merge și vehiculele chiar, fără să fie văzute de inamic, dar fără zgomot.

La orele 12 noaptea, am sosit în tranșeele noastre, unde am aflat o companie din Regimentul 61 infanterie din Arad.

Sublocotenentul Stoicovici a cerut ca această companie de pe poziție, să ne dea unele informații, ca șefii de grupe să fie câtuși de puțin informați, asupra terenului, efectivelor inamice aproximativ și a punctului nou fortificat de italieni, ce anume semnale s-au auzit sau s-au văzut, în noaptea asta la ei în sector.

Am primit imediat un ofițer de legătură, care ne-a informat, ieșind chiar între linii, cu noi cei 4 comandanți de grupe și cu comandantul incursiunii.

Ne-a informat asupra tuturor celor ce l-am întrebat, ne-a arătat terenul între santinelele italienilor, pe unde ne puteam strecura, dar italienii, zice ofițerul de legătură, ei dorm duși, mai ales în jumătatea nopții de către ziuă.

Ne-am întors în tranșeele noastre, unde aveam ostașii adăpostiți, fiecare și-a luat grupa sa și, ridicându-le moralul, le-am spus:

- Depinde mult de cum vom acționa, ajungând la obiectivul dat, fără să fim observați și, deodată, prin surprindere acționăm asupra sectorului cu noile fortificații, numai cu grenade de mână, mai ales că la această oră, când îi vom ataca, după ora 3, în zorii zilei ei trag somnul liniștit.

Este ora 2 noaptea, mai sunt 30 de minute și vom pleca, v-am spus dispozitivul, v-am spus totul, fiți atenți și la plecare mă urmați.

În acest moment era o liniște pe tot frontul, numai pe Valea Görzului se auzea, când și când, apa pârâului, care se scurgea la vale, probabil erau în alte locuri căderi de apă și ecoul se auzea până la noi, sus în sectorul luptelor.

Era o noapte cu lună plină, dar luna, fiind aproape de ziuă, mereu se pierdea prin norii negri, întunecoși și a căror umbră o lăsau și pe pământ, unde eram trimiși, să pierdem câteva vieți ale fraților noștri.

Mai sunt numai 10 minute și plecăm, se trezește toată trupa de prin caverne, fiecare-și ocupă locul său, ostașii mei din grupă sunt fără răbdare, nervoși, cu emoții, le trec prin cap tot felul de gândiri, unii își rodeau unghiile cu dinții, alții mereu scui-pau, alții mereu râdeau iar câte unul din ei era mai păcală, pe toți îi boteza și îi păcălea.

Sublocotenentul Stoicovici îmi zice:

- Vintilă, gata de plecare, este ora 3, ai grijă, fără zgomot, eu vin cu grupa a IV-a, te ajung până la terenul fortificat.

Am plecat.

- Grupă după mine, marș! Mergem, trecem încetișor prin gropile de obuze, unde nu-i piatră, le mai ocolim, se vedea prin umbra norilor de la lună, dar totuși se simțea că este aproape și dimineața, ca în luna august, zi de vară.

Trecem din posturile înaintate amice, cam 100 m, mă opresc, ascult, nu se vede, nu se aude nimic, se aude, la mare depărtare, doar câte o tragere de tun sau un țăcănit de mitralieră grea, departe peste orașul Görz, așa că în sectorul acest era multă liniște.

Plec mai departe, îmi pusei în gând să nu mă opresc până la obiectiv, dar iară mă gândi, după ce înaintai cu greu, încă 100-150 m, din nou mă opri și ascultai, după înțelegere la plecare din tranșeele amice, simt că cele trei grupe, sunt la locul lor deopotrivă cu mine.

Acum, după planul meu, nu mai am mult peste 200-300 m, sunt la obiectiv. De santinele italienilor am trecut, nici nu mă gândesc.

Deodată, zăresc în fața mea, după reflecția de la lumină, scăpând din umbra norilor, la 50 m două ridicături mai mari, între ele cam 10 m.

Oh, mă gândi, de aici trebuie să merg pe coate și pe genunchi, să mă apropii cât mai mult de ele, ajung la 10 m, merg mai aproape, ajung la 5 m, aici mă ridic, văd cum rețelele de sârmă sunt distruse, văd cele două ridicături, care credeam, cine știe ce butuci pot fi, dar ele erau, pur și simplu două puști mitraliere franceze, acoperite cu prelate, pe front le ziceam „cârâietori”.

Privesc mai bine cum sunt prelungite fortificațiile, acum repede, idee după idee.

Grupa e gata, la semnalul meu, deodată am aruncat fiecare două grenade de mână peste puștile mitraliere văzute și am sărit în șanțul prim al fortificațiilor, sub puștile mitraliere aveau un adăpost săpat la 5 m în pământ cu două ieșiri.

Eu, când am sărit în șanț, după explozia celei de-a doua grenade, am fost împuns în coasta stângă de baioneta unui italian care a ieșit primul din adăpostul lor, acest

italian a fost și trântit la pământ, lovit în cap cu patul puștii de către un soldat al meu, care era la stânga mea.

Tot în această luptă, un alt italian m-a izbit cu arma cu baioneta în piept. Eu, apucându-i cu mâna stângă baioneta, m-a tăiat moalele degetului arătător (care semn se mai vede și astăzi).

De aici am strigat:

- Înainte, repede la a doua linie a acestor fortificații, trăgând către rezervele lor ca să-i ținem pe loc și cu armele și cu grenadele de mână.

Grupa a IV-a a și sosit cu sublocotenentul Stoicovici și cu caporalul Davidescu Lucian, care au luat toți prizonierii din 2 adăposturi și cele două puști mitraliere și una mitralieră grea, retrăgându-se repede înapoi către liniile amice.

Grupa a II-a apăra cu foc de arme și cu grenade de mână. Flancul drept al fortificațiilor avea și o mitralieră ușoară.

Grupa a III-a apăra cu foc de arme și grenade de mână, flancul stâng avea și o mitralieră ușoară.

După explozia ce s-a făcut, cu aruncarea primelor grenade de mână a grupei mele, pare că peste toți italienii adormiți, atunci s-au deschis cerul și pământul să-i înghită, pentru că artileria amică a și început, odată cu explozia grenadelor de mână, având tragerea fixată cu o zi mai înainte, peste liniile care constituiau acele fortificații noi, iar aceste grupe lucram sigure sub protecția artileriei noastre.

Dar și italienii au deschis focul cu furie turbată, cu toate tunurile și aruncătoarele de mână de toate calibrele, fiind surprinși din somn, însă italienii, la început au tras în spatele nostru între linii, pe unde erau posturile mai înaintate, așa că până să ne bage în cercul proiectilelor a fost târziu, căci noi am acționat tare repede până la obiectiv.

... ca prin surprindere, să începem retragerea pe semi grupe, ajutându-ne reciproc cu armele portative, care le aveam (arme automate și grenade de mână).

Grupa a IV-a cu 26 de prizonieri, scoși din cele 2 adăposturi din prima linie fortificată, cu 2 puști mitraliere și una mitralieră s-au retras repede și au ajuns cei dintâi în tranșeele amice, afară de sublocotenentul Stoicovici, care a avut amândoi genunchii ciuruiți de o armă automată, iar caporalul Davidescu Lucian, fracturat piciorul stâng de la schijă de proiectil. Ei au fost aduși în spinare de alți ostași.

Grupele cealalte: a II-a și a III-a s-au retras luptându-se pe flancuri, până pe liniile posturilor mici ale noastre.

Eu cu grupa mea am rămas în cercul fortificațiilor de la linia a II-a, eu am pus mâna pe o mitralieră cu trei italieni, servanții ei, care s-au predat, înainte de a le veni ajutoare din rezervă, i-am și trimis cu doi soldați din grupă înapoi.

Am început și eu să mă retrag cu restul grupei mele, se zărea dimineța, vedeai omul liber la 50 m. Peste tot se întindea o pânză de ceață neagră de la exploziile multiple, care se produceau în jurul nostru.

Acum m-am văzut cu grupa mea, trecând prin mari primejdii și nesiguranță, care după fiecare piatră, butuc ciumburat sau din groapă de obuz, ne ținteau cu armele, treceau gloanțele ca ploaia pe lângă noi, afară de schije, proiectilele de artilerie și grenadele de mână.

Mitraliera ușoară a grupei, deodată a amuțit complet, iar servanții ei, toți trei fură striviți de explozia unui proiectil de calibru mare.

Mă retrag încă, intrai într-o groapă de obuz, aici simții o răceală în tot corpul, pare că mă lasă mâinile și picioarele, mă ridic în picioare, văd că oamenii din grupă mai fac salturi în retragere, îmi luai și eu curaj și, așa cum putui, fac saltul înapoi vreo 20 m, ajunsei tocmai după un zid, unde era postul mic al trupelor amice.

Aici abia mai răsufлам de oboseală, de grijă... mă descopciară la gât, apoi traseră vestonul de pe mine și mai mare mirare fu când văzură rana în coasta stângă, mă pansară cu pansamentul meu și băui o gură de rom, apoi îmi reveni, mai așteptai cam 20 minute, căci știam că sunt în siguranță, căci rupsesem legătura directă cu trupele italiene, care ne încolțiseră din toate părțile, mereu strângeau cercul, muniția ne era pe gătate și așa, peste 30-40 minute nu mai aveam cu ce ne apăra și eram siguri osândiți la pierire.

Mare ne-a fost norocul că, în retragere, i-am adus pe italieni ca momeală după noi, până aproape de tot de linia posturilor mici, de unde au primit loviturile înțepate de la armele automate de pe flancuri.

Sosind în tranșeele noastre, erau adunați răniții mai ușor, alții mai greu, sublocotenentul Stoicovici Ivan pe o targă sanitară cu ambele picioare bandajate, caporalul Davidescu la un picior bandajat, așa că ei, cei răniți au și fost trimiși de aici la trenul sanitar ce aștepta zilnic în gara Raiffenberg.

Eu n-am vrut să plec la spital, pe mine m-au internat la infirmeria spitalului de la Lipa, unde, după 10 zile m-am prezentat la compania mea a 12-a, sănătos și refăcut complet.⁸⁰

⁸⁰Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 10. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.11. ATAC GENERAL ÎN 12 OCTOMBRIE 1917, ITALIENII SE RETRAG PÂNĂ LA PIAVE

Atac general pe tot cuprinsul sectorului Regimentului 43 infanterie și a celor vecine.

Regimentul 43 infanterie atacă cu 4 batalioane de la Kostenovița spre dreapta către Ffaiette Hripp, un sector destul de mare.

În tranșee era Batalionul I, în linia a II-a era Batalionul al II-lea, în linia a III-a era Batalionul al III-lea și în rezervă, la Luiza Cavernă, era Batalionul al IV-lea.

Fiecare batalion era încadrat cu efectiv complet, în materiale și armament automat.

În dimineața zilei de 11 octombrie 1917, la orele 6 a plecat la atac din primele tranșee Batalionul I cu toate 4 companii, în lanț de trăgători.

Italianii au rezistat puternic, au tras cu întreg armamentul, de care au dispus, până ce au măcelărit și distrus jumătate din efectiv, morți și răniți, restul, care nu au apucat să se retragă în tranșeele amice, au rămas printre linii, prin gropile de proiectile sau prin dolinele naturale aflate între linii.

Tot în ziua de 11 octombrie 1917, la orele 10 pornește la atac Batalionul al II-lea, artileria trăgea fără întrerupere și cea amică și cea inamică, trăgeau armele automate, cădeau proiectilele peste vii și pe cei morți, a doua oară îi striveau peste terenul blestemat, acoperit cu piatră și material distrus, ce sărea prin căderea proiectilelor.

În apropiere, numai la 25 m de tranșeele italienilor, stăteau mormane de morți, după care se adăposteau liniile de trăgători, care atacau valuri, valuri și italienii totuși rezistau.

La orele 14, tot în ziua de 11 octombrie 1917, pornește la atac Batalionul al III-lea, la fel tot focul se concentrase tot în sectorul atacat.

Cu toate că se ataca cu forțe noi, odihnite, italienii așa de bine au fost organizați, că nici într-un loc nu s-a putut ajunge să li se ocupe primele tranșee, trăgeau cu tot felul de arme automate și aruncătoare de mine (mâțe) de toate calibrele, ale căror denumire de mâțe era spaima armatei austro-ungare.

Și acum morți peste morți, răniții stăteau nepansați prin doline între linii, încă de la primul atac, când a atacat primul batalion la orele 6 dimineața.

Artileria trage pe viață și pe moarte, trage peste tot nu se mai știa ce este, atac sau s-a aprins cerul și pământul, zbierete, țipete, răniții își rugau moartea singuri și când auzeau mai ales că vine și Batalionul al IV-lea la atac, din nou măcel și durere pe capul lor, iar acelora care mai suflau încă, vedeau cum li se închid ochii definitiv, fără niciun sprijin sau ajutor din partea unora sau altora, care să aibă milă de sufletele nevinovate aduse la moarte.

Viețuiau doar ca peștii amețiți în apa tulbure, se zbăteau, se chinuiau, doar, doar, va veni și peste ei plasa, care să-i adune, să-i panseze și să le dea apă vie.

La orele 17, tot în ziua de 11 octombrie 1917, pornește la atac a patra oară într-o zi, adică vine în plină zi Batalionul al IV-lea, cu patru companii, una după alta, de la Luiza Cavernă, pe șanțul de comunicații până la tranșeele din linia I-a.

Proiectilele cad la metru pătrat, la fel minele aruncate de aruncătoare, zise mâțe, cădeau exact printre ostașii, care alergau prin flanc câte unul.

Unii dintre ostași cădeau în șanț morți, alții răniți mai greu sau mai ușor, se văitau de durere, care mai puteau se mai pansau singuri, să nu se scurgă atâta sânge.

- Oh Doamne sfinte, că prăpăd a căzut asupra acestor oameni necăjiți.

Eu, mergând din fugă înaintea grupei mele pe șanț, a căzut lângă mine o mătă de calibru mare, care, prin puterea ei și aerul comprimat produs prin explozie, m-a aruncat la o înălțime de 2 m în sus și apoi am căzut deasupra șanțului în nesimțire, dar norocul a făcut ca imediat, o altă mină, făcând altă explozie lângă mine m-a redeșteptat, eu, văzându-mă amețit în picioare, am intrat din nou în șanțul de comunicație, am plecat în fugă până ce am ajuns grupa mea în tranșeele din linia I, de unde ne-am pregătit să plecăm la atac, așteptând ordine.

De notat, prin aducerea batalionului prin șanțul de comunicație de la Luiza Cavernă, din rezervă, până la tranșeele din linia I, am avut pierderi în oameni, 22 de morți și răniți.

Ajungând în tranșeele din linia I, pe baza de plecare se dau ordine de atac, ofițerilor și gradaților, fiecare la locul lui între ostași.

Acum, gândul fiecăruia era, pe orice cale, tranșeele italiene trebuie străpunse, deoarece s-au plătit scump în ziua aceasta, de atâtea vieți omenești.

În spatele tranșeelelor noastre din linia I era o cavernă, acoperită cu o moviliță de piatră, care predomina sectoarele în toate direcțiile, aici era instalat un post de observație al artileriei amice, cu telefon.

Înainte de plecare la ultimul atac, din aceeași zi, orele 17, taragotistul Luță Ioviță din Caransebeș a fost dus la postul de observație al artileriei de unde, odată cu plecarea la atac a ultimului batalion, nr. 4 al Regimentului 43 și el s-a pregătit să cânte cu torogoata lui bucăți din marșul regimentului în înaintare și alte bucăți, cântece de atac, de încurajare ale bănăștenilor (zis și așa s-a făcut).

Infernul este de cu dimineța peste toate sectoarele, multă ceață împânzită cu fum des din atâtea explozii a

diferitelor proiectile, care nu au mai încetat niciun minut de dimineață, de la orele 6 începând și toată ziua de 11 octombrie 1917, până noaptea.

Batalionul al IV-lea, la ora 17, la un semn de rachetă albă, gorniștii sună atacul, Luță Ioviță cu torogoata marșul Regimentului 43 infanterie.

Iar noi, ostașii, sărim din tranșee, formăm două valuri, la distanțe și intervale, apoi năvălim în direcția italienilor. Eu făceam parte din compania a 15-a cu grenadierii în jurul meu, tot înainte. strigam, treceam peste morții, care stăteau de dimineața, treceam ca peste curcubetele toamna, când se culegea porumbul.

Ajunși la rețelele de sârmă, aici zăceau mormane de morți, agățați printre rețelele distruse și încurcate de explozii tuturor proiectilelor de artilerie și a grenadelor de mână.

Grupele de grenadieri din valul I aruncăm fără întrerupere grenade de mână, apoi sărim și luptăm cu baioneta în tranșeele italienilor strigând „Ura... ura... ura”. Se apropie de luptă și valul al II-lea și așa că italienii, văzându-se de toate părțile încolțiți, au aruncat armele și s-au predat.

Au ieșit de prin tranșee, de prin caverne, din toate dolinele, sute și mii de prizonieri s-au strecurat, li s-a arătat doar direcția către sectorul de rezervă.

De acum trupelor amice li s-a deschis drumul spre Doberdo și apoi spre râul Isonzo.

Aici, nu departe pe traseul Batalionului al IV-lea al Regimentului 43 infanterie, în sectorul de înaintare a companiei a 15-a se ivește o ridicătură de teren, movilă mare pe care erau simulate tranșee de apărare, în schimb sub aceste tranșee, întreg sectorul a fost subminat, cu mine de diferite mărimi.

Era tocmai un loc de trecere între două doline, care cobora spre fostul „Segedi lager” (sector al bucătăriilor în anul 1915).

Amurgul începuse, era seara, batalionul s-a strecurat, fiecare companie prin sectorul ei, iar din compania a 15-a, în al cărei sector a intrat această movilă mare, plutonul al IV-lea cu ofițerul său a rămas să cerceteze amănunțit, apoi să coboare pe itinerariul primit până va afla compania.

Din lipsă de vigilență și mai mult mândri de succesul din această zi, au fost atinse sârmele minelor luate în picioare, apoi deodată au sărit în aer, întreaga movilă, împreună cu ofițerul și tot plutonul său. Batalionul cu restul celor trei plutoane din compania a 15-a a trecut prin sectorul lui „Szegedi lager” apoi, după itinerar a cotit la dreapta spre Doberdo.

Aici, în acest sector nu s-a mai văzut orășelul frumos aranjat în anul 1915 și până la 13 octombrie 1916.

Aici, în dolinele din jur s-au aflat 22 tunuri de diferite calibre în bunăstare și într-o altă dolină 12 aruncătoare de mină (zise mâțe) de diferite calibre și mult alt material și muniție de război.

De aici sublocotenentul Mărchescu I. din Caransebeș a fost trimis cu plutonul său la aripa stângă a Batalionului al IV-lea, unde a capturat 2 baterii de artilerie cu italieni cu tot.⁸¹

Aceste baterii încă trăgeau de flanc în trupele amice, care înaintau spre Doberdo.

⁸¹Despre Petru Vintilă, pe care îl cunoscuse în primul Război Mondial, amintește și Antoniu Marchescu, într-o scrisoare către Aurel Cosma Jr., în care preciza că: „În luptele din Alpi, la un asalt la baionetă, Vintilă comanda patrula de șoc, iar eu, cel de-al III-lea val. Rezultatul: eu, cu 5 din cei 45 de ostași, cu câți am plecat la asalt, am fost capturați de arditi sicilieni...” Aurel Cosma Jr., *Corespondență*, ediție îngrijită de Raul Ionuț Rus și Teodora Drăghici, Editura David Press Print, Timișoara, 2011, p. 223.

Eu cu încă 4 ostași din grupa mea am fost lăsați să formăm un post fix, lângă sectorul „Szegedi lager”, ca să țineam legătura cu aripa stângă a companiei 15 și să-i asigurăm și dânsului spatele de orice încercuire.

Peste o oră sublocotenentul Mărchescu I. se înapoiază cu prizonierii celor două baterii și cu o ladă de conserve de porc și o ladă cu tablete de ciocolată, care s-au împărțit frățeste ostașilor din pluton.

De aici s-a pornit mai departe pe itinerar și fiecare la locul său, pe la orele 24 noaptea s-a ajuns la dolinele lui Devadache, apoi alte unități în jurul lui Doberdo, S. Micheli și S. Martin.

Aici s-au aflat vase mari cu brânză moale, cu diferite băuturi, vin Malaga. În noaptea aceea, de 11 spre 12 octombrie 1917, fiecare ostaș, care a trecut pe acolo, a mâncat și a băut voios, cu toate că comandantul Regimentului 43 infanterie a și pus santinele de pază la butoaiele cu băutura, dar ostașii nu au avut grija lor, toată ziua au luptat flămânzi și setoși, iar când au ajuns la bine, doar pentru mai bine au luptat toată ziua de 11 până ce au putut străpunge în liniile italienilor și a-i sili să se predea sau să se retragă.

În această noapte, după ce trupele italiene au început retragerea în dezordine, ca să treacă cât mai repede peste podul de la Isonzo întreaga lor artilerie își redusese complet activitatea lor de tragere, în așa fel că în sectorul de înaintare pe itinerariul Regimentului 43 infanterie nu se auzeau niciun proiectil șuierând sau șrapnele scăpărând deasupra noastră.

Deși era la ora unu noaptea, ostașii trupelor amice erau veseli, cântau, se bucurau uitând de toate bucuriile și necazurile petrecute în timpul zilei.

Cine apare în mijlocul ostașilor luptători? Apare taragotistul Luță Ioviță din nou, cu ochii lui plini de viață, care vărsau mereu șiroaie de lacrimi cât boabele de grâu, care udau obraji și hainele lui, apoi cu torogoata le cânta una-ntruna, cântece populare de pe meleagurile bănățene, până în dimineața zilei de 12 octombrie 1917, când compania a 15-a a plecat spre Isonzo, unde a ocupat malul stâng al râului, toată ziua de 12 octombrie și noaptea zilei de 12/13 octombrie 1917, iar în dimineața zilei de 13 octombrie 1917, am trecut peste podul râului Isonzo, pe care îl reparaseră pionierii Regimentului 43 infanterie, cu itinerar pe șoseaua națională spre Udine.

Pe șosea, ce să spun, se vedeau pe o parte și pe cealaltă numai căruțe strivite cu caii la ham, un fel de mule cu urechile mari, vii și moarte, apoi în căruțe: altele aveau hrană sau alt material și muniție de război, unde și unde se mai vedea câte un tun defect, cu câte șase cai prinși în hamuri.

Plecând de la Isonzo, am trecut prin vado Udine, Mota de Livenza, Portogruaro, Conegliano, până la Piave.

Am mers cu Batalionul al IV-lea, în rezerva Regimentului 43, până am ajuns la Conegliano, de aici a trecut Batalionul IV să ocupăm malul stâng al Piavei.

Compania a 15-a, din care făceam și eu parte, a ocupat un sector după Conegliano, înainte de a ajunge la Piave, cam la vreo 4-500 m. Aici ne-am făcut amplasamentul de apărare pentru întreaga companie, de aici, în fiecare seară și dimineață eu, cu grupa mea, aveam ordin să merg la podul de peste Piave, care era în sectorul nostru și să măsoar creșterea și scăderea apei, așa cum era la aceeași oră.

Raportul meu cu rezultatul acestui control al apei, compania, imediat la ora fixată îl și înainta regimentului seara și dimineața prin curier special.

Apoi, ca să spun adevărul, aici mi s-au mai liniștit puțin nervii, terenul era mai prietenos, pare că era teren de zăvoi de zarzavaturi, nu pietros și cu stânci mici și mai mari cum era pe la Doberdo, Kostenovița și Ffaiatte Hripp.

Apoi trei săptămâni, cât a durat retragerea italienilor, nu prea am auzit nici detunături multe. Italienii s-au predat repede, fără să mai opună rezistențe mari până la apa Piavei.

În luna februarie 1918 am primit ordin ca întreg Regimentul 43 infanterie va fi înlocuit și va trece în rezervă, pe cât posibil în cantonament timp de 3 luni de zile, pentru odihnă, refacere, completări de efectiv.

Îmi aduc aminte că am mers înapoia Coneglianei o noapte, toată noaptea și ne-am oprit într-un sat cu mult vin și multă vie în jurul satului.

Eu abia am apucat să fiu și eu mai liber, să mă curăț cu băi de deparazitări, cu schimbări de efecte noi, căci de la data de când am mers cu 23 marș la frontul de la Doberdo, tot pe front și numai în cleștele luptelor din linia I am stat din anul 1916.

Aici formam rezerva diviziei și, bineînțeles, programul era program, făceam și instrucție tehnică și de luptă, ba și trageri de luptă.

După trei luni de zile, refăcuți complet, ostașii odihniți, căci în fiecare zi în afară de porția de vin dată de regiment, fiecare ostaș își mai cumpăra vin pe cont propriu, deci hrană bună, odihnă bună și câta vin, apoi totul era bine căci toți ostașii deveniseră rezistenți și dinamici, gata pentru a face față luptelor care-i așteptau la apa Piavei și Munții Tirolului.⁸²

⁸²Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 11. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.12. ÎN SECTORUL PIAVE, ÎN LUNA MAI 1918. DE LA PIAVE LA TIROLUL DE SUS, BATALIONUL AL IV-LEA, NUMIT BATALION DE ASALT, PLECĂ CU EFECTIVUL COMPLET. DUPĂ LUPTA DE ASALT DIN TIROLUL DE SUS SPRE FRONTUL DE LA VERDUN

Regimentul 43 infanterie primește ordin ca Batalionul al IV-lea se numește batalion de asalt și-l trimite pentru misiuni speciale la Tirolul de Sus, apoi, după terminarea acelei misiuni în sectorul luptelor, va fi trimis tot cu efectivul completat la frontul de la Verdun.

Cele trei batalioane ale Regimentului 43 infanterie rămân mai departe la Piave, unde își vor ocupa sectorul lor de luptă.

Batalionul al IV-lea al Regimentului 43 infanterie este gata de plecare cu întreg efectivul, echipament, armament și muniție.

Eu rămân încadrat tot în compania a 15-a.

Plecăm în formație de marș, cu opririle și distanțele legale după regulament.

Intrăm, la început, pe drumul ce duce pe văile munților, care coboară de la Tirol și se leagă cu terenul șes spre Conigliano și apa Piavei, care vine din munți.

După câte îmi reamintesc și rețin, am trecut prin două orașe foarte frumoase Feltre și Beluno, am început să urcăm apoi prin munți, ziua și noaptea am mers timp de trei săptămâni, într-altă zi am făcut marșuri de până la 40 km tot în picioare.

Urcam pe drumuri, serpentine, pe câte un munte, îl ocoleam de 3-4 ori până ce urcam la înălțimea lui, sus pe munte era zăpadă, în unele locuri și până la un metru de mare, iar jos, la poalele munților, pe văi, se formau terenuri

de cultivat, se vedeau cartofi și alte legume și zarzavaturi, peste tot se răsfireau razele soarelui.

După 10 zile de marș, cu toții am fost foarte obosiți, căci aveam ranițe cu sacul de merinde complet, cu strictul necesar și încă o pereche de bocanci noi, mantaua cu foaia de cort pe raniță, apoi uneltele de geniu, ca lopată Lineman, târnăcop mic sau clește de tăiat sârmă.

Acestea toate cântăreau circa 20-25 kg în afară de armă cu baioneta Duhlmeser sau pistolul de aruncat rachetele.

Aici am cantonat într-un sat la poalele unui munte 24 de ore, ostașii s-au mai odihnit și refăcut, pentru acei cu bătăături la picioare și pentru acei care erau năpăriți pe subsuori și încheieturi s-au luat măsuri de către medicul batalionului și li s-au dat anumite alifii pentru ungeri cu ele pe locul unde era nevoie.

După acest repaus de 24 de ore, am plecat din nou încolonați începând să urcăm din nou pe alte serpentine, pe alt munte cu înălțimi și mai mari.

Ajunși la creasta acestui munte cu mare înălțime, de aici nu s-a mai putut merge pe picioare, căci trebuia să schimbăm direcția să putem trece peste o vale mare, apoi să urcăm pe serpentinele unui alt munte tot cu înălțime atât de mare, în direcția frontului.

Aici ce se întâmplă? Spre norocul nostru de la acest munte, până la muntele pe care trebuia să mergem noi și să-l aflăm am aflat construit un funicular al unei societăți particulare, care transporta ceva material din munte. Cu acest funicular am urcat întreg batalionul, urcându-ne rând pe rând, pe companii, în fiecare cotăriță câte 4 ostași, iar după ce am trecut întreg efectivul, din nou am plecat în direcția obiectivului ce l-am avut.

Am mers ca o zi pe coama munților, coborâm și din nou urcăm pe alte creste în munți cu înălțimi mai mici și așa mergând în câteva zile, ne-am apropiat de-a binelea

de sectorul frontului, se auzeau bine tunurile cu exploziile proiectilelor.

Poposirăm pe o culme mai largă, pe a cărei margini eramocoliți de brăduți tineri. De aici se vedeau la depărtare mare de flanc și rachetele, cum erau aruncate de pe liniile amice și de pe cele ale italienilor, aici camuflați printre brăduții tineri, ne-am aranjat de atac, aici am lăsat ranițele și restul echipamentului, ce nu ne-a trebuit și ne-a fost greu.

A rămas asupra noastră numai sacul de merinde cu hrană de rezervă, întreg armamentul și toată muniția.

S-a verificat apoi fiecare pluton în parte, s-a luat masa de seară, s-a spus ostașilor misiunea și noaptea, la orele 12, s-a primit ordin de plecare în direcția frontului de atacat.

Am avut de mers până la primele tranșee cam 8 km.

Într-adevăr, am mers de aici pe un drum mai bun, ne opreau câteodată și ne mai țineau pe loc două reflectoare de pe crestele munților italienilor, care erau mai înalți ca ai noștri, zic cei din linia tranșeelor.

Ajunși în tranșee, în linia I, aici am aflat ostași cehi cu pene la capelă.

Cehii știau că suntem un batalion de asalt, iar ei rămân în tranșee și ne susțin cu focuri de arme, cu întreg echipamentul de care dispun aici, în sectorul companiei mele, a 15-a.

Din tranșee am pregătit grupa mea, cum și pe unde să sărim înainte la rețelele de sârmă, să tăiem sârma făcând loc de trecere, după ce întâi m-am orientat eu cu binoclu, un ofițer ceh îmi dădea relații și mă informa cum este terenul în natură și unde au italienii arme automate, distanța până la ei, înclinația pantei de coborâre la atac și urcare pe muntele unde-și au italienii tranșeele.

Rețelele de sârmă erau la 25 de m de tranșeele de unde plecam la atac.

E zi de iunie, se apropie ora h, ora 6 dimineața, ora plecării, așteptăm doar semnalul cu patru rachete albe, deodată aruncate de la maiorul comandant de batalion, care era la centru.

Eu, cu grupa mea de grenadieri, eram desigur cu emoții, unii ostași mereu își retezau unghiile cu dinții, alții scuițau, alții râdeau, alții cu fel de fel de glume se încurajau.

În fine, după ceas este ora 6, deodată se văd cele patru rachete albe, semnalul de plecare.

Eu sării primul, grupa după mine, la rețelele de sârmă, nu avurăm mult de tăiat sârma, deoarece erau făcute rupturi prin rețele de artilerie și prin aceste rupturi restul luptătorilor puteau să treacă cu ușurință.

Necazul cel mare acuma vine, până ce am trecut de rețelele de sârmă nu s-a tras niciun glonte sau proiectil, dar când grupele de grenadieri ne-am slobozit peste zăpada, care era de 1 m pe coasta muntelui în jos și companiile au pornit la atac din tranșee, în urma noastră, deodată pare că s-a spart cerul de detunături, trăgând întreaga artilerie și între armamentul automat peste vale în muntele unde erau tranșeele și cuiburile cu mitraliere ale italienilor.

Italianii trăgeau la fel pe capete asupra noastră ca să oprească înaintarea spre muntele lor.

După ce am trecut cu grupa mea de rețelele de sârmă, ne-am slobozit prin zăpada care era de 1 m de mare și acoperea întreaga coastă a muntelui, nu ne-am putut opri, până ce n-am ajuns la fundul văii, care era formată între acești munți, pe unde se scurgea un pârâiaș cu apă destul de multă, turbure roșiatică, desigur de la vreun ostaș mort sau rănit, care a căzut la dreapta noastră tocmai în acest pârâuaș și nu s-a mai putut pansa.

Pârâuașul l-am trecut cu întreaga grupă cu bine, până ce am ajuns să urcăm pe coasta muntelui celuilalt, pe a cărui înălțime erau tranșeele trupelor italiene, de unde trăgeau încontinuu cu tot felul de armament automat.

Norocul meu cu grupa a fost că pe unde am început să urc către italieni, aveam adăposturi de glonț formate din piatră naturală, stâncă răsărită ca din pământ și orice gloanțe treceau peste noi sau atingeau direct în piatră, apoi ricoșau peste noi.

Și așa cum am mers, stâncă după stâncă, am urcat până la vreo 2-300 m, de la pârâu spre italieni, aici am aflat și mai bine un adăpost, sub o leșpede mare de piatră, unde a încăput toată grupa, iar eu am început să mă orientez unde sunt, cum stau cu legătura între mine și companie, apoi ce distanță este până la tranșeele italienilor sus pe creasta muntelui, precum și unde au plasat armamentul automat.

Italianii ne-au observat că noi suntem sub leșpedea de piatră, apoi au început din nou să tragă cu mitralierele în noi, slobozeau și pietre mari rupte din stâncă peste noi, totuși nu ne-au putut face nimic.

Ei aveau instalate arme automate și pe alte piscuri (creste) ale muntelui și pe flancuri, dar nu puteau să tragă în grupa mea, deoarece eram prea sub tranșeele lor și bine apărați.

Lângă mine, la vreo 5-6 pași la dreapta, se vede un urcuș ce pornește de la pârâuașul din fundul văii, să zic că este o viroagă, care mergea drept printre stâncile de piatră până sus la italieni. Cu binoclu se vedeau bine două mitraliere instalate cu servanții lor, îndreptate direct spre viroagă.

Ce se întâmplă în acest moment, vine un căpitan cu ordonanța după el și urcă până la grupa mea, acest căpitan trebuia să fie la compania lui, mult la stânga, era comandantul companiei a 13-a, iar eu făceam parte din

compania a 15-a. După ce îi explic situația și că eu am avut ordin să fiu la flancul drept al companiei a 15-a, să apăr flancul drept cu foc.

Apoi căpitanul îmi ordonă ca să intru în viroagă cu grupa mea și să urc pe viroagă până la italieni sus.

Eu i-am răspuns că prin acest ordin se face greșeală, că italienii au două arme automate și ne curăță până la unul pe viroagă.

Ordinul trebuie executat zice căpitanul. Da, însă domnule căpitan, mergeți înaintea noastră.

Căpitanul, cu pistolul în mână pleacă, ordonanța după el, eu zic grupei prin flanc câte unul după mine marș.

Căpitanul a mers cam vreo 5-6 pași, aplecat pe creste, ordonanța după el, eu nu începusem bine să intru cu grupa pe viroagă, că italienii au și tras două rafale scurte cu mitralierele cele 2, căpitanul a căzut mort, plecând de-a valul pe viroagă la vale, iar ordonanța avea rupt complet umărul drept, cu mână cu tot, eu cu grupa mea nu am fost deloc atinși.

Grupa a trecut din nou sub leșpedea de piatră și eu am raportat printr-un agent de-al mea cazul comandantului meu la compania a 15-a prin raport scris, unde am cerut să-mi ordone ce să fac, să merg cu grupa la companie, unde se atacă sau să rămân aici, la apărarea flancului drept al companiei.

După o oră am primit răspuns, să stau pe loc, să formez două cuiburi cu mitralierele, care le-am avut, 2 mitraliere ușoare (Hanmașinenghever) și să barez cât pot flancul drept, orice armă automată văzută pe o creastă la italieni, trebuie distrusă cu orice preț imediat.

Atacul propriu zis a fost mult la stânga, între munții înalți se ivește un teren mare, pornind de la pârâuașul din vale, apoi formând o șea cu mamelon, ca o cetate în lățime de circa 1 km și era complet fortificat, pe acest mamelon nu

era piatră, nici zăpadă, era ocupat de ostașii unui batalion italian de alpinari cu pălării.

Aici s-a pornit la atac cu toate 4 companii. Italienii s-au retras pe linia lor a III-a fortificată, la vreo 5-600 m, rămânând în primele tranșee numai morții, răniții și ceva prizonieri, apoi în cavernele lor s-au găsit stive complete cu butelci împăpurate cu vin Malaga (fiecare sticlă avea 1 kg).

Ce se întâmplă mai departe, pare că acest vin a fost plin de sorocire, căci ostașii noștri în loc să-și vadă de urmărirea italienilor și să-i țină sub ochi și sub arme de foc, ei fiecare, de-a valma, au început să bea vin Malaga din butelci, până s-au turmentat și apoi au început să cânte și nu se mai gândeau la nimic sau la cursa ce-i așteaptă, nu se înțelegeau între ei.

Italienii au știut ce se întâmplă, căci toată băutura de vin Malaga a fost lăsată dinadins în cavernele din prima linie fortificată, ca să-i tragă în cursă cu băutura, această știre mi-a spus-o mie chiar un prizonier italian rănit la un picior.

Italienii, după vreo 2 ore s-au pregătit de la linia a III-a și au plecat să contraatace pe ambele flancuri, iar artileria italiană a lungit tragerea în fața mamelonului, adică înaintea fortificațiilor către vale, pe unde era terenul de retragere al companiilor amice.

Atacul începe pe ambele flancuri și toate companiile au fost măcelărite ca la un abator comunal, morții, răniții și prizonierii, care s-au mai trezit din vinul Malaga și au mai putut să se retragă către vale, au plecat să treacă peste vale, fiecare pe socoteala lui.

Artileria de toate calibrele, aruncătoarele de mâțe cu trei aripi, mitralierele grele, trag neîncetat, italienii se apropie și pornesc la luptă cu baioneta, dar nu li se opune nimeni, căci și acei răniți mai ușor și care au putut sta în picioare se rezemau în pușca lor și așa se retrăgeau.

Italienii și-au reocupat liniile lor fortificate apoi, desigur că au început să adune atât morții cât și răniții noștri, care cereau una-ntruna pansațiune, pansațiune, căci se scurge tot sângele.

După primirea ordinului de la căpitanul meu, comandant al companiei a 15-a, care era căpitan Chiovini Mihai, ca să stau pe locul pe care mă aflu și să aflu flancul drept al companiei, eu aflându-mă cu compania mea sub lespedea de piatră, pe munte sus și tare aproape sub armele italienilor, am cercetat bine muntele și am aflat două locuri pentru ambele mitraliere, bine camuflate și pe piscuri de cleanț separate, de unde vedeam totul și flancul drept cu teren de tragere foarte bun până la vale și peste vale și de aici am văzut totul, cum au atacat companiile pe italieni și cum italienii le-au contraatacat pe flancuri și le-au luat totul înapoi.

Era cam după masa, pe la orele 18 și vedeam că suntem atacați de o armă automată cam de la 200 m de pe o altă creastă a muntelui, am tras asupra acelei arme 2 rafale scurte și am și scos-o din funcție, apoi mai jos de acest punct s-a tras asupra noastră cu două arme automate, aici una a fost tare bine acoperită în stâncă, căci mereu a clănțănit, iar cea de-a doua a amuțit complet de la rafalele mele.

Ce se întâmplă? Am aranjat grupa toată cu fața către dreapta de flanc, acum știam că inamicul meu este numai de flanc.

Iau binoclul și privesc la stânga unde companiile au atacat pe italieni, aici văzui că ai noștri începură să se retragă unul câte unul peste vale, apoi urcau pe muntele de unde am plecat la atac în dimineața acelei zile, privesc și îmi fac fel de fel de gânduri, am văzut că efectivul batalionului este cu mult subțiat, nu mai este așa cum au venit și urcat pe atâtea serpentine ale munților înalți, începând de la Conegliano, până la Tirolul de Sus.

Deodată, un soldat de după o stâncă îmi strigă:

- Domnule caporal, vin italieni mulți, uitați până la pârâuaș jos și crestele munților sunt pline de ei. Repede m-am uitat și peste aceste creste până jos, m-am convins că da, așa este, am cerut artileria printr-o rachetă roșie. Artileria a început, noi am început cu cele două mitraliere și cu armele „mainliher” ce le aveam, așa că deocamdată i-am oprit pe loc și pus cu nasul la pământ pe italieni.

Apoi, văzând că seara se apropie rapid, oamenii totuși erau înflăcărați și rezistau, nimenea nu pleacă, flancul drept trebuie apărat cu brațele noastre, eu eram hotărât să plec, dar cum să fac, căci dacă ne simt italienii trag după noi ca după iepuri și toți am rămâne mormane acestui pârâuaș.

Se apropie de ora 19 (ora 7 seara), apoi începui să schimb locul mitralierelor, întâi pe alte stânci, tot bine, dar mai jos, în timpul acesta am avut doi răniți: pe caporalul Serafin Nicolae din Borlovenii Vechi, rănit la mâna dreaptă dintr-un glonte de armă dum-dum, apoi pe caporalul Vintilă Nistor din comuna Crușovăț, i-a intrat un glonte de armă în pulpa piciorului drept. Glonte a stat în corpul lui timp de 38 de ani, până în anul 1956 când a ieșit prin umărul drept singur, iar eu am văzut acest lucru cu ochii mei.

Acești doi caporali au și plecat răniți, așa cum au putut, traversând valea peste pârâuaș, urcând pe munte până la primul post sanitar, de unde au și fost trimiși la spital.

Eu cu grupa mea nu am putut rezista mult, căci alpinarii italieni căutau mereu să ne înconjoare, coborau cu nemiluita de pe al lor munte și ocupau aproape de grupa mea și la 100 de metri alte creste și își formau puncte de tragere cu arme automate cât mai multe.

Am cerut din nou artileria prin două rachete roșii și am început un foc strașnic prin rafale scurte cu cele două mitraliere ușoare, iar ostașii din grupă au început retragerea individuală.

Apoi, cu cele două mitraliere m-am retras, una trăgând peste creastă, ca să-i ținem cu capul la pământ pe italieni, iar cealaltă se retrăgea și mereu așa ne-am retras până ce am ajuns și am trecut peste pârâuașul de peste vale.

Prin retragerea noastră peste pârâuaș și începând să urcăm muntele până la tranșeele de unde plecaserăm la atac în dimineața acelei zile, prin asta am făcut artileriei noastre, precum și luptătorilor cehi din tranșee, sectorul liber, de pe muntele de unde se aflau italienii, doar noi eram o mare piedică în aprecierea exactă a ținutelor, care trebuiau distruse, deoarece eram prea aproape de italieni și se confundau trupele austro-ungare cu cele italiene.

Până noaptea târziu încă se mai adunau ostașii rămași, răniți și sănătoși, fiecare își căuta compania lui și se întrebau care sunt rămași prizonieri, morți sau răniți.

În compania a 15-a, a mea, am rămas grupa mea cu 14 oameni, 2 plecați răniți și s-au adunat încă vreo 23 oameni cu căpitanul Chiovini, comandantul companiei.

S-a primit ordin ca fiecare companie să se retragă până la pădurea cu brădet, unde am lăsat astă noapte ranițele și alt echipament greu.

Acolo se va face apelul general al tuturor ostașilor prezenți, iar a doua zi, înainte de masă batalionul va primi toate situațiile pe companii și vom aștepta ordinul diviziei în care am fost încadrați.

De remarcat

Batalionul IV/43 Infanterie a plecat de la râul Piave cu un efectiv de peste 800 de ostași, cu ofițerii lor și aici, după atacul executat la Tirolul de Sus, ne mai înapoiem cu 180 ostași luptători, cu 6 ofițeri și 2 subofițeri, restul morți, răniți și dispăruți.

A doua zi după facerea apelului în poiana înconjurată cu brădeți, s-a primit ordinul diviziei ca batalionul cu întreg efectivul rămas să se pună în marș și să coboare din munți până la satul din apropierea stației căilor ferate,

în care sat se va cantona până la primirea unui alt ordin detaliat.

Aflându-mă în cantonament, a treia zi am făcut baie și deparazitare în vagoanele aflate în gară, garate pe o linie a căilor ferate.

A patra zi au sosit două detașamente cu oameni noi de la partea sedentară a Regimentului 43 Infanterie de la Icin din Boemia în Cehoslovacia de astăzi, cu efectivul acestor detașamente s-a completat întreg batalionul, așa cum a fost înainte de atac.

A cincea zi am primit ordin de la divizie, ca batalionul să fie pregătit și peste 5 zile va pleca tot ca batalion de asalt la frontul de la Verdun.

Așteptăm vagonul de îmbarcare.

A șasea zi, în 24 iunie 1918, căpitanul meu, comandantul companiei mă duce la raportul batalionului, care era un maior din Budapesta și îmi cere un concediu de 21 de zile cu obligația ca eu, după concediu să-i urmez până la frontul de la Verdun, la feldpost no. 647.

Am rămas încadrat tot în compania a 15-a și încă în această zi mi-am primit „urlabișain” și toate drepturile bănești ca lenung și hrană în bani pentru 21 de zile. Luând trenul din gara apropiată am și plecat șerpuind printre munții și văile Tirolului, până ce am ieșit către centrul Austriei apoi, văzând că mă îndrept mereu, mereu spre Ungaria, m-am bucurat.⁸³

⁸³Petru Vintilă, Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan, manuscris, partea a II-a, fascicolul 12. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

II.13. 24 Iunie 1918. CONCEDIUL DE LA TIROL, 21 DE ZILE

În luna iunie 1918, ziua 24 seara, am plecat în concediu de 21 de zile, iar compania mea, a 15-a completată cu efectivul legal a rămas să plece cu întreg Batalionul al IV-lea la frontul de la Verdun, doar erau în așteptarea vagoanelor din moment în moment.

Așa că eu plecai în concediu cu încă trei luptători din alte companii.

Din compania a 13-a era sergent Cioc Ilia din Bozovici, din compania a 14-a era caporalul Pătruț Velcu din Valea Bolvașnița, din compania a 16-a era sergentul Mihuț Ion din Ciuta.

Plecarăm împreună cu trenul, ieșirăm din munții mari ai Austriei, apoi ne apropiarăm de granița Ungariei, vedem într-adevăr câmpuri frumoase și pline de bogății, cirezi de vite mari, turme de oi cu ciobanii lor, care în jurul lor cântau din fluiere, iar oile pășteau de îți era mai mare dragul să le vezi, iar noi toți patru le priveam pe fereastra vagonului, ne bucuram că așa și noi vom păstori vitele și oile noastre în timpul cât vom mai petrece acest concediu în satele noastre. Eu, printre altele le zisei:

- Măi fraților, acum ne bucurăm să fie așa, dar dacă întoarcem foaia și ne gândim cu câteva zile în urmă, unde vedem jalea și marea durere prin care am trecut, că și munții cei mai înalți ai Tirolului de Sus au plâns de mila noastră și valea dintre acei munți pe unde am trecut la atac și ne-am retras în disperare peste pârâuașul ei roșiatic, care era sâțul de sângele acelora care au avut nenorocul să cadă pradă proiectilelor în această zi, tocmai așa cum cad vitele abatoarelor comunale, când sunt duse la tăiere.

- Deci, dragii mei prieteni, este o durere și mai mare,

care ne apasă, știți, care este, să vă spun tot eu, acum mare bucurie e cu noi, căci știm că mergem în satele noastre, în familii, ne întâlnim cu rudeni, cu prietenii noștri și așa mai departe, dar ce ne facem, căci după acest concediu de 21 de zile, trebuie să ne înapoiem prin Austria și prin Germania până la frontul de la sectorul Verdunului, căci acolo s-a deplasat batalionul nostru de asalt.

- Ce ziceți? Ne vom obișnui și cu acest front. Aici germanii ne vor mâna din spate, francezii ne vor opri din față, iar noi vom fi îngrediți și măcelăriți și de o parte și de cealaltă.

Prietenii mei răspund toți trei deodată:

- Așa este, ce a fost pe frontul italian am văzut și ce se va petrece pe frontul de la Verdun vom vedea.

Ajungând la Budapesta ne mai luarăm câte o sticlă de băutură, ceva țigări și altele, prinserăm trenul spre Arad, de la Arad am prins alt tren până la Timișoara, iar a doua zi dimineața, sosind în gara Timișoara am avut legătură imediat cu un tren personal, care mergea până la Orșova, cu acest tren am ajuns în satul meu draguț, unde m-am născut pe brazdele pământului și unde am deschis ochii prima dată.

Aici, în sat, m-am văzut cu toate rudeniile, cu prietenii și prietenele mele cu care am copilărit, ba fetele mă mai întrebau, printre altele, că de ce sunteți atât de retras și ca să fiu mai îndrăzneț, așa cum se prezintă alți ostași de vârsta mea veniți în concediu.

Eu le spuneam că așa este un ostaș care stă pe front timp de doi ani și câte nu am văzut și prin ce neazuri am trecut, numai sfântul și eu știu cum de mai am viață astăzi și mai stau pe picioare și când mă gândesc că după terminarea concediului unde voi merge și ce voi mai vedea și ce durere voi mai suferi, oh, Dumnezeule, Dumnezeule.

Și așa zilele trec repede, am presimțiri rele, așa că nu mă pot deloc acomoda cu bucuria acestui concediu.

Trecură repede 14 zile din concediu și mai aveam doar 7 zile, ce se întâmplă?

Într-o zi plecai singur prin țarină, pe vârtoapele satului, să admir și eu bogățiile lui, mergând pe marginea unui drum de car, deodată îmi apare în față, venind repede un câine negru, destul de mare și sare drept pe mine cu botul, să-mi apuce fața obrazului, eu în mâini nu am avut nici măcar un băț, cât de mic să fie fost tot era bun, eu cu câinele începui lupta, vrând să-mi apăr fața cu mâinile, el m-a apucat cu gura și m-a încolțit tare, în palma mâinii drepte, lângă degetul mic, eu izbind atuncea cu piciorul drept în burtă, câinele m-a lăsat și a fugit mai departe printre niște sălașe din apropiere, unde am auzit, prin lătratul câinilor, că s-a încăierat și cu alți câini în fuga lui.

Sângele a început să curgă tare, deoarece am fost încolțit chiar în venele mâinii, în apropiere de mine erau vreo 2-3 copii mai mici, păstoreau câțiva miei, pe lângă drumurile ce duc la cimitir, între copii era o fetiță mai mare, se numește Teleagă Lucreția, trăiește și astăzi, de câte ori mă vede prin sat, atunci mă întreabă:

- O, m-a durut mâna, când m-a mușcat câinele turbat și îmi mai spune fata, cum ea a fugit chiar atunci cu mieii acasă, de frica câinelui turbat.

Eu, venind către copii cu mâna plină de sânge, chiar această fetiță mică mi-a dat ajutor și mi-a legat palma cu batista mea. S-a nimerit albă și așa că sângele a început mereu să se mai oprească din scurgerea mare ce era.

De aici, de pe Vârtoape, am plecat și m-am dus direct la primăria satului, unde am aflat pe primarul și doi jurați ai satului, le-am spus cazul, le-am arătat mâna, cămașa și laibărul țărănesc, erau pline, pătate cu sânge.

Primarul mi-a făcut un atestat, cu ștampila aplicată pe el, l-a semnat el și cei doi jurați și mi-a spus să mă prezint imediat la spitalul cel mai apropiat.

Primar era pe vremea aceea Rădulescu Constantin, jurați erau: Teleagă Ilie, zis Ramba și Bain Constantin, tatăl lui Axente.

Eu nu am mai așteptat, am și plecat chiar în seara acelei zile, iar a doua zi am și fost la Budapesta, pe la orele 12 a.m.

Sosit la Budapesta, în gara de Vest de la biroul Crucii Roșii mi-au spus să merg cu tramvaiul 6 până la gara de Nord, acolo se va face vizita medicală tuturor militarilor veniți sau ce pleacă pe front.

Am ajuns cu tramvaiul la gara de Nord, acolo m-am prezentat la vizita medicală, era medic un colonel sas din Sibiu, știa și românește, m-a întrebat cum s-a întâmplat, apoi mi-a văzut ochii, gura și mâna și a spus:

- Repede internat în spitalul „Pasteur Laktanya” din Budapesta.

Mi-a cerut „orlabijaimu”, a scos o copie de pe el, am semnat o declarație cum s-a întâmplat și iată că duba, o mașină închisă a și sosit și m-a dus timp de 15', până la „Pasteur Laktanya”.

Aici din nou mi-au făcut vizită medicală amănunțită, mi-au făcut ceva analize și mi-au spus că voi fi tratat în spital 21 de zile.

În fiecare zi am primit două fiole de ser, la slăbii, una la partea stângă și una la partea dreaptă, apoi în ochi ceva picături și așa că rana la mână mi s-a vindecat în vreo 9-10 zile, iar la 21 de zile urma să mă scoată din spital și să mă trimită direct pe frontul de la Verdun, la feldpost nr. 647.

După 21 zile de spital m-am făcut mai gras, căutam destul de bine afară, vesel am dat în primire ce am avut la spital, am fost chemat la cancelaria spitalului, mi-au achitat la zi „lenungul”, mi-au achitat suma cuvenită pentru decorațiile de argint, clasa I și clasa a II-a, a rămas ca mâine zi să fiu văzut de medicul șef al spitalului, să-mi primesc actele și să plec în direcția Verdunului, unde mi s-a deplasat unitatea cu batalionul de asalt.

A doua zi la orele 9 dimineața suntem adunați pe sala spitalului vreo 7 ostași și vreo 12 civili, că în acest spital erau și civili internați cu mușcătură de câine, așa că trece de la om la om și când ajunge la mine mă întreabă cei cu d-ta., te dor rău ochii, de ce sunt roșii, căci aici și așa nu te putem ține decât 21 de zile, cât ai stat, acest doctor era ungar, chiar din Budapesta, dar cu suflet bun, eu înțelesei tot ce vorbea în limba ungară, apoi îi spusei tot în limba ungară, căci am fost 2 ani pe front și acum iar acolo să merg bolnav cu ochii din Budapesta, unde sunt atâtea spitale și atâția specialiști.

Văzui că medicul fu mai dulce și îmi spuse:

- Dumneata, „Tizdășur” (Domnule caporal), vei merge chiar acum la rezerva spitalului nr. 7, primii actele refăcute, mutat la noul spital, unde m-am prezentat chiar în acea zi.

Aici norocul meu mi-a fost că m-a numit la un dormitor de bolnavi ca „czimercdt”, aici erau bolnavii aleși chiar din Budapesta, erau printre ei avocați, ingineri de la diferite fabrici de muniții, dar erau toți „önkentesi”, adică T.T.R.

Am început și eu tratamentul la ochi și a mers bine, peste două săptămâni a pierit tot roșul de la ochi, a scăzut umflătura, albul ochilor refăcându-se, m-am simțit tot mai bine, sănătos complet.

În timpul de când m-am mutat la noul spital, la rezerva nr. 7 am scris lui „Felveber” (Plutonier) Șușara Pau din Bănia, la frontul de la Verdun, la feldpost nr. 647, care era „dinczfelvebär” al companiei mele a 15-a, să-mi scrie dacă s-a primit la companie „Urlabșainul” meu, căci eu sunt în spital în Budapesta, oprit cu mușcătură de câine turbat, de la data de 15 iulie 1918 și nu cumva să fiu trecut ca dezertor.

Plutonierul Șușara Pau îmi scrie următoarele cuvinte:

Biletul de concediu, împreună cu declarația ta s-au primit de companie, totul este în regulă, dar tu Vintilă, caută-ți de sănătate, să nu te mai împingă vreun păcat să vii aici la Verdun, căci aici este și mai mare jale, durere și suferințe ca la frontul italian, lupte peste lupte, ziua și noaptea și nu se știe cum va fi sfârșitul.

De la primirea acestei scrisori mă liniștii și îmi pusei în gând să nu mai plec pe front din Budapesta.

Căutai să mă port și mai bine și mai frumos, omenește ca șef al dormitorului cu acești oameni, după ce m-am familiarizat cu ei bine, mi-aduceau diferite vești

din oraș, cum merg bătăliile pe fronturi, că italienii stau pe loc și se pregătesc de o mare ofensivă la Piave, că nemții dau în retragere și sunt bătuiți pe frontul Verdunului și așa mai departe.

Alții îmi spuneau că nu va trece nicio lună de zile și se va termina războiul, că a intrat vrajba între miniștrii guvernului din Budapesta și întreaga monarhie Austro-Ungară se va destrăma complet.

Trecură repede lunile august și septembrie 1918, iar pe mine mă băteau gândurile, cum să fac să ies din spital și să plec la Biserica Albă, unde erau cadrele și reședința Regimentului 43 Infanterie.

După 1 octombrie 1918 cer medicului de salon să-mi facă ieșire din spital, la cadrele regimentului la Biserica Albă, mi s-a aprobat și pe ziua de 5 octombrie am primit toate formele de ieșire din spital, împreună cu drepturile bănești și „Alosolgai” de la Budapesta.

Plecând cu trenul spre Arad și Timișoara, ajung în gara Timișoara, aici era, ca în orice gară mare, multă lume, fel și fel de oameni, aici se formau trenuri în toate direcțiile, către Vârșeț și Biserica Albă și tare cu greu mă hotărâi să rămân de trenul care pleca peste câteva minute spre Biserica Albă, unde trebuia să merg.

În fine mă hotărâi și rămăsei de acel tren și începui să caut trenul care era pregătit să plece spre Orșova, într-adevăr peste câteva minute am și plecat cu acest tren spre Orșova.

Întrucât această linie de căi ferate trece printre dealuri și tuneluri de la Caransebeș până la Orșova și este cam aproape de granițele cu România și Serbia, pe trenurile de persoane se făcea control la fiecare ostaș și civil, pe lângă conductorul de bilete de tren era și un control militar (acesta se numea grenz polițzai), care la orice neregulă aflată sau bănuită la un ostaș, ostașul era luat

foarte frumos și predat la „Bahnhof comando” comandantul militar de la prima gară a căii ferate.

Controlul vine în vagonul unde eram eu, tocmai când ieșeam din tunelul de la Poarta Orientală, către stația Domașnea-Cornea.

Îmi cer actele, îmi arată biletul de ieșire din spital, dar biletul era pentru Biserica Albă, de la Timișoara trebuia să iau altă linie, nu cum am plecat pe linia Timișoara-Orșova.

Eu începui să-i povestesc că sunt din satul Crușovăț, apropiat, cât am stat pe front, apoi în spital, iar acum vreau și eu să trec pe acasă și mâine seară plec la Orșova, de unde plec cu vaporul pe Dunăre până la Baziaș, lângă Biserica Albă, unde mă voi prezenta la cadrele Regimentului 43 Infanterie.

Grenzpolițaiul m-a înțeles și mi-a spus ca nu cumva să rămân mai mult acasă că el mă va controla prin postul de jandarmi. În vagon lângă mine a fost și sergentul Domil Moise, care mergea în concediu tot în satul Crușovăț.

Ajung acasă, eu mă pregăteam să plec la Biserica Albă, dar mă gândeam la zvonurile ce le-am auzit la Budapesta și altele mai bombate, când călătoream cu trenul pe tot traseul de la Budapesta până la Crușovăț

toată lumea vorbea că războiul este pe gătate și aproape pierdut pe toate fronturile.

Luai o hotărâre, nu mai plec, mai stau câteva zile, mă înțelesei cu un prieten al meu Ghiță Teleagă și el zice la fel.

Era o zi de duminică în 18 octombrie 1918, era chiar ruga în sat, hramul bisericii toată lumea era la masă îmbelșugată cu muzică, așa ca la rugă cum este obiceiul, odată se aude fluierând trenul dinspre Caransebeș încărcat de cătane și pe deasupra vagoanelor, cântând, țipând, cu muzici etc. strigau pe capete:

- Gata, gata, războiul, fraților!

La stația noastră s-au dat jos o mulțime de cătane cu arme și fără arme, cei de la Petnic și de la Globu Craiovei au trecut prin satul nostru, spunându-ne cum au venit acasă și că nu mai este război.

În sat au fost opriți de rudele și prietenii lor, i-au cinstit cu mâncare și băutură, au mers la horă până a doua zi, când au plecat la casele lor.

Eu abia acum sunt convins de ceea ce mi-au spus ostașii care i-am avut în salonul meu, în Spitalul nr. 7 din Budapesta.

Așa că pe la 1 noiembrie 1918 am fost înscris în Garda Națională a Banatului cu reședința la Lugoj, sub comanda căpitanului Ladislau Eugen, unde mi-a cerut și datele de care au avut trebuință.

Și la această dată mă aflu viu și sănătos, întors din război teafăr, așa cum am dorit, iarăși mă simt ca în anii copilăriei mele, însă acum am 20 de ani și trebuie să-mi caut aleasa sufletului ca să-mi fac un cămin plin de fericire.⁸⁴

⁸⁴Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a II-a, fascicolul 13. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

PARTEA A III-A

III.1. EVENIMENTE DUPĂ 20 OCTOMBRIE 1918

Către sfârșitul lunii octombrie 1918, după ce mă înapoiasem de pe frontul italian, de la Regimentul 43 infanterie venisem în satul meu natal.

Cu toate frământările prin care treceau popoarele din Monarhia Austro-Ungarei era normal ca și poporul român din părțile bănățene și ardelene să-și aleagă singur drumul și să se alipească la Patria Mamă, care se numea România, pe atunci locuită de românii noștri în Muntenia, Oltenia și Moldova.

Se înapoiau zilnic de pe toate fronturile toți ostașii așa cum îi cuprindeau la unitățile lor militare, cu comandantul lor cu tot, soseau în orașele și satele de unde au plecat, așa se înscriau în gărzi naționale, care apoi urmau să se înroleze după contingente, iar cei așți și sănătoși să intre compunerea unităților și regimentelor țării noastre - României Mari.

Eu, fiind născut în anul 1898, luna VIII, ziua 19 și cum făceam parte din contingentul 1920 știam căci sunt rămas pentru a mă înrola în armata română în cursul anului 1919. Prin ideile care mă fulgerară cu căsătoria mea, eu judecai că nu aș greși dacă mi-aș afla o fată, să-i fiu pe plac și dânsa mie.

Așa că, din această zi am și început într-adevăr să mă interesez la fetele prietene, pe care le cunoșteam din copilăria mea, am stat de vorbă mult și cu părinții fetelor, apoi cu frații și cu rudeniile lor, până ce m-am gândit bine cum să fac. Până ce să mă hotărâsc asupra unui suflet bun și dulce, cu care am dorit să-mi fac un cămin îngădit cu mlădițe roditoare și de folos pentru viitorul familie mele.

Cu toate că acest timp a trecut așa de repede și, fără să-mi dau seama, iată că aicea este și luna decembrie 1918 și eu încă nu mă hotărâsem definitiv la căsătorie.

În această lună a trebuit să iau o hotărâre, deoarece aveam 20 de ani, părinți nu aveam decât vitregi, care nu aveau grijă de mine și eu știam că în anul 1919 mă va înrola din nou în armată cu contingentul meu.

Așa că alegându-mi o fată tot de seama mea, pe Marioara d-lui. Nicolae Barbeș, tot din satul Crușovăț, o fată serioasă, care, prin același gând și suflet, am fost sigur că mi se va alătura inimii mele și vom forma un corp comun, care în viața noastră conjugală vom aduce multe bucurii și multă fericire în mijlocul și pe drumul croit de noi și de viitoarele noastre odrasle ale familiei noastre.

Într-una din zilele lui decembrie 1918 am rugat pe unchiul meu Gheorghe Vintilă și alt unchi, Agasin Hamza, tot din satul Crușovăț să mă însoțească la părinții Mărioarei alese de mine ca să le pot cere în mod serios fata în căsătorie.

La chemarea mea, ambele rudenii m-au însoțit la familie cu bucurie, unde am adus hotărârea definitivă, am stabilit ziua când mergem cu tinerii la oficiul stării civile în comuna Cornea, apoi ziua nunții, care se va face în

casa socrului la 25 ianuarie 1919, care va fi ziua bucuriei și veseliei a tinerilor căsătoriți și a tuturor neamurilor invitate.

După ultimele hotărâri precizate în casa socrilor, a doua zi am început să ne procurăm actele legale, iar în ziua de 28 decembrie 1918 ne-am prezentat la comuna Cornea cu tata socru, eu, Mărioara, am predat actele ce a trebuit, apoi ne-am cununat la ofițerul stării civile, care era pe atunci atunci secretarul comunei Cornea, Zăbăilă Tudor.

De la această dată s-au început toate pregătirile pentru nuntă, care era fixată la 25 ianuarie 1919.

Sosește ziua nunții, socrile sunt veseli și plini de bucurii, eu cu mireasa ne simțim în plină fericire a vieții noastre, în sfârșit toate rudeniile chemate la nuntă sunt vesele și cu bucurii fac strigări: Trăiască tinerii! Trăiască noii căsătoriți! Și așa mai departe, cântă și fanfara populară condusă de Tudor Vintilă din satul Crușovăț.

Așa că nunta a fost modestă și bine pregătită, iar după o zi și o noapte de ospetie și dansuri, toți invitații s-au simțit bine și s-a terminat cu mulțumiri, laude și bucurii

După terminarea nunții, a doua zi mi-am luat soția și ne-am dus la casa mea, pe care o aveam moștenită de la bunica Dumitra, mama tatălui meu, în 1898, luna

septembrie. Casa era goală și lipsea tot necesarul ei. Acum încep grijile mari la muncă, gânduri și familie, vite de lucrat pământul etc., etc.

Cu toate gândurile și greutățile prin care am început a trece, am avut mare noroc și sprijin în soție, de la care, de la începutul vieții noastre a zilei conjugale, am primit vorbe prețioase de ajutor la orice gând de lucru care-l plănuiam pentru casa și familia noastră, soția mi-l verifica și mi-l susținea cu tărie, căci trebuia să reușim în acest plan până la sfârșit.

Cu banii adunați de la nuntă, ne-a mai ajutat și tata socru, am putut să ne cumpărăm, din târg de la Domașnea, două văcuțe cu lapte destul de frumoase, apoi și celelalte unelte ca: car, plug și ce ne-a mai trebuit la începutul și formatul unei gospodării mici.

Deci, în primăvara anului 1919, am și început cu lucrările pământului, așa mult, puțin, cât era, la tot lucrul am fost ajutat de tata socru, iar toamna am avut ce aduna în casa noastră, ca alimente și furaje pentru vitele noastre.

La sfârșitul lunii octombrie 1919, soția a dat naștere primului născut, era fetiță, căreia i-am pus numele Ica, iar după trei săptămâni, în luna noiembrie 1919, eu am fost înrolat în armata română, la Regimentul 112 Infanterie „Împăratul Traian” din Orșova.

În armată m-am înrolat cu atâta mândrie și bucurie, deoarece știam că am lăsat acasă la mica mea gospodărie o soție serioasă, de mare nădejde, cu o odraslă (fetiță) mititică, atât de dulce în familia noastră.

Apoi mai știam că din partea socrilor primeam un ajutor multilateral și tare prețios.⁸⁵

⁸⁵Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a III-a, fascicolul 1. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

III.2. PREZENTAREA ȘI ÎNROLAREA ÎN ARMATA ROMÂNĂ, ÎN DATA DE 20 NOIEMBRIE 1919, LA REGIMENTUL 112 INFANTERIE „ÎMPĂRATUL TRAIAN” DIN ORȘOVA, CU GRADUL DE CAPORAL PRIMIT ÎN ARMATA AUSTRO-UNGARĂ, DE LA REGIMENTUL 43 INFANTERIE PE FRONTUL ITALIEI, ÎN SECTORUL DOBERDO

Amintirile din momentul prezentării la Regimentul 112 Infanterie, în curtea cazărmii din Orșova, le pot vedea și astăzi, așa cum eram în prima zi a prezentării, circa 7-800 de ostași, toți care eram trecuți prin botezul focului războiului, crâncen și spurcat, care se terminase de un an de zile.

D-l. colonel N. Băileanu din Turnu Severin ne-a ținut un discurs prin care ne-a lăudat pe toți ostașii bănățeni, de felul în care am știut să ne comportăm și să luptăm în armatele străine, pe toate fronturile pe unde ne-au trimis, apoi ne-a încurajat pe noi, ostașii români bănățeni, cu atât mai mult să luptăm în armata română, atunci când vom fi chemați.

Apoi, după acest discurs, a început repartiția pe companii.

La mine am văzut că vine direct un domn căpitan cu numele Niculescu Fl. din Craiova și a început să mă întrebe unde am luptat și cât am stat pe front și dacă voiesc să vin în compania a doua a domniei sale. Am răspuns că da, voiesc să-i fiu subaltern.

Din acest moment mi-a și dat un pluton în primire, pe care am început a-l organiza și instrui.

După 2-3 săptămâni, tot dânsul m-a chemat la cancelarie și mi-a propus să merg la o școală de subofițeri

la Timișoara, care va funcționa timp de 8-9 luni de zile, începând cu luna ianuarie 1920.

La această școală am fost ca elevi peste 5-600 de grade și a funcționat în cazarma cadeților din Timișoara, comandantul școlii era d-l. general Dragu, iar ca comandant de pluton, la plutonul meu, aveam pe d-l. locotenent Ghica I. din București, de la care am pe diferite caiete cu amplificări de teren și sate, semnătura originală, pe care o păstrez și astăzi.

La această școală am fost numai grade bănățene și din contingente tinere, toți fusesem în armata austro-ungară și toți eram din cei înapoiți de pe diferite fronturi, care aveam ca instrucție la bază cea nemțească, de la regimentele de linie sau cea ungurească de la regimentul de honvezi.

La terminarea școlii, pot spune limpede, că m-am înapoiat cu un bagaj mare și frumos de cunoștințe, la fel toți profesorii, au trecut foarte, foarte mulțumiți de felul ascultării și comportării pe tot timpul școlarizării, la fel și d-l. general Dragu, când și-a luat rămas bun la plecarea noastră, cu ochii plini de lacrimi, ne-a spus:

- La revedere bănățeni dragi, să păstrați hotarele țării noastre, așa cum au știut să le păstreze și strămoșii noștri.

Apoi, în luna septembrie 1920, m-am prezentat la Regimentul 112 Infanterie „Împăratul Traian” din Orșova, am fost avansat sergent și cu diplomă de absolvire foarte bună de la școală.

La prezentarea mea de la școală, țin să amintesc că d-l. căpitan Niculescu Fl. m-a felicitat și la fel a ținut un mic discurs în fața companiei, unde am primit toată încrederea și toată lauda cuvenită.

La înapoierea mea de la cursul făcut de trei luni de zile de la Cincu Mare, mi s-a dat în primire și administrația companiei a 2-a, în locul plutonierului major Cruceriu I., care a trecut la pensie.

Deci, odată cu avansarea la gradul de sergent major, a trebuit să fiu și la instrucția plutonului meu și să conduc administrația companiei.

Treburile au mers bine peste tot.

La inspecțiile ierarhice făcute, pe care le așteptam cu mândrie, atât pe câmpul de instrucție, cât și în cazarmă, la instrucție, administrație, igienă etc., etc., prin toate am trecut cu bine și am primit numai laude și felicitări.

La 20 octombrie 1921:

Am fost trimis din nou, împreună cu plutonierul Micșa P., coleg cu mine, tot din Regimentul 112 la o altă școală de infanterie la Brașov, unde am stat la cursurile ei timp de un an de zile, până în luna septembrie 1922.

La Brașov am stat cu școala în cazarma neagră.

La 1 ianuarie 1922 am fost avansat plutonier, comandantul școlii era d-l. colonel Bengliu.

În tot timpul școlarizării am trecut prin toate regulamentele noi, așa că după I război mondial, am trecut și din nou studiat și armamentul refăcut și cel reîncadrat în armată.

La terminarea școlii, am primit fiecare elev diplomă cu semnăturile comandanților ierarhici, că acest plutonier nu va trebui controlat, deci așa mare încredere le-am putut produce într-un an de zile.

La sfârșitul lui septembrie 1922 m-am înapoiat la Regimentul 112 Infanterie din Orșova, m-am prezentat d-lui. colonel comandant, mi-a verificat actele cu diploma, apoi mi-a mulțumit și mi-a strâns mâna cu bucurie, ce element are în regiment.

Iar eu mi-am luat mai departe în primire compania a 2-a și am continuat mai departe cu munca în administrație, instrucție și în gospodăria companiei.

Din această zi am început să merg la instrucție cu plutonul meu, în decurs de numai o lună de zile pot spune că le-am arătat model cu primul pluton în tot Regimentul 112.

În luna aprilie 1921, mi-a dat concediu 10 zile de mi-am putut aduce familia din satul Crușovăț, soția și fetița mititică, am aflat o casă cu o cameră și bucătărie pe strada Grațca, către pădurice în sus la nr. 12 în orașul Orșova.

În această stradă am locuit mai multe nații ca: români, nemți, unguri, sârbi, romi, bulgari și turci. De altfel era o stradă foarte liniștită, oameni buni cu toții, ne înțelegeam foarte bine, era o mai mare dragoste în zorii zilei, când pârâuașul îl auzeai curgând de la deal la vale, către Dunăre, păsările cum ciripeau în deșteptarea lor, în jurul pregătirii cuiburilor lor de primăvară, printre ramurile copacilor, care erau plantați, deoparte și de alta a pârâuașului, care era canalizat pe mijlocul străzii.

Cazarma, de la această stradă era foarte aproape, se auzeau toate semnalele executate de gornistul regimentului.

În luna mai 1921 am fost avansat sergent major și trimis la o școală specială de cunoaștere a armamentului nou primit de la francezi, această școală a funcționat la Cincu Mare, în raza corpului 7 armată timp de 3 luni de zile, ca profesor ofițer, la plutonul meu l-am avut pe d-l. locotenent Ștefu din Lugoj, era un profesor de elită și cu caracter frumos.

La înapoierea acestui curs de trei luni de zile m-am înapoiat la regiment plin de mândrie și cu un calificativ foarte, foarte bun, am fost notat de comandanții ierarhici.⁸⁶

⁸⁶Petru Vintilă, Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan, manuscris, partea a III-a, fascicolul 2. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

III.3 ÎN IULIE 1923

Prin desființarea Regimentului 112 Infanterie s-a împărțit în două, la Regimentul 96 Infanterie Caransebeș și la Regimentul 17 Infanterie Turnu Severin, atât trupa, cât și echipamentul cu toate celelalte bunuri și materiale ce le-a avut în gospodărie Regimentul 112 Infanterie.⁸⁷

⁸⁷Petru Vintilă, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea a III-a, fascicolul 3. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

BIBLIOGRAFIE

LUCRĂRI GENERALE

****Arhivele înfruntând vremurile - mărturii documentare*, ediție realizată de Corneliu Mihail Lungu, Ana Felicia Diaconu, Cristina Țineghe, București, 2006.

Bitte, Victoria, I., Chiș, Tiberiu, Sârbu, Nicolae, *Dicționarul scriitorilor din Caraș-Severin*, Editura Timpul, Reșița, 1998.

Bozac, Ileana, Pavel, Teodor, *Călătoria Împăratului Iosif al II-lea în Transilvania la 1773*, volumul I, ediția a II-a, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj Napoca, 2007.

Brătescu, Constantin, *Istorie și cultură în arhivele Caraș-Severinului*, București, 1997.

Cosma, Aurel Jr., *Corespondență*, ediție îngrijită de Raul Ionuț Rus și Teodora Drăghici, Editura David Press Print, Timișoara, 2011.

Dumănescu, Luminița, *Transilvania copiilor. Dimensiunea demografică a copilăriei la românii ardeleni (1857-1910)*, Editura Argonaut, Cluj Napoca, 2006.

Feneșan, Costin, *Banatul în jurnalul de călătorie al împăratului Francisc I (1817) în „Anuar 2009”*, Institutul de Cultură al Românilor din Voievodina, Editura ICRV, Zrenianin, 2009.

Ehrler, Johan Jakob, *Banatul de la origini până acum (1774)*, prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Editura Facla, Timișoara, 1982.

Iorga, Nicolae, *Istoria românilor prin călători*, ediția a II-a adăugită, volumul I, Editura Casei Școalelor, București, 1928.

Jumanca, Pavel, *Memorii*, prefață de Nicolae Bocșan, studiu introductiv Ovidiu Laurențiu Roșu, Editura David Press Print, Timișoara, 2011.

Leu, Valeriu, Albert, Carmen, *Banatul în memorialistica „măruntă” sau istoria ignorată*, Reșița, 1995.

Leu, Valeriu, Bocșan, Nicolae, *Marele Război în memorialistica bănățeană 1914-1919*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2012.

Leu, Valeriu, Roșu, Costa, *Cartea veche românească din Voievodina*, Editura Fundației, Novi Sad, 2007.

Rânziș, Filofteia, *Arhive personale și familiale, Repertoriu arhivistic*, volumul I, București, 2001.

Rânziș, Filofteia, *Arhive personale și familiale, Repertoriu arhivistic*, volumul II, București, 2002.

Roșu, Laurențiu Ovidiu, *Fondul personal Petru Vintilă - structură documentară și valoare în „Anuarul Arhivelor Mureșene”*, Serie nouă, nr. I (V), Târgu Mureș, 2012.

Sasu, Aurel, *Dicționarul biografic al literaturii române*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006.

Stepan, Loredana, *Biserica și familia arădeană la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, în *Biserică și societate*, coordonatori Corneliu Pădurean și Mihai Săsăujan, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2005.

Vintilă, Mihai, *Colivia cu naivi*, Editura Intergraf, Reșița, 2002.

Vintilă, Mihai, *Dicționarul artei naive din România*, Editura Timpul, Reșița, 2000.

Vintilă, Mihai, *O clipă de vis*, Editura Modus, Reșița, 1998.

Vintilă, Mihai *101 pete de culoare*, Editura Pro Marketing, Reșița, 2005.

Vintilă, Mihai *Naufragiat pe insula naivilor*, Editura Timpul, Reșița, 1996.

IZVOARE DOCUMENTARE INEDITE

Despre tata, material redactat de către Mihai Vintilă la 26 septembrie 2012 (se găsește în posesia autorului).

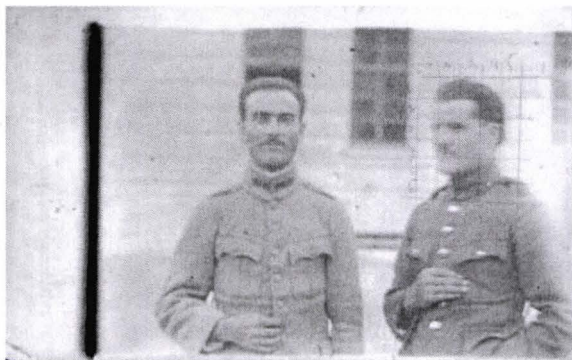
Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Colecția Registrelor Parohiale de Stare Civilă din Județul Caraș-Severin, Parohia Ortodoxă Română Crușovăț - Cuptoare*.

Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Fondul personal Dr. Mihai Vintilă* (în curs de preluare).

Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale, *Fondul personal Petru Vintilă*.

Vintilă, Petru, *Omul născut pe brazdele plugului - Viață de orfan*, manuscris, partea I- III. (Colecția personală Petru Vintilă, București).

ANEXE

Petru Vintilă împreună cu un camarad
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă împreună cu camarazii în timpul
Primului Război Mondial
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Decorații primite de către Petru Vintilă în perioada
1916-1919 avers - revers

(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Decorație primită de către Petru Vintilă după
1918 avers - revers, poate fi observată în poza
următoare

(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

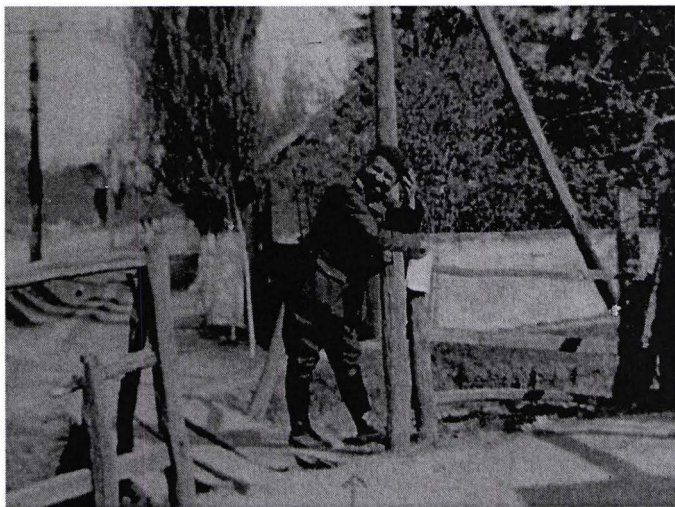
Petru Vintilă - militar

(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă împreună cu un coleg
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă la Pâncota
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă la o petrecere în mijlocul camarazilor
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă (stânga) împreună cu un coleg în
Cazarma „Maria Tereza” din Caransebeș
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Plutonierul major Hamza și Petru Vintilă
(de la stânga la dreapta)
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

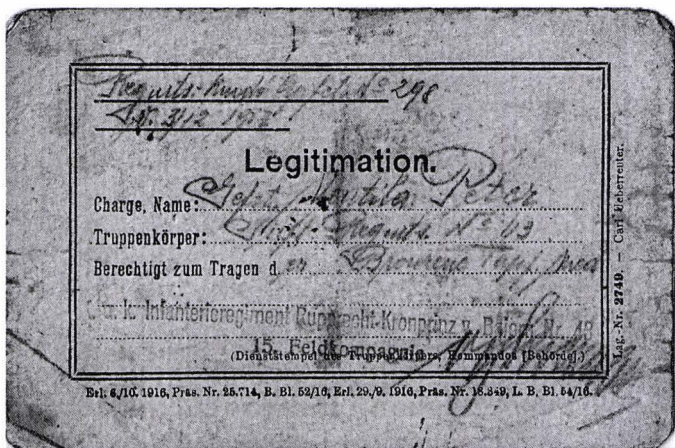
Petru Vintilă călare lângă gardul cazărmii
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

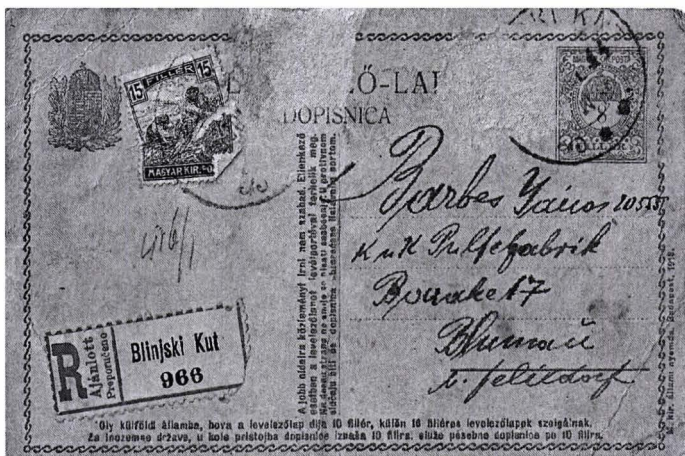
Petru Vintilă călare împreună cu un soldat lângă
gardul cazărmii
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

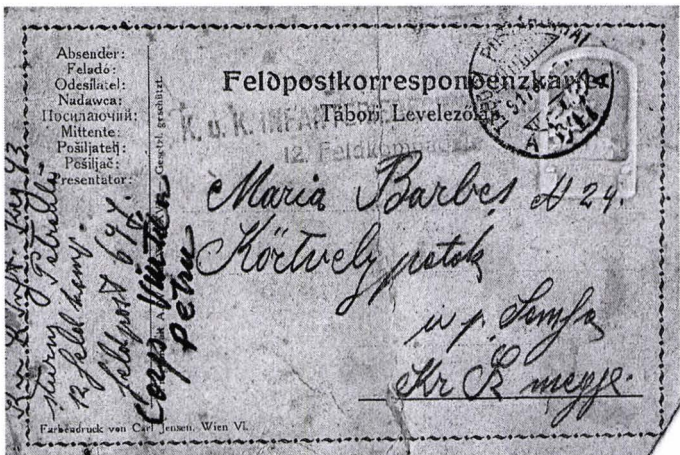
Petru Vintilă (centru) împreună cu doi camarazi
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Legitimația Gefreiterului Petru Vintilă din
 Regimentul de Infanterie nr. 43 din anul 1917
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Cărți poștale trimise de pe front familiei Barbeș din Crușovăț de către Petru Vintilă (Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Cărți poștale trimise de pe front Mariei Barbeș din
Crușovăț de către Petru Vintilă
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Fragmente din livretul de serviciu militar al plutonierului adjutant Vintilă Petru. Se poate observa evoluția acestuia între 1916 și 1927 (Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

	SEMNALMENTE
	163 Copii <u>copii</u> Părinți <u>napasta</u> Masuri <u>patrimoni</u> Altele <u>patrimoni</u> Cure <u>foli</u>
Completat	
Amprentele (urmele) celor 2 degete arătătoare	
Pentru Identificarea (Org. Mob. Com. Ind. - Com. *)	Semnătura posesorului,
	<i>[Signature]</i>

LIVRET DE SERVICIU MILITAR	
Aparținând ¹⁾ <u>Vintilă Petru</u>	
Contig. <u>1920</u> , Matr. <u>195</u>	
C. R. de origine <u>1922 in</u>	
STAREA CIVILĂ LA INCORPORARE	
Născut în anul <u>1898</u>	cu <u>Marica</u>
Comuna <u>Cluj-Napoca</u>	fiul lui <u>Flie</u>
Județul <u>Cluj</u>	și al <u>Petru</u>
Profesia <u>plugar</u>	domiciliat <u>Cluj-Napoca</u>
Căsătorit <u>da</u>	Județul <u>Cluj</u>

¹⁾ Gradul, numele, pronumele.

Numele <u>Vintilă</u>		
M A R T I N I A	Data	
	Comuna	Viza C.R. Trecut în control Model I sub
	Strada *)	Nr.
	Județul	Șeful Bir. Mob. Major, Șeful Garn.
O C T O B R I	Data	
	Comuna	Viza C.R. Trecut în control Model I sub
	Strada *)	Nr.
	Județul	Șeful Bir. Mob. Major, Șeful Garn.
E P O C A	Data	
	Comuna	Viza C.R. Trecut în control Model I sub
	Strada *)	Nr.
	Județul	Șeful Bir. Mob. Major, Șeful Garn.
L U L	Data	
	Comuna	Viza C.R. Trecut în control Model I sub
	Strada *)	Nr.
	Județul	Șeful Bir. Mob. Major, Șeful Garn.

*) Se va scrie cu urechid.

Pronumele <u>Petru</u>	
MUTAȚII PE TIMPUL CONCENTRĂRILOR (Instrucție, gardă, etc.)	
Corpul de trupă sau serviciul unde execută concentrarea	Sumarul mutațiilor pe timpul concentrărilor (Vor fi cotate de Șeful Bir. Mob.)
<u>2. 21/1917</u>	<u>29. 11. 916. Promovat la Soldat în Armata Austro-Ungară</u>
	<u>15. 11. 916. Promovat Avânt</u>
	<u>1. 11. 917. Promovat Caporal</u>
<u>2. 11/1917</u>	<u>19. 10. 919. Transferat în Armata Romană în Armata 1-a</u>
	<u>2. 11. 920. Transferat la Șeful Garn.</u>
	<u>13. 11. 920. Transferat</u>
	<u>7. 11. 920. Promovat Sergent</u>
	<u>1. 11. 921. Trecut pe pașaport</u>
	<u>1. 11. 922. Raport la Șeful Garn.</u>
	<u>pe un an</u>
	<u>1. 11. 923. Promovat Sublocotenent</u>
	<u>raportat pe 5 ani</u>
<u>2. 9/1927</u>	<u>1. 11. 923. Promovat la 2. 96/1. 1. 11. 927. Raport pe pașaport</u>
	<u>22. 9. 27. Revenirea în țară</u>
	<u>servit în Arm. Austro-Ungară</u>
	<u>Comp. P. R. 3532 din 11/9/1920</u>

Petru Vintilă împreună cu sora sa vitregă, Dumitra,
ante 1916

(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă împreună cu viitoarea sa soție, Maria Barabeș din Crușovăț, în anul 1918
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Maria Barabeș din Crușovăț în anul 1917
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Maria, Ica și Petru Vintilă (de la stânga la dreapta),
probabil 1921

(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă împreună cu soția Maria, fiica Ica, fiii
Petru și Mihai - probabil 1937
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

Petru Vintilă la vârsta senectuții în mijlocul familiei
(Colecția privată dr. Mihai Vintilă - Reșița)

INDICE ONOMASTIC

A

- Afrim, de pe Valea Mehadicei 126
Albert, Carmen 29, 30, 35, 219
Albu, Ion 145
Ambruș, Zăria 102
Așel, Trifon 76, 78
Avrămoane, Icoana 6, 38, 47, 48, 100, 101

B

- Bacalbașa, Constantin 20
Bain, Axente 203
Bain, Constantin 195
Bain, Pau 113
Baltazar, Camil 19
Barbeș, Agasin 24
Barbeș, Ion 23, 103
Barbeș, Marioara (Maria) 23, 210, 211
Barbeș, Mihai 23
Barbeș, Miți 23
Barbeș, Nicolae 24, 210
Barbeș, Victor 23, 27
Băileanu, N. 213
Bălan, Ghiță Șerban 20
Băran, Coriolan 42
Bengliu, colonel 215
Bidiviu, zis Pistrițu 90
Bigiviu, Săbin 88, 117
Birăuțiu, Dimitrie 21
Bizerea, P. 42
Blidariu, Petru 71

Boată, Milian 79
Bocan, Vasile 41, 127
Bocu, Sever 42
Boșcaiu 16
Braniște, Valeriu 42
Brăila Mihăilescu 25
Brătescu, Constantin 16, 19, 218
Brânzei, Nicolae 146, 147
Buracu, Coriolan 5, 42
Buțică, Gheorghe 28

C

Caragiale, I.L. 20, 21
Căldăraș, Iula 41, 55
Călțun, Ilia 5
Cătană, George 16
Cârneli, Radu 19
Chilă, de la Plugova 126
Chiovini, Mihai 196, 198
Cioc, Ilia 200
Corneanu, Nicolae 42
Cosma, Aurel 20, 21, 42, 184, 218
Crevedia, Nicolae 19
Cristescu, Costa 82, 83
Cristescu, Mihail 76
Cristescu, Petre 81, 82
Cruțeriu I 214

D

Danciu, Mitru 168
Davidescu, Cornel 101
Davidescu, Lucean 129, 177, 178
Davidescu, Partenie 22
Domil, Ilia 41, 127, 168
Domil, Marta 105

Domil, Moise 104, 207
Domil, Tudor 41, 103, 105, 107, 168
Dragu, general 214
Dragalina, Ioan 16
Drugărin, Petricoane 5

E

Ehrler, J. J. 31, 123, 218
Eminescu 18, 20

F

Florescoane, Stana 47, 100
Flüker, căpitan 140, 141, 143, 151, 152, 154, 172, 173
Francisc I, împărat 31, 32, 218
Franz Iosif, împărat 72, 128
Frumosu, Ion 20

G

Gelea, Ilie 53
Gelia, Ana 53
Gelia, Ion 53
Geoangă 40, 93
Ghica, I. 214
Giurgescu, Petru 121
Golopența, Ion 52
Grama, Elena 53, 67, 100
Grecu 68
Grigorie, de la Valea Bolvașnița 126
Gross, inginer 90, 91
Gruziu, Silvia 21

H

- Hamza, Alexa 60, 61
Hamza, Agasin 210
Hamza, Gheorghe 73

I

- Iacob, Gheorghe 69
Ienășescu, Iosum 40, 41, 98, 101, 127, 168
Ilescu (Ilescu), Lazăr 81, 82, 168
Ion, Ion 135, 141
Ioniță, Petru 88
Iorga, Nicolae 30, 218
Iosif al II-lea, împărat 31, 218
Ioviță, Luță 8, 182, 183, 186

J

- Jumanca, Pavel 5, 11, 16, 42, 219
Jura, Ion 24

K

- Karol al IV-lea de Hohenzolern 139
Kremniz, Mite 20

L

- Ladislau, Eugen 208
Lang, Ion 132
Lebrecht, H. 18
Leu, Valeriu 5, 12, 29, 30, 35, 36, 219

M

- Maria Tereza, împărăteasă 120, 228
Marchescu, Antoniu 20, 184
Mărchescu I. 184, 185
Mărgan, Iosif (Iosum) 34, 101, 129, 155, 158
Mândra Crăița, V. 21

Micșa, P. 215
Midora, Nina 100
Mihuț, Ion 200
Mihuța, Nichifor 19
Muscă, Ioan Amos 24
Muscă, Rodica 24
Muscă, Sorin 24
Musconeasă, Călina 57

N

Neagu, Fănuș 21
Nemoianu, Virgil 6, 50, 53, 54, 112
Niculescu, Fl. 213, 214
Nițu, Dan 33, 41, 100, 102, 103, 104, 107, 108, 109, 110
Novacovici, Romolus 16

O

Oancea, Tata 5
Orza, Meilă 121

P

Pană, Sașa 20
Petrica, Petru 20, 21
Pollak, colonel 137
Pomoj, Ghiță 102
Popa, Mircea 23
Popescu, Afilon 92
Popescu, Constantin 64
Popescu, Ilia 64
Popescu, Iosim 98

R

- Ramba, Mitru 33, 41, 79, 90, 100, 105, 106, 107, 109, 203
Rădulescu, Constantin 203
Răuț, Octavian 16
Rânziș, Filofteia 16, 219
Roșu Ovidiu 3, 5, 11, 12, 13, 21, 25, 42, 219

S

- Sadoveanu, M. 20
Serafin, Nicolae 197
Sfârcaș, Pătruț 72
Sienkiewicz, H. 18
Stoica de Hațeg, Nicolae 5
Stoicovic, Ivan (Ivonte) 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179
Stolojescu, Nistor 90

Ș

- Șerbănescu, Mircea 19
Ștefu, locotenent 216
Șușara Pau 8, 205

T

- Talpeș, Petru 5
Tătucu, Vidu 88
Teleagă, Gheorghe 92
Teleagă, Ghiță 168, 208
Teleagă, Ilie 203
Teleagă, Lucreția 202
Teleagă, Marian 115, 117
Teleagă, Petru 90
Teodorescu, Gabriel 20

Teodorescu Kirileanu, Gh. 20

Trailoviciu, Ioan 22, 49

Truiu, Nițu 103

T

Țolea, Petru 41, 118

V

Vasilescu, Călina 22

Vasilescu, Dumitru 55

Vasilescu, Dumitra 23, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 53, 54, 55, 57, 65, 69, 72, 73, 76, 77, 79, 89, 91, 92, 95, 98, 108, 111, 116

Vasilescu, Horia 19

Vasilescu, Ilia 22, 37, 38, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 55, 60

Vasilescu, Ion 118

Vasilescu, Ion Chir 112

Vasilescu, Ionichia 118

Vasilescu, Magdalena 55

Vasilescu, Paraschiva 55

Vasilescu, Petru (Chir) 37, 49, 54

Vectăru, Ștefan 81

Velcu, Pătruț 71, 152, 200

Vicol, Dragoș 19

Vintilă, Gheorghe 210

Vintilă, Gloria 25

Vintilă, Ica 24, 25, 212

Vintilă, Ionel 24, 25

Vintilă, Lazăr 57

Vintilă, Marta 57

Vintilă, Marius 25

Vintilă, Mihai 12, 13, 23, 24, 25, 26, 27

Vintilă Mitra 24

Vintilă, Nely 25

Vintilă, Nicolae 101, 103, 104, 109

- Vintilă, Nistor 197
Vintilă, Petria 22, 37, 43, 44, 45
Vintilă, Petru tatăl 5, 7, 12, 17, 21, 22, 23, 24, 27, 32,
34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 49, 60, 77, 91, 101, 103, 105,
106, 108, 141, 152, 156, 172, 173, 205
Vintilă, Petru scriitor 11, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25
Vintilă, Petru junior 25
Vintilă, Stela 25
Vintilă, Tudor 211
Vlahuță, Al. 20

W

- Werterheimer-Ghika, J. 21
Wittelsbach, von, Carolina Augusta 32

Z

- Zainea, Nițu 102
Zăbăilă, Tudor 84, 211
Zudor, Ilieana 25

INDICE TOPONIMIC

A

- Ada Kaleh 72
Arad 16, 22, 25, 132, 166, 167, 171, 174, 201, 206, 219
Arles 26
Armeniș 31, 32

B

- Baziaș 207
Băile Herculane 25, 32, 50, 52, 72
Băneasa 25
Bănia 205
Beluno 189
Bibești 28
Biserica Albă 8, 167, 206, 207
Bocșa 21, 25
Bogâltin 71, 126
Borlovenii Vechi 197
Botoșani 16, 25
Bozovici 31, 116, 120, 200
Brașov 16, 132, 133, 134, 215
Breazova 120
Buchin 32
București 11, 15, 16, 17, 23, 25, 26, 30, 36, 48, 57, 64, 68, 75, 80, 85, 91, 95, 99, 110, 115, 118, 124, 130, 135, 140, 144, 148, 154, 159, 164, 171, 179, 188, 199, 208, 212, 214, 216, 217, 218, 219
Budapesta 8, 50, 71, 72, 89, 132, 133, 166, 167, 168, 171, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208

C

Caransebeș 55, 6, 7, 8, 11, 17, 19, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 36, 43, 101, 120, 125, 127, 130, 131, 155, 167, 182, 184, 206, 208, 217, 228

Caransebeșul Nou 32

Cănicea 23

Cincu Mare 214, 216

Ciuta 200

Cluj 16, 31, 35, 36, 71, 89, 218, 219

Conegliano 187, 196

Copriva 135

Cornea 32, 50, 56, 82, 83, 84, 116, 169, 170, 207, 210, 211

Cornereva 71, 73, 81, 126

Craiova 213

Crușovăț 6, 8, 11, 21, 22, 23, 27, 29, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 41, 43, 44, 49, 72, 76, 79, 80, 81, 82, 84, 89, 90, 103, 105, 107, 110, 115, 117, 121, 125, 126, 127, 155, 167, 170, 171, 197, 207, 210, 211, 216, 221, 232, 233, 236, 237

Cuptoare 22, 49, 81, 90, 126, 170, 221

D

Deliblata 26

Doberdo 7, 23, 35, 129, 136, 137, 139, 168, 183, 184, 185, 187, 188, 213

Domașnea 23, 32, 50, 82, 83, 86, 89, 116, 167, 207, 212

Dovedache 137

F

Faitte Hripps 138, 139, 146

Făget 76

Feltre 189

Feneș 31, 32

Focșani 21

G

Giulești 25
Globu Craiovei 208
Globu Rău 71
Görtz 136, 137, 139

I

Iablanița 27, 33, 58, 61, 63, 80, 83, 89, 94, 96, 102, 103,
107, 108, 110, 116, 120, 128
Icin 23, 33, 131, 133, 199
Ilova 31, 32
Isonzo 23, 139, 183, 186, 187

J

Jitomir 28

K

Kiev 28
Kostenovița 34, 137, 138, 139, 141, 146, 149, 155, 158,
160, 168, 180, 187

L

Laibach 134
Lipa 172, 179
Lugoj 9, 21, 43, 72, 119, 155, 167, 208, 216

M

Malaga 8, 185, 195
Mărășești 28
Mărăști 29
Mehadia 1, 32, 33, 37, 44, 50, 53, 54, 76, 77, 112, 115,
116, 117, 135, 161
Mehadica 86, 126
Mont Falcone 251

Monte Grapa 139, 161

Mota de Livenza 187

O

Oravița 21, 24

Orșova 9, 17, 24, 31, 33, 35, 38, 43, 45, 46, 84, 87, 116,
119, 120, 127, 167, 201, 206, 207, 212, 213, 214, 215, 216

Oțelu Roșu 25

P

Pârvova 120

Pecinișca 52

Petnic 41, 58, 63, 79, 102, 107, 118, 208

Piave 34, 180, 187, 189, 198, 206

Pitești 18, 26, 219

Plugova 32, 71, 126

Poarta Orientală 130, 207

Portogruaro 187

Prigor 25

R

Raiffenberg 165, 171, 172, 179

Reșița 11, 13, 16, 18, 21, 24, 25, 26, 30, 35, 218, 219,
223, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234,
235, 237, 238, 239, 240

Rusca 31

S

Sadova 32

Scârbine 20

Seghedin 85, 171

Sibiu 21, 25, 203

Sonnemberg 21

S. Micheli 185
St. Martin 137

T

Teregova 32, 81, 116
Timișoara 11, 17, 23, 25, 31, 123, 132, 167, 184, 201,
206, 207, 214, 218, 219
Tirol 8, 34, 189, 200
Topleț 50
Triest 141, 145
Tufari 120
Turnu Severin 72, 213, 217

Ț

Țerova 69

U

Udine 186, 187

V

Valea Bolvașnița 31, 37, 44, 45, 71, 126, 200
Vălișoara 32
Vârșeț 50, 206
Verendin 126
Verdun 8, 34, 189, 199, 200, 201, 204, 205
Viena 134
Vinița 28

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI.....	11
Studiu introductiv.....	15
I.1. În 1898 în jurul nașterii.....	43
I.2. Tot în toamna anului 1898. În jurul botezului și hotărârii prenumelui.....	49
I.3. În luna octombrie 1903.....	58
I.4. 1903. În jurul creșterii. Rămas la bunica să mă crească.....	65
I.5. Iulie 1904. La secerat grâu ÎN locul numit „Balta de sus”.....	69
I.6. În ANII 1905-1906 și 1906-1907. Evenimente petrecute în clasa I și a II-a primară.....	76
I.7. În anii 1907-1908 și 1908-1909. Evenimente în jurul claselor a III-a și a IV-a primară.....	81
I.8. În anul 1910, Eveniment petrecut în jurul potopului de ape mari.....	86
I.9. În anul 1911. Eveniment petrecut în jurul împreunatului oilor în pâlcuri, În primăvara anului 1911, după Sfântul Gheorghe.....	92
I.10. În anul 1911. Eveniment petrecut în jurul primirii dreptului de brânză După măsuratul oilor, în vara anului 1911.....	96
I.11. În anul 1912 primăvara. Eveniment în jurul plecării singur cu carul la pădure, cu carul cu două vaci proprii pe Priporul țepos după chir. Cu moșu Mitru Ramba, cu moșu Nițu Dan, cu 2 roți distruse pe drumul lui Busu.....	100
I.12. În luna octombrie 1912 Eveniment petrecut în jurul paraliziei Bunicii Dumitra.	111
Moartea și înmormântarea ei.....	111

I.13. 1913. După înmormântarea bunicii, mama și tatăl vitreg m-au trimis ca muncitor la căile ferate M.A.V. între tunelurile Iablașița și Mehadia, la Râpa Neagră..... 116

I.14. Anul 1914 și 1915 Evenimente în jurul concentrării la arbeit abteilung de făcut decunguri pe Dealul Alionului la Orșova și la Țărova,

cu vitele vara 119

De la 26 mai 1916 până la

18 octombrie 1918 125

II.1. 29 mai 1916. Din Crușovăț până la Caransebeș. Ziua plecării tinerilor recruți pentru armata Austro-Ungară, cei născuți în anul 1898..... 125

II.2. După 29 mai 1916. În jurul plecării la Icin de la Caransebeș. Instrucția până la Italia - ajuns la 1 octombrie 1916. Evenimentele în jurul prezentării în armată..... 131

II.3. Luna octombrie 1916. Ajuns în sectorul bucătărilor. 6 octombrie 1916..... 136

II.4. În 25 ianuarie 1917. Aduc 2 prizonieri VII de la un post italian cu 7 oameni, în sectorul Kostenovița - Ffaiette Hripp 141

II.5. În februarie 1917. O minune. Am scăpat de la moarte sigură. un proiectil tras de italieni cade la picioare în tranșee. este aruncat afară de mine unde a făcut explozie..... 145

II.6 Martie și aprilie 1917. Am fost prizonier și am scăpat din drum cu întreg convoiul de 22 prizonieri în 8 aprilie 1917, în sectorul Kostenovița 149

II.7. Luna mai 1917. Evenimentele în jurul agentului caporal Mărgan Iosif, un plic secret prins de italieni și sinuciderea caporalului..... 155

II.8. 17/18 mai 1917. Aruncarea în aer a unei caverne, cu post mic în ajutor, cu dinamită, prin tunelul subteran. Avansarea mea la grad de caporal 160

II.9. 1-22 iunie 1917. Primesc concediu 21 de zile	165
II.10. Incursiunea cu 72 luptători în noaptea de 11/12 august 1917. În această incursiune caporalul Vintilă Petru este împuns de 2 italieni cu baionetele în coasta stângă și în piept.....	172
II.11. Atac general în 12 octombrie 1917, italienii se retrag până la Piave.....	180
II.12. În sectorul Piave, în luna mai 1918. De la Piave la Tirolul de Sus, Batalionul al IV-lea, numit batalion de asalt, pleacă cu efectivul complet. După lupta de asalt din Tirolul de Sus spre frontul de la Verdun	189
II.13. 24 IUNIE 1918. Concediul de la Tirol, 21 de zile.....	200
III.1. Evenimente după 20 octombrie 1918.....	209
III.2. Prezentarea și înrolarea în armata română, în data de 20 noiembrie 1919, la Regimentul 112 Infanterie „Împăratul Traian” din Orșova, cu gradul de caporal primit în armata austro-ungară, de la Regimentul 43 Infanterie pe frontul Italiei, în sectorul Doberdo.....	213
III.3 În iulie 1923.....	217
BIBLIOGRAFIE.....	218
Lucrări generale	218
Izvoare documentare inedite.....	220
ANEXE.....	221
Indice onomastic	239

„Lumea lui Petru Vintilă este dependentă de roadele pământului, de animalele de muncă, de stihiiile naturii și de divinitate. În acest univers, care astăzi, în multe zone rurale, este pe cale de dispariție moara, varnița, firizul cu apă, covăcia, vatra focului sau cuina își aveau locul și rostul lor.

În Crușovăț scânderile se făceau la firizul cu apă al lui Tudor Domil, obiectele din piatră de către pietrarul Mitru Ramba, cele de fier la covăcie, ușile și geamurile de către maestrul Petru Țolea din Petnic, varul se stingea la varniță, produsele agricole și cele animaliere erau obținute de către oameni precum taica Nițu Dan sau moșul Petru Girugescu, care își petreceau partea covârșitoare a timpului la sălașe, pe dealuri, făina, de grâu sau de porumb, era măcinată la moara rândașă, domeniul magiei era în responsabilitatea babei lula Căldăraș, iar divertismentul era asigurat de către artiști locali precum: Iosum Ienășescu zis „Calu” cu clarinetul, de Ilia Domil, zis „Mârlava”, de Vasile Bocan cu cimpoaiele și de Ilie Gelea cu bombardonul.

Stilul propriu, inconfundabil, al scrisului, dar și informațiile de primă mână pe care Petru Vintilă le transmite, ne permit să îl plasăm în rândul memorialiștilor Primului Război Mondial, dintre care îi amintim pe: Coriolan Băran, P. Bizerea, Sever Bocu, Valeriu Braniște, Coriolan Buracu, Nicolae Corneanu, Aurel Cosma sau Pavel Jumanca.”

Laurențiu Ovidiu Roșu

ISBN 978-973-7784-79-7

9 789737 784797 >